

UNIVERZITA PAVLA JOZEFA ŠAFÁRIKA V KOŠICIACH
Právnická fakulta

Právne postavenie spoločníka v obchodnej spoločnosti

Zborník príspevkov zo IV. študentského sympózia
z práva obchodných spoločností

konaného v dňoch 24.-25. novembra 2016
v učebno-výcvikovom zariadení UPJŠ v Danišovciach

Žofia Šuleková (ed.)

Košice 2017

Študentské sympóziu bolo realizované v rámci riešenia projektu APVV-0809-12 s názvom „*Modernizácia práva obchodných spoločností ako súčasť rekodifikácie súkromného práva*“.

Právne postavenie spoločníka v obchodnej spoločnosti

Zborník príspevkov zo IV. študentského sympózia z práva obchodných spoločností

Zostavila:

JUDr. Žofia Šuleková, PhD., MCL

Katedra obchodného práva a hospodárskeho práva

Právnická fakulta, UPJŠ v Košiciach

© 2017 Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach a autori jednotlivých príspevkov

Všetky práva vyhradené. Toto dielo ani jeho žiadnu časť nemožno reprodukovat', ukladať do informačných systémov alebo inak rozširovať bez súhlasu majiteľov práv.

Za odbornú a jazykovú stránku publikácie zodpovedajú autori.

Rukopis neprešiel redakčnou ani jazykovou úpravou.

Vydavateľ: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Umiestnenie:

<https://www.upjs.sk/pravnicka-fakulta/publikacie-zborniky-zverejnenia/>

<http://unibook.upjs.sk/predaj-vydanych-titulov/pravnicka-fakulta>

Dostupné od: 10.7.2017

ISBN 978-80-8152-514-8 (tlačená verzia publikácie)

ISBN 978-80-8152-515-5 (e-publikácia)

Predhovor

Katedra obchodného práva a hospodárskeho práva Právnickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach zorganizovala v poradí už IV. ročník študentského sympózia, tentokrát z práva obchodných spoločností, ktoré sa uskutočnilo v dňoch 24. – 25. novembra 2016 v učebno-výcvikovom zariadení UPJŠ v Danišovciach. Cieľom každoročne organizovaných sympózií je vytvoriť diskusnú platformu pre študentov za účasti mentorov z radov členov katedry, a to učiteľov, vedecko-výskumných pracovníkov ako aj doktorandov. Téma tohtoročného sympózia bola zameraná na problematické otázky spojené s právnym postavením spoločníka v obchodnej spoločnosti. Jednotlivé témy boli zadávané tak, aby študenti mohli preukázať a rozvíjať svoje analytické a argumentačné schopnosti, a zároveň sa zdokonalili v prezentácii a formulácii vlastných názorov a pohľadov. Predkladaný zborník je výstupom prác študentov z tohto podujatia.

Mimoriadne nás teší, že aj v tomto roku sa našli študenti, ktorí sa rozhodli právu obchodných spoločností venovať aj nad rámec povinnej výučby a s chuťou sa pustili do spracovania jednotlivých tém. Poďakovanie si zaslúži každý, kto svojou účasťou prispel k úspešnému priebehu sympózia. Určite by bolo možné vyzdvihnúť niektoré príspevky ako obzvlášť vydarené, ale vo všeobecnosti sa do budúcnosti žiada, aby sa kvalita príspevkov udržala na úrovni presahujúcej bežnú seminárnu prácu. Kľúčovým pri spracovaní príspevku by mal byť poctivý prístup k štúdiu problematiky, presvedčivá prezentácia, vysporiadanie sa s diskusiou a jej následné zapracovanie do finálneho vyhotovenia príspevku. Všetky tieto faktory by mali byť v rovnováhe. Je úlohou nás všetkých prispieť k tomu, aby výsledkom nebola samoučelná prezentácia príspevku povrchne mapujúceho základne otázky nastoleného problému. Aj takéto sympózia pritom ukazujú, aké dôležité je nielen dokázať naštudovať problematiku, ale vedieť ju štruktúrovaným spôsobom spracovať a náležite vysvetliť. Výzvu nielen pre mentorov je dbať na dodržiavanie pravidiel poctivej citačnej praxe a práce so zdrojmi, a to napriek tomu, že študenti mnohokrát týmto pravidlám neprikladajú až taký význam.

Pozitívna odozva vyjadrená účastníkmi sympózia je však zdrojom motivácie pre usporiadateľov, aby podujatia tohto typu zostali naďalej zachované. Záverom vyjadrujeme presvedčenie, že záujem študentov o prehĺbenie vlastných poznatkov bude naďalej narastať.

usporiadatelia

Obsah

Predhovor	3
------------------------	----------

Obsah	4
--------------------	----------

Postavenie spoločníka povereného obchodným vedením vo verejnej obchodnej spoločnosti

<i>(Pavol Baláž)</i>	7
Úvod	7
1. Obchodné vedenie	7
2. Obchodné vedenie vo v.o.s.	10
3. Postavenie spoločníka povereného obchodným vedením	11
4. Zánik poverenia na obchodné vedenie	15
Záverečné úvahy	16

Ručenie komanditistov za záväzky komanditnej spoločnosti

<i>(Michal Horňák)</i>	17
Úvod	17
1. Ručenie v obchodnom práve	17
2. Vznik, rozsah a zánik ručenia komanditistu	19
3. Ručenie komanditistov v zmysle českej právnej úpravy	24

Zabezpečenie záväzkov spoločníkov voči spoločnosti (dohody o prepadnutí podielu a pod.)

<i>(Filip Balla)</i>	26
Úvod	26
1. Záložné právo spoločnosti na obchodný podiel spoločníka	27
1.1. <i>Obchodná spoločnosť v postavení záložného veriteľa vo vzťahu k „vlastnému“ obchodnému podielu</i>	27
1.2. <i>Podmienky platného uzatvorenia dohody o prepadnutí obchodného podielu</i>	28
1.3. <i>Dôvody obmedzenia záložného práva</i>	29
2. Zmluvná pokuta	29
3. Zabezpečovací prevod práva	30
4. Ručenie	31
Záver	31

Možnosti uplatnenia vedľajších dojednaní (§ 220w ObchZ a nasl.) v iných obchodných spoločnostiach

<i>(Katarína Magočová)</i>	33
1. Všeobecná charakteristika dohôd medzi spoločníkmi	33
2. Právo pridať sa k prevodu akcií a právo požadovať prevod akcií	35
3. Právo požadovať nadobudnutie akcií	39

Actio pro socio a bývalý spoločník

(Milan Šimkovič)	41
Úvod	41
1. Predmet úpravy Actio pro socio	41
2. Reflexná škoda v podmienkach SR	43
3. Spôsoby zániku účasti a vyrovnací podiel	43
4. Uplatnenie nároku na náhradu škody bývalým spoločníkom	44
5. Uplatnenie nároku bývalým spoločníkom pri prevode podielu	47
6. Uplatnenie nároku bývalým spoločníkom v podmienkach Českej republiky	49
Záver	50

Anonymita akcionárov a možnosti jej prelomenia

(Róbert Marcinčo)	51
Úvod	51
1. Pojem anonymita akcionára	51
2. Formy a druhy akcií	52
2.1. Listinné akcie na doručiteľa	52
2.2. Listinné akcie na meno	53
2.3. Zaknihované akcie na meno a na doručiteľa	53
3. Nominee akcionár	55
4. Zahraničná osoba ako akcionár	56
5. Zákon o registri partnerov verejného sektora (č. 315/2016 Z. z.)	57
6. Právna úprava jednoduchej spoločnosti na akcie	58
Záver	58

Modifikácia rozsahu práv spoločníka obchodnej spoločnosti

(Lukáš Bodnár)	59
Úvod	59
1. Základné vymedzenie práv spoločníka obchodnej spoločnosti a eventuálna modifikácia rozsahu práv so zreteľom na jednotlivé formy obchodných spoločností	59
2. Pluralita a variabilita podielov spoločníka obchodnej spoločnosti	60
3. Vymedzenie kritérií odôvodňujúcich priznanie práv spoločníka v modifikovanom rozsahu	62
4. Limity pre modifikáciu rozsahu korporačných práv spoločníka	63
5. Príkladom k modifikácii rozsahu niektorých korporačných práv spoločníka v obchodnej spoločnosti	65
6. Vzdanie sa práva spoločníka spoločnosti vopred	67
Záver	68

Povinnosť lojality spoločníkov k spoločnosti

(Dávid Danočko)	69
Úvod	69
1. Povinnosť lojality vo svetle základných zásad zmluvného práva	69
2. Záujem obchodnej spoločnosti	72
2.1. Stakeholder value vs. Shareholder value	72
3. Povinnosť lojality v právnom poriadku Slovenskej republiky	73
3.1. Povinnosť lojality v ustanoveniach ObZ	74
4. Zodpovednosť spoločníka za porušenie povinnosti lojality?	75
Záver	77

Dispozícia s členstvom v jednoduchej spoločnosti na akcie v komparácií s ostatnými formami kapitálových obchodných spoločností

<i>(Christián Burjak)</i>	78
Úvod	78
1. Všeobecne k obmedzeniu a vylúčeniu prevoditeľnosti	79
2. Spôsoby obmedzenia alebo vylúčenia prevoditeľnosti	79
3. Podmienky obmedzenia a vylúčenia prevoditeľnosti	80
3.1. <i>Dôvody (ne-)udelenia súhlasu s prevodom spoločnosťou</i>	80
4. Právne následky porušenia podmienok obmedzenia alebo vylúčenia prevoditeľnosti v závislosti od právneho dokumentu, v ktorom sú upravené	83
4.1. <i>Úprava obmedzení prevodu v spoločenskej zmluve (stanovách)</i>	84
4.2. <i>Úprava obmedzení prevodu mimo spoločenskej zmluvy (stanov)</i>	87
5. Jednoduchá spoločnosť na akcie	87
5.1. <i>Obmedzenie prevoditeľnosti akcií</i>	88
5.2. <i>Vylúčenie prevoditeľnosti akcií</i>	89
5.3. <i>Problematika predkupného práva v kontexte jednoduchej spoločnosti na akcie</i>	90
5.3.1. <i>Vecnoprávne alebo obligačné účinky predkupného práva?</i>	91
5.3.2. <i>Následky porušenia predkupného práva</i>	92
6. Akciová spoločnosť	93
7. Spoločnosť s ručením obmedzeným	94
Záver	96

Postavenie spoločníka povereného obchodným vedením vo verejnej obchodnej spoločnosti

Pavol Baláž

Úvod

Vo svojom príspevku sa chcem zaoberať postavením spoločníka povereného obchodným vedením vo v.o.s., jeho vzťahom voči spoločnosti a ostatným spoločníkom, zodpovednosťou a zánikom jeho funkcie, pričom chcem zároveň poukázať na koncepciu obchodného vedenia v našom právnom poriadku, ako aj na praktické výhody tohto právneho inštitútu.

1. Obchodné vedenie

Na začiatku by som rád vymedzil legálny pojem obchodné vedenie, ktorý zákon bližšie nešpecifikuje a nekomentuje, avšak je niekoľkokrát použitý v Obchodnom zákonníku (ďalej len „ObZ“).¹ Komentárová literatúra chápe obchodné vedenie tak, že „zahrňa riadenie spoločnosti, vzťahy do vnútra spoločnosti, vnútornú správu spoločnosti, rozhodovanie o prevádzkových záležitostiach, o organizačných, technických, personálnych, obchodných a iných otázkach.“² K tomuto vymedzeniu sa dodáva, že obchodné vedenie je nutné odlíšiť od konania v mene spoločnosti navonok voči tretím osobám.

Iní autori vymedzujú tento pojem ako „rozhodovanie o vnútorných záležitostiach spoločnosti“, pričom odkazujú na dôvodovú správu k vládnej osnove ObZ, ktorá tento pojem vníma ako „prevádzkovanie základnej hospodárskej činnosti a rozhodovanie o záležitostiach vnútri spoločnosti“.³

Podľa českého autora M. Vrajíka sú hlavnými rysmi obchodného vedenia každodennosť, riadenie a bežné prevádzkové záležitosti. Každodennosť chápe ako neodkladné záležitosti, ktoré sú riešené počas chodu, riadenie vníma ako činnosť zahŕňajúcu organizáciu a rozhodovanie, a bežnosť prevádzkových záležitostí spája s normálnym životom spoločnosti, ktorý sa týka predmetu jej činnosti a súvisiacich potrieb.⁴ Ten istý autor príkladmo uvádza, čo spadá pod

¹ Napr. ustanovenie § 81, § 97 a § 134 z .č. 513/ 1991 Zb.

² HUSÁR,J.: Verejná obchodná spoločnosť. In SUCHOŽA,J. a kol. : Obchodný zákonník a súvisiace predpisy. Komentár 3.vyd. Bratislava: Eurounion, 2007, s. 233.

³ BARTOVÁ, Z. : Verejná obchodná spoločnosť. In: PATAKYOVÁ, M. a kol.: Obchodný zákonník.Komentár.4.vydanie. Bratislava: C.H.Beck, , 2013, s. 378.

⁴ VRAJÍK, M.: Kudy vedou hranice obchodného vedenia? dostupné na internete: <http://www.dhplegal.com/files/7350bd695e085267002f78d5f2f52793.pdf>

obchodné vedenie: riešenie optimálneho spôsobu riadenia spoločnosti, zásobovanie, odbyt, vedenie účtovníctva (niektorí to spochybňujú), zavádzanie marketingu, reklama, riadenie zamestnancov, rozhodnutie o postupe pri vymáhaní pohľadávok alebo riešenie záväzkov spoločnosti, vrátane rozhodovania o tom, či spoločnosť vyplatí konkrétny dlh.

Okrem pozitívneho vymedzenia je možné sa stretnúť s negatívnym vymedzením, ktoré je obsiahnuté v uznesení Najvyššieho správneho súdu ČR : „*Do obchodného vedenia spoločnosti nepatria tie činnosti, ktoré konateľ vykonáva vo vzťahu ku spoločníkom či orgánom spoločnosti, napr. zvolanie valného zhromaždenia, oznámenie o následnom prijatí uznesenia valného zhromaždenia, vedenie zoznamu spoločníkov a pod., lebo tieto činnosti sa nedotýkajú každodennej podnikateľskej činnosti spoločnosti a smerujú k výkonu práv spoločníkov.*“ V literatúre môžeme nájsť aj negatívne vymedzenie obchodného vedenia ako záležitostí týkajúcich sa obchodnej spoločnosti ako právnickej osoby a samozrejme, ako som už uviedol, konanie spoločnosti smerujúce navonok.⁵ V praxi však nastáva situácia, že nie je možné oddeľovať obchodné vedenie a konanie navonok. Na túto skutočnosť poukázal Najvyšší súd ČR : „*Pod pojem obchodného vedenia potom nemožno zahrnúť právne úkony, ktoré uzatvára spoločnosť s tretími osobami. V niektorých prípadoch však na rozhodnutie urobené v rámci obchodného vedenia spoločnosti nadväzuje konanie menom spoločnosti, a to tam, kde k realizácii takého rozhodnutia je nutné právne konanie vo vzťahu k tretím osobám.*“⁶

Pri prijímaní ObZ bola významnou predlohou nemecká právna úprava, ktorá chápe obchodné vedenie podobným spôsobom. Keďže však v praxi dochádza k určitému spájaniu obchodného vedenia spoločníkov a konania štatutárneho orgánu navonok, nová česká právna úprava už tieto dve záležitosti neodlišuje a obidve zveruje do rúk štatutárnemu orgánu.⁷

V súvislosti s obchodným vedením vo v.o.s. by som rád ešte poukázal na právnu úpravu v Maďarsku, ktoré má za sebou proces rekodifikácie súkrom-

⁵ CHVALOVÁ,L.: Obchodní vedení. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova. Právnická fakulta, 2014, s.19-20.

⁶ CHVALOVÁ,L.: Obchodní vedení. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova. Právnická fakulta, 2014, s.9.

⁷ ČÁP,Z., JAHELKA,P., JOSKOVÁ,L, HEJDA, J, VANĚČKOVÁ,V: Zákon o obchodních k poracích. Výklad jednotlivých ustanovení včetně návaznosti na české a evropské předpisy. 1.vyd. Praha: Linde Praha a.s., 2013, s.123.

ného práva. Pred rekodifikáciou bola v.o.s. upravená v zákone č. 4/2006 o obchodných spoločnostiach⁸. Najvyšším orgánom v.o.s. podľa maďarského práva je zhromaždenie spoločníkov. Zákon v tejto súvislosti stanovoval, že všetky veci, o ktorých nie je oprávnené rozhodovať zhromaždenie spoločníkov, patria do pôsobnosti toho, kto je poverený obchodným vedením. V ustanovení § 94 bolo zakotvené pravidlo, že „*ak nie je v spoločenskej zmluve dohodnuté inak, všetci spoločníci sú oprávnení na obchodné vedenie bez časového obmedzenia. V spoločenskej zmluve môžu spoločníci poveriť jedného alebo viacerých spoločníkov obchodným vedením, pričom v takom prípade ostatní spoločníci nie sú oprávnení vykonávať obchodné vedenie.*“ V zmysle zákona bol každý spoločník poverený na obchodné vedenie oprávnený konať samostatne. V spoločenskej zmluve bolo však možné dohodnúť v prípade, že obchodným vedením bolo poverených viac spoločníkov, že musia konať spoločne. V ustanovení § 96 zákon zakotvoval, že spoločníci, ktorí sú oprávnení na obchodné vedenie, sú oprávnení aj konať za v.o.s. ako zákonní zástupcovia v súlade so spoločenskou zmluvou. Stará právna úprava síce ešte rozlišovala obchodné vedenie a konanie navonok, ale obidve zverovala do rúk tých istých osôb.

Dnešná úprava v.o.s. je v maďarskom právnom poriadku sústredená v novom občianskom zákonníku⁹ (ďalej len „MOZ“). MOZ v rámci úpravy v.o.s. upravuje súbežne v rámci jedného ustanovenia obchodné vedenie aj konanie navonok. V zmysle tejto úpravy prináleží obchodné vedenie aj konanie navonok jednému alebo viacerým povereným spoločníkom, ak nedôjde k povereniu, sú na obchodné vedenie a konanie navonok oprávnení všetci. V súčasnosti nie je možné poveriť obchodným vedením nikoho iného, iba spoločníka. Ak boli poverení viacerí spoločníci, môže každý z nich postupovať samostatne. Spoločenská zmluva môže obsahovať ustanovenie, že spoločníci postupujú spoločne.

V súvislosti s prebiehajúcou rekodifikáciou na Slovensku by bolo správne uvážiť, či zotrváme pri doterajšej koncepcii alebo pôjdeme smerom, ktorým išli ČR a Maďarsko. Skúsenosti z týchto krajín poukazujú na skutočnosť, že v praxi sa venoval obchodnému vedeniu a konaniu navonok ten istý spoločník, takže nebolo efektívne to v zákone umelo oddelovať. Slovenský zákonodarca by mal zohľadniť, ako k tejto otázke pristúpili v.o.s. na Slovensku a tomu aj prispôbiť právnu úpravu.

⁸ Dostupné na internete : <http://www.mfa.gov.hu/NR/rdonlyres/AF51F545-7DB4-4843-873F-0F21BB2D8868/0/CompanyLaw.pdf>.

⁹ Dostupné na internete : http://www.ilo.org/dyn/natlex/natlex4.detail?p_lang=en&p_isn=96512&p_countryHUN&p_count=937&p_classification=01.03&p_classcount=4.

2. Obchodné vedenie vo v.o.s.

V zmysle ustanovenia § 81 ObZ „ na obchodné vedenie spoločnosti je oprávnený každý spoločník v rámci zásad medzi nimi dohodnutých. Ak spoločníci v spoločenskej zmluve poveria obchodným vedením spoločnosti sčasti alebo úplne jedného alebo viacerých spoločníkov, ostatní spoločníci toto oprávnenie v tomto rozsahu strácajú.“

Na základe toho môžeme vo v. o. s. rozlišovať tieto modely obchodného vedenia:¹⁰

1) Na obchodné vedenie budú oprávnení všetci spoločníci

Podľa výslovného znenia zákona je obchodné vedenie vo v.o.s. výlučnou záležitosťou spoločníkov. Možno si položiť otázku, čo môžu spoločníci spraviť, ak by chceli aby obchodné vedenie vykonávala tretia osoba. Česká právna úprava rozlišuje delegáciu obchodného vedenia horizontálnu (rozdelenie medzi jednotlivých členov štatutárneho orgánu, väčšinou každý úsek má na starosti iný člen) a vertikálnu (poverenie osoby, ktorá nie je členom štatutárneho orgánu, ide o zamestnanca).¹¹ V súčasnosti v ČR nie je možné delegovať obchodné vedenie ako celok, iba jeho jednotlivé časti či zložky. Platí, že obchodné vedenie musí zostať štatutárnemu orgánu, avšak vzhľadom na odborné vedomosti, ktoré sú nevyhnutné pre túto činnosť, môže časť obchodného vedenia vykonávať zamestnanec. V tomto prípade by sa na vzťah medzi v.o.s. a osobu vykonávajúcou obchodné vedenie mohla použiť pracovná zmluva. Slovenský ObZ túto situáciu nerieši, myslím si však, že takéto riešenie by bolo optimálnym aj v našich podmienkach. V prípade, že sa v spoločenskej zmluve nedohodlo niečo iné, tak sa bude na obchodnom vedení podieľať každý zo spoločníkov. Spoločníci sa v tomto prípade môžu dohodnúť na určitých pravidlách rozdelenia pôsobnosti. Zákon nekladie na takúto dohodu nijaké formálne požiadavky. Tento model je aplikovateľný v malej obchodnej spoločnosti, kde sú spoločníkmi navzájom blízke osoby, napr. ak by išlo vo v.o.s., kde budú spoločníkmi manželia. Keďže môžu vzniknúť problémy v prípade, že sa vyskytne medzi spoločníkmi konflikt, tak sa odporúča predchádzať konfliktom uzavretím už spomínanej dohody.¹²

¹⁰ BAŇACKÁ,L.: Verejná obchodná spoločnosť. In: SUCHOŽA,J., HUSÁR, J. a kol.. : Obchodné právo, 1.vyd. Bratislava: Iura Edition, 2009 s.394.

¹¹ RŮŽIČKA, M.: Horizontální a vertikální delegace obchodního vedení v obchodních korporacích. Bakalářská práce. Brno:Masaykova univerzita. Právnická fakulta, 2016. S. 16.

¹² PELIKÁNOVÁ,I.: Komentář k obchodnímu zákoníku.2.díl.1.vyd. Praha.: Linde Praha, a.s., 1995, s. 153.

- 2) Poverenie obchodným vedením úplne alebo sčasti
 - a) niektorých spoločníkov
 - b) jedného zo spoločníkov

V takomto prípade ostaní spoločníci strácajú oprávnenie na obchodné vedenie (ktoré patrí medzi ich tzv. nemajetkové práva). Poverenie musí byť súčasťou spoločenskej zmluvy. Spoločníci môžu svoje poverenie udeliť na dobu určitú alebo neurčitú a môže byť poverením odvolateľným alebo neodvolateľným. Nie je vylúčená ani možnosť takého nastavenia poverenia, že spoločníci sa v určitých časových intervaloch budú v obchodnom vedení striedať.¹³

Tými istými spôsobmi je riešené obchodné vedenie (spolu s konaním navonok) aj v Maďarsku a ČR.¹⁴

3. Postavenie spoločníka povereného obchodným vedením

Na začiatok by som rád poukázal na fakt, že obchodné vedenie je väčšinou aj v literatúre spájané s osobu štatutárneho orgánu. Avšak podľa výslovného znenia zákona je možné, aby napr. v prípade, že máme v.o.s. s dvoma spoločníkmi, bol jeden z nich poverený obchodným vedením a druhý bol štatutárnym orgánom. Hoci to zákon umožňuje, takéto riešenie sa neodporúča pre nepraktickosť.¹⁵ Napriek uvedenému však takéto riešenie má výhodu v tom, že umožňuje, aby mal každý spoločník účasť na živote a fungovaní spoločnosti, čo môže zvlášť vo v.o.s. (ktorá bola historicky vnímaná ako tím) zabrániť vzniku konfliktov.

Ak už bolo uvedené, poverenie (čiže delegácia) spoločníka obchodným vedením musí byť súčasťou spoločenskej zmluvy a táto dohoda má charakter absolútneho obchodu¹⁶. Zákon v tejto súvislosti výslovne nestanovuje, ako máme chápať tento právny vzťah. Spoločníci prejavia vôľu poveriť jedného spomedzi seba obchodným vedením. Tento spoločník musí s týmto poverením súhlasiť. Keďže tu vidíme stret dvoch právnych úkonov, možno hovoriť o zmluve. Podľa môjho názoru tu možno použiť ustanovenie § 66, odsek 3 obchodného

¹³ Obchodný zákonník s rozsiahlym komentárom a judikatúrou po poslednej novele vykonanej zákonom NR SR č. 9/2013 Z.z. Bratislava : Nová práca, 2013.s. 148.

¹⁴ § 106 z. č.90/2012 Sb. o obchodných spoločnostiach a družstvách.

¹⁵ ELIÁŠ,K. a kol.: Obchodný zákonník Praktické poznámkové vydání s výběrem judikatury od r. 1990. 4.vyd. Praha : Linde Praha, a.s., 2004.s. 253.

¹⁶ HUSÁR,J: Zmluvné vzťahy vo vnútri obchodných spoločností. In : NEVOLNÁ,Z., ŠKRINÁR, A. (eds): Obchodné spoločnosti- aktuálne otázky a problémy. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008, s. 93.

zákonníka, ktoré určuje, ako máme vnímať vzťah medzi spoločnosťou a spoločníkom alebo členom orgánu spoločnosti pri zariadovaní jej záležitostí. Zákon ráta s tromi možnosťami:

- I. zmluva o výkone funkcie
- II. zmluva o výkone funkcie s primeraným použitím ustanovení mandátnej zmluvy
- III. mandátna zmluva.¹⁷

Podľa judikatúry je možné aby štatutárny orgán spoločnosti (resp. jeho člen) bol v pracovnom pomere so spoločnosťou, avšak musí ísť o činnosť, ktorej náplň je odlišná od činnosti štatutárneho orgánu.¹⁸ Keďže vo v.o.s. spoločník poverený obchodným vedením nemusí mať postavenie štatutárneho orgánu, prichádza do úvahy uzavretie pracovnej zmluvy na činnosť spadajúcu pod obchodné vedenie? Táto možnosť mi pripadá veľmi problematická, pretože takýto právny vzťah možno zaradiť medzi vzťahy vymenované v § 261, odsek 6 písm. a. ObZ (podľa mňa ide o vzťahy medzi spoločnosťou a spoločníkom pri zariadovaní záležitosti spoločnosti) a teda sa domnievam, že v tomto prípade nemožno uzavrieť pracovnú zmluvu. Osobne si myslím, že tak nemožno urobiť ani keby išlo o pracovnú zmluvu týkajúcu sa iba určitej zložky obchodného vedenia. Odporúča sa nepodceňovať obsah spoločenskej zmluvy, ale dbať pri jej uzatváraní na precízne vymedzenie obsahu a rozsahu obchodného vedenia, aby nedochádzalo k napätiu.¹⁹ Pri poverení viacerých spoločníkov obchodným vedením je potrebné predchádzať tomu, aby došlo k prekryvaniu ich oprávnení. Keďže je obchodné vedenie chápané ako každodenná a bežná činnosť, treba v zmluve vymedziť, v ktorých prípadoch je oprávnený poverený spoločník rozhodnúť sám a v ktorých prípadoch ide o rozhodnutia, pri ktorých bude potrebné rešpektovať rozhodnutie väčšiny hlasov spoločníkov. Takisto je vhodné upraviť vzťah medzi osobami oprávnenými na obchodné vedenie a osobami oprávnenými konať za spoločnosť, aby nedošlo k uzavretiu zmluvy s tretími osobami, ktorá by nebola v súlade s obchodným vedením.²⁰ Podľa môjho názoru by si mali spoločníci upraviť aj ustanovenia týkajúce sa vzdania obchodného poverenia jedným alebo viacerými spoločníkmi.

¹⁷ PAGÁČOVÁ, J. : Pojem manažérska zmluva. dostupné na internete : cecg.org/wp-content/uploads/2015/03/Janka-Pagáčová_2_CGF_2013.ppt

¹⁸ Rozsudok Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 5 Cdo 92/97.

¹⁹ BARTOVÁ, Z. : Verejná obchodná spoločnosť. In: PATAKYOVÁ, M. a kol.: Obchodný zákonník. Komentár. 4. vydanie. Bratislava: C.H.Beck, , 2013, s. 379.

²⁰ MAJERÍKOVÁ, M.: Verejná obchodná spoločnosť. In: OVEČKOVÁ, O. a kol.: Obchodný zákonník. Komentár. 2. vyd. Bratislava: Iura Edition, 2005 s. 280.

Právne postavenie spoločníka povereného obchodným vedením vo v.o.s. je tvorené jeho právami a povinnosťami, ktoré má jednak voči spoločnosti a jednak voči ostatným spoločníkom, či už povereným alebo nepovereným obchodným vedením. Medzi jeho práva patria :

1) Oprávnenie na obchodné vedenie.

V tejto súvislosti môžeme hovoriť o tom, že zo spoločníka sa stáva na základe poverenia určitý orgán, ktorý zákon nijako nepomenúva. Právna úprava môže na prvý pohľad pôsobiť rozporuplne, keď na jednej strane hovorí o poverení konkrétneho spoločníka na obchodné vedenie, no jedným dychom dodáva, že pri obchodnom vedení musí rešpektovať rozhodnutie spoločníkov urobené väčšinou hlasov. Treba to vykladať tak, že spoločenská zmluva má vymedziť okruh dôležitých rozhodnutí (investičná a úverová politika, zriaďovanie prevádzkarní a odštepných závodov, rozvoj nových výrobných odvetví, vstup spoločnosti do dlhodobých záväzkových vzťahov²¹) pri ktorých poverený spoločník nemá konať samostatne, ale majú rozhodovať všetci spoločníci.

2) Ak boli poverení viacerí spoločníci obchodným vedením, má každý z nich právo na to, aby druhý rešpektoval stanovený rozsah poverenia povereného spoločníka. Zaujímavé ustanovenie v tomto smere obsahuje maďarská právna úprava, ktorá platí pre prípad, keď bolo dohodnuté, že každý poverený spoločník môže postupovať sám. Spoločník poverený obchodným vedením môže proti plánovanému alebo vykonanému úkonu iného povereného spoločníka protestovať. V tomto prípade je oprávnené zhromaždenie spoločníkov taký úkon zrušiť. S výnimkou neodkladných úkonov môže byť taký úkon uskutočnený iba po prijatí uznesenia zhromaždenia spoločníkov. Iná je situácia vtedy, ak majú poverení spoločníci postupovať spoločne a nedosiahnu konsenzus. Ak k niečomu takému dôjde, smie sa každý z poverených spoločníkov dožadovať rozhodnutia zhromaždenia spoločníkov. Neodkladné úkony môžu poverení spoločníci uskutočniť samostatne. Ostatných poverených spoločníkov musia o tom bez meškania informovať.²² Slovenská právna úprava nemá takúto situáciu riešenú a myslím si, že ustanovenie maďarského občianskeho zákonníka je dobrou inšpiráciou a to nielen v tejto situácii, ale aj v situácii keď nie je súlad medzi rozhodnutiami prijatými v rámci obchodného vedenia a rozhodnutiami štatutárneho orgánu.

²¹ MAJERÍKOVÁ, M.: Verejná obchodná spoločnosť. In: OVEČKOVÁ, O. a kol.: Obchodný zákonník. Komentár. 2.vyd. Bratislava: Iura Edition, 2005 s. 281.

²² Ustanovenia § 3145 občianskeho zákonníka. Dostupné na internete: http://www.ilo.org/dyn/natlex/natlex4.detail?p_lang=en&p_isn=96512&p_country=HUN&p_count=937&p_classification=01.03&p_classcount=4.

3) V prípade, že sú dojednané určité zásady týkajúce sa obchodného vedenia, má poverený spoločník právo na to, aby ich ostani spoločníci aj spoločnosť rešpektovali.

Medzi jeho povinnosti môžeme zaradiť :

1. riadiť sa pri obchodnom vedení rozhodnutím spoločníkov urobeným väčšinou hlasov

Zákon v tomto prípade akoby zakotvoval existenciu nepomenovaného orgánu v.o.s., ktorý by mohol niesť názov zhromaždenie spoločníkov. Ustanovenie o povinnosti povereného spoločníka riadiť sa týmto rozhodnutím je kogentným ustanovením. Vo v.o.s., v ktorej spoločníci poverili obchodným vedením iného spoločníka (spoločníkov) môže všímavý pozorovateľ postrehnúť fungovanie akoby dvoch orgánov- spomínaného zhromaždenia spoločníkov a akoby voleného orgánu, ktorým sú spoločníci poverení obchodným vedením. Možno teda rozlišovať v rámci v.o.s. takýto typ, ktorý sa približuje k s.r.o a jednouchý typ, kde tieto orgány splyvajú v jeden.²³

Pokiaľ ide o hlasovanie, zákon priznáva každému spoločníkovi jeden hlas s tým, že spoločenská zmluva môže ustanoviť niečo iné. Odchylná úprava je namieste najmä vtedy, ak spoločníci vložia do spoločnosti vklady s rozdielnou hodnotou.

2. dodržiavať pri obchodnom vedení zásady, ktoré boli spoločníkmi dohodnuté. Napriek tomu, že výslovné znenie zákona spomína takéto zásady v prípade, že na obchodné vedenie spoločnosti sú oprávnení všetci spoločníci, v literatúre možno nájsť zmienku o takýchto zásadách aj pri existencii poverenia. S týmto názorom možno len súhlasiť.²⁴

3. informačné povinnosti voči spoločníkom o záležitostiach spoločnosti na požiadanie. Zmyslom je zaistiť kontrolu výkonu obchodného vedenia ostatným spoločníkom. Ide o kogentné ustanovenie, nemožno preto takúto kontrolu vyhlásiť spoločenskou zmluvou, pokiaľ však ide o jeho bližšiu konkretizáciu, tá môže byť v spoločenskej zmluve upravená.

4. pri porušení týchto povinností môže spoločníkovi vzniknúť povinnosť na náhradu škody (voči spoločnosti). Ide o náhradu škody v režime ObZ. Zákon neobsahuje nijaké ustanovenie, ktoré by zodpovednosť povereného spoločníka za škodu bližšie špecifikovalo, ako je to napr. v úprave s.r.o pri konateľoch

²³ PELIKÁNOVÁ,I.: Komentář k obchodnímu zákoníku. 2.díl.1.vyd. Praha: Linde Praha, a.s., 1995, s. 154.

²⁴ ŠTENGLOVÁ,I.: Veřejná obchodní společnost. In: ŠTENGLOVÁ I.,PLÍVA ,S., TOMSA, M. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář. 12.vyd. Praha : C.H.Beck, 2009. s. 303-304.

(§ 135a ObZ). Keďže zastávam názor, že tu ide o zmluvný vzťah, ktorý môže mať charakter mandátnej zmluvy, resp. sa na neho môžu primerane vzťahovať jej ustanovenia, je povinnosťou povereného spoločníka postupovať s odbornou starostlivosťou (§ 567 ObZ). Keďže ide o osobnú spoločnosť a osoba poverená obchodným vedením je aj spoločníkom, už zo samotnej tejto skutočnosti by malo vyplývať, že spoločník urobí všetko preto, aby zamedzil vzniku škody. Zákon nijako nerieši otázku vylúčenia alebo obmedzenia zodpovednosti povereného spoločníka za škodu, platí len všeobecné ustanovenie, že nároku na náhradu škody sa nemožno vzdať pred porušením povinnosti, z ktorého môže škoda vzniknúť (§ 386 ObZ). Myslím si, že nič v zásade nebráni, aby výška škody bola zmluvne limitovaná.

4. Zánik poverenia na obchodné vedenie

ObZ počíta s existenciou odvolateľného a neodvolateľného poverenia. Podľa toho treba rozlišovať aj zánik funkcie spoločníka povereného obchodným vedením.

Táto funkcia zaniká :

1) odvolaním poverenia ostatnými spoločníkmi

Tohto hlasovania sa poverený spoločník nezúčastňuje. Aj keď takéto rozhodnutie môžu spoločníci urobiť bez uvedenia dôvodu, v spoločenskej zmluve je vhodné upraviť dôvody na odvolanie.²⁵

2) uplynutím doby, ako bolo poverenie udelené na určitú dobu

3) odňatím poverenia súdom

Tento návrh na súd môže podať ktorýkoľvek zo spoločníkov, musí však dôjsť k porušeniu povinností podstatným spôsobom a ten, kto návrh podal, musí túto skutočnosť preukázať. Pokiaľ ide o porušovanie povinností podstatným spôsobom, zákon tu odkazuje na § 345, odsek 2 ObZ: „*Na účely tohto zákona je porušenie zmluvy podstatné, ak strana porušujúca zmluvu vedela v čase uzavretia zmluvy alebo v tomto čase bolo rozumné predvídať s prihliadnutím na účel zmluvy, ktorý vyplynul z jej obsahu alebo z okolností, za ktorých bola zmluva uzavretá, že druhá strana nebude mať záujem na plnení povinností pri takom porušení zmluvy. Pri pochybnostiach sa predpokladá, že porušenie zmluvy nie je podstatné.*“ Keďže sa jedná o všeobecné vymedzenie, mala by byť táto otázka v spoločenskej zmluve konkretizovaná.²⁶

²⁵ BARTOVÁ,Z. : Verejná obchodná spoločnosť. In :PATAKYOVÁ, M. a kol.: Obchodný zákonník.Komentár.4.vydanie. Bratislava: C.H.Beck , 2013. s.380.

²⁶ HUSÁR,J.: Verejná obchodná spoločnosť. SUCHOŽA,J. a kol. : Obchodný zákonník a súvisiace predpisy. Komentár 3.vyd. Bratislava: Eurounion, 2007, s. 233.

4) výpoveďou povereného spoločníka- slovenská platná právna úprava tento dôvod na rozdiel od českej²⁷ právnej úpravy obsiahnutej v obchodnom zákonníku(ktorý bol už nahradený zákonom o obchodných korporáciách) výslovne neuvádza, znenie zákona však nebráni tomu, aby podobné ustanovenie bolo obsiahnuté v rámci spoločenskej zmluvy. V prípade, žeby obchodné poverenie zaniklo týmto spôsobom, bol by na obchodné vedenie oprávnený každý spoločník.

5) vzdaním sa funkcie- Osobne sa prikláňam k názoru, že možno použiť § 66, odsek 2, ktorý upravuje vzdanie sa funkcie. V tomto prípade musí poverený spoločník, ktorý sa svojej funkcie vzdal, upozorniť spoločnosť, aké opatrenie treba urobiť na odvrátenie škody, ak škoda hrozí.

6) zmenou spoločenskej zmluvy – je to skôr teoretická možnosť, pretože pri odvolateľnom poverení je možnosť odvolať ho, čo je jednoduchšie, a pri neodvolateľnom je lepšou voľbou využiť podanie návrh na súd pre porušovaníu povinností podstatným spôsobom, pretože na zmenu spoločenskej zmluvy by bol potrebný aj súhlas spoločníka povereného obchodným vedením.

7) smrťou povereného spoločníka- táto udalosť však môže viesť aj k zániku spoločnosti ako takej.

8) Treba podotknúť, že účinky zániku funkcie spoločníka povereného na obchodné vedenie dosiahneme nakoniec aj vtedy, ak nastane jeden z dôvodov na zrušenie spoločnosti (§ 88, odsek 1 a § 68, odsek 3 ObZ).

Záverečné úvahy

V modernom práve obchodných spoločností má forma v.o.s. význam v tom, že ponúka riešenie problému ako minimalizovať náklady, ktoré vznikajú v dôsledku toho, že právo na vedenie spoločnosti prechádza na iné subjekty ako na spoločníkov, pri zachovaní kontroly spoločníkmi. Namiesto toho, aby sa spoločníci spoliehali na iné osoby, sami prevezmú zodpovednosť za bežný chod a riadenie spoločnosti. Navyše táto forma poskytuje väčšiu flexibilitu ako kapitálové spoločnosti, ktoré obsahujú veľké množstvo nepraktických pravidiel a v ktorých je moc v rukách manažérov.²⁸

²⁷ FALDYNA, F. a kol.: Obchodní právo . Praha : ASPI, 2005 s. 279.

²⁸ RIBSTEIN,L. E.: The rise of uncorpotion.1.vyd. New York: Oxford Univesity Press, 2010, s. 249-250.

Ručenie komanditistov za záväzky komanditnej spoločnosti

Michal Horňák

Úvod

Slovenský obchodný zákonník ako jednu z právnych foriem obchodných spoločností zakotvil komanditnú spoločnosť. Jej diferenciacným a pojmovým znakom je účasť dvoch kategórií spoločníkov v spoločnosti. Zo zákonnej dikcie vyplýva, že prvá skupina spoločníkov, komplementári ručia za záväzky spoločnosti celým svojím majetkom. Na druhej strane, komanditisti ručia za záväzky spoločnosti do výšky svojho nesplateného vkladu zapísaného v obchodnom registri. Formálne je príspevok členený do troch častí. Prvá časť sa zaoberá všeobecne problematikou ručenia v obchodnom práve s dôrazom na ručenie v práve obchodných spoločností. V druhej časti sa venujeme prioritnej problematike príspevku, ručeniu komanditistu za záväzky spoločnosti. Účelom bolo zodpovedať na otázku, medzi kým vzniká hlavný záväzok za ktorý spoločník ručí a poukázať na právne skutočnosti a predpoklady zakladajúce vznik a zánik ručenia komanditistu a problematiku modifikácie rozsahu ručenia. Záverečná časť ponúka pohľad na právnu úpravu danej problematiky v Českej republike, so zameraním na inštitút komanditnej sumy.

1. Ručenie v obchodnom práve

Ručenie možno považovať za tradičný zabezpečovací inštitút využívaný v oblasti súkromného práva. Korene jeho pôvodu nachádzame v starovekom Ríme. V rímskom práve klasickej doby diferencujeme podľa formy a doby vzniku tri druhy ručenia. Sponsio a fidepromissio sa v praxi prestali používať koncom 3. storočia po Kr. Jedinou formou stipulačného ručenia zostalo fideiussio ako najpokrokovejšia forma ručenia.¹ Vo všeobecnosti ručením označujeme právny vzťah medzi veriteľom a ručiteľom. Právna úprava daného inštitútu v Obchodnom zákonníku sa chápe komplexne, to znamená, že na obchodné záväzkové vzťahy sa úprava ručenia v Občianskom zákonníku nepoužije.

Ručenie plní dve základné funkcie:

- a) zabezpečovacia funkcia – spočíva v tom, že deklaruje fakticitu a reálnu podobu zabezpečovaného záväzku
- b) uhradzovacia funkcia – vytvára alternatívny zdroj, z ktorého môžu byť uspokojené nároky veriteľa.²

¹ REBRO, K. In REBRO, K., BLAHO, P. *Rímske právo*. 4. vyd. Bratislava: Iura edition, 2010, 353 s.

² SUCHOŽA, J. In SUCHOŽA, J. a kol. *Obchodný zákonník a súvisiace predpisy: komentár*. Bratislava: Eurounion, 2007, 614 s.

Typickým znakom ručenia ako jedného zo zaisťovacích inštitútov je jeho akcesorický charakter. To znamená, že medzi ručiteľom a dlžníkom nejde o spoludlžnícky vzťah, ale ručiteľ je iba v postavení vedľajšieho dlžníka. Akcesorita vyjadruje závislosť zabezpečeného záväzku na záväzku hlavnom. Jeho vznik a trvanie je teda priamo podmienené existenciou hlavného vzťahu.³ Obchodný zákonník však pripúšťa výnimky v § 304 a § 311 ods. 2. Pre ručiteľský záväzok je tiež príznačný jeho subsidiárny charakter. Ručiteľ má v zásade povinnosť splniť záväzok až vtedy, keď dlžník nesplnil svoj splatný záväzok napriek písomnej výzve veriteľa, aby plnil. Ručiteľ teda vystupuje v postavení náhradného dlžníka a jeho povinnosť splniť záväzok má voči povinnosti dlžníka podpornú povahu.⁴ Zákonnú výnimku pripúšťa ustanovenie Obchodného zákonníka, z ktorého vyplýva, že „*toto vyzvanie nie je potrebné, ak ho veriteľ nemôže uskutočniť alebo ak je nepochybné, že dlžník svoj záväzok nesplní, najmä pri vyhlásení konkurzu.*“⁵

Z platnej a účinnej právnej úpravy možno vyvodiť, že rozlišujeme dve formy ručenia, a to dobrovoľne prevzaté a zákonné ručenie.⁶ V prípade prvej formy viedla komercialistika diskusiu o tom, či je ručenie zmluvným záväzkom, alebo je to záväzok vznikajúci na základe jednostranného právneho úkonu. Situácia v občianskom práve je značne jednoduchšia, nakoľko Občiansky zákonník na vznik ručenia vyžaduje dohodu medzi veriteľom a ručiteľom.⁷ V zmysle Obchodného zákonníka však vznik ručenia spočíva na jednostrannom vyhlásení ručiteľa. Z uvedeného by sme mohli vyvodiť, že sa nevyžaduje súhlas veriteľa, ani dlžníka. Vyššie načrtnutý prístup zdôvodňuje dôvodová správa k Obchodnému zákonníku potrebami obchodnej praxe. Na druhej strane sa toto riešenie dostáva do rozporu so zásadou súkromného práva, že žiadna zo strán nemôže vnucovať svoju vôľu druhej strane. Do takejto situácie by sa dostal veriteľ plnením oznamovacej povinnosti voči ručiteľovi o výške svojej pohľadávky. Prikláňame sa k názoru, podľa ktorého treba vychádzať z prezumovanej akceptácie veriteľa, ako aj z práva veriteľa odmietnuť vznik ručenia.⁸

³ JAKUBOVIČ, D. Záväzkové vzťahy a zabezpečovacie právne inštitúty v obchodnom práve. Bratislava: Veda, 2004, 136 s.

⁴ JAKUBOVIČ, D. *Zabezpečenie obchodnozväzkových vzťahov: ručenie*. In: Obchodné právo. Roč. VIII, č. 7 (2007), 33 s.

⁵ § 306 ods. 1 zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov.

⁶ OVEČKOVÁ, O. In OVEČKOVÁ, O., ŽITŇANSKÁ, L. *Obchodné právo*. 2. dopl. a preprac. vyd. Bratislava: Iura edition, 2013, s. 91.

⁷ § 546 zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov.

⁸ OVEČKOVÁ, O. In OVEČKOVÁ, O. a kol. *Obchodný zákonník: komentár*. 3. dopl. a preprac. vyd. Bratislava: Iura Edition, 2012, 150 s.

Vo viacerých prípadoch upravuje Obchodný zákonník vznik ručenia zo zákona, a to v svojej druhej časti upravujúcej obchodné spoločnosti a družstvá a v tretej časti upravujúcej obchodné záväzkové vzťahy. Ručenie spoločníkov za záväzky obchodnej spoločnosti subsumujeme práve do skupiny zákonného ručenia. Pre ručenie, ktoré vzniklo zo zákona sa primerane použijú ustanovenia § 305-311 Obchodného zákonníka. Primeranosť môžeme chápať tak, že pri aplikácii uvedenej formy ručenia je potrebné vziať do úvahy špecifický charakter tohto inštitútu a zároveň ustanovenia o zmluvnom ručení prispôbiť charakteru zákonného ručenia.⁹

Z dikcie Obchodného zákonníka vyplýva, že „*ustanovenia upravujúce jednotlivé formy spoločností ustanovujú, v akom rozsahu ručia spoločníci za záväzky spoločnosti.*“¹⁰ Nakoľko úprava komanditnej spoločnosti je rámcová, Obchodný zákonník zakotvuje, že „*pokiaľ ďalej nie je ustanovené inak, použijú sa na komanditnú spoločnosť primerane ustanovenia tohto zákona o verejnej obchodnej spoločnosti a na právne postavenie komanditistov ustanovenia o spoločnosti s ručením obmedzeným.*“¹¹ Otázkou ručenia komanditistu je teda potrebné posudzovať v súčinnosti s ustanoveniami upravujúcimi ručenie spoločníka v spoločnosti s ručením obmedzeným.

2. Vznik, rozsah a zánik ručenia komanditistu

Na úvod považujeme za potrebné poukázať na rozdiel medzi zodpovednosťou a ručením v práve obchodných spoločností. Komanditná spoločnosť ako obchodná spoločnosť a podnikateľský subjekt vstupuje do obchodnoprávných a iných právnych vzťahov. Zápisom do obchodného registra nadobúda status právnickej osoby a s ním spojenú spôsobilosť mať práva a povinnosti a spôsobilosť na právne úkony. Uvedené skutočnosti umožňujú komanditnej spoločnosti vstupovať do zmluvných vzťahov a nie byť zodpovednosťou za ich porušenie. Obchodný zákonník deklaruje, že komanditná spoločnosť zodpovedá za záväzky spoločnosti celým svojím majetkom. Hlavný záväzok za ktorý komanditista ručí teda vzniká medzi samotnou obchodnou spoločnosťou a jej zmluvným partnerom.¹²

⁹ PELIKÁNOVÁ, I. *Komentár k obchodnému zákoníku*. 2. uprav. vyd. Praha: Linde, 1998, 645 s.

¹⁰ § 56 ods. 6 zákon č. 153/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov.

¹¹ § 93 ods. 2 zákon č. 153/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov.

¹² ĎURICA, M. In: PATAKYOVÁ, M. a kol. *Obchodný zákonník. Komentár*. 3. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2010, 158 s.

Rovnaké stanovisko zaujal Ústavný súd Slovenskej republiky podľa ktorého, „*pojmovým znakom tejto obchodnej spoločnosti je práve obmedzené ručenie spoločníka za jej záväzky a aj oddelenie záväzkov spoločnosti a spoločníka. Kým spoločnosť zodpovedá za porušenie svojich záväzkov celým svojím majetkom, spoločník ručí za záväzky spoločnosti len do výšky svojho nesplateného vkladu zapísaného v obchodnom registri.*“¹³ Odôvodnenie nálezu, ktoré sa týkalo spoločnosti s ručením obmedzeným, môžeme rovnako aplikovať na pomery komanditnej spoločnosti.

Ručenie ako vedľajší záväzok spoločníka vzniká priamo zo zákona, teda nie je potrebný osobitný prejav vôle spoločníka.¹⁴ Je však nevyhnutné, aby boli splnené zákonné predpoklady, a to existencia komanditnej spoločnosti a existencia spoločníka. Zákonné ručenie komanditistu vzniká súčasne so vznikom komanditnej spoločnosti, ku ktorému dochádza zápisom do obchodného registra.¹⁵ Od tohto momentu sa ručenie vzťahuje na všetky záväzky komanditnej spoločnosti, vrátane tých, ktoré vznikli ešte pred jej zápisom do obchodného registra a z ktorých je komanditná spoločnosť viazaná od počiatku v dôsledku následného schválenia konania osôb oprávnených konať v mene komanditnej spoločnosti pred jej vznikom. Konštituovaním komanditnej spoločnosti sú síce splnené predpoklady vzniku zákonného ručenia komanditistov, konkrétny ručiteľský záväzok však môže vzniknúť až momentom vzniku hlavného záväzku.

Jedným zo znakov komanditnej spoločnosti je existencia dvoch skupín spoločníkov. Minimálne jeden zo spoločníkov musí byť tzv. osobným spoločníkom (vnútorný spoločník), ktorý ručí za záväzky spoločnosti celým svojím majetkom. Kapitálový spoločník (vonkajší spoločník) v druhej skupine ručí za záväzky spoločnosti do výšky svojho nesplateného vkladu zapísaného v obchodnom registri a zákon ho označuje ako komanditistu.¹⁶ Obchodný zákonník týchto spoločníkov limituje len dolnou hranicou vkladu 250 eur, pod ktorú sa zaviazat' nemôžu. V spoločenskej zmluve si spoločnosť môže upraviť uvedenú otázku inak, vzhľadom na svoje pomery a podnikateľský zámer teda môže komanditistom uložiť vyššiu vkladovú povinnosť. Pre ručenie komanditistu je rozhodujúci stav zapísaný v obchodnom registri o rozsahu splatenia vkladu, ktorý častokrát nie je totožný so stavom reálnym. Tu považujem za potrebné

¹³ Nález Ústavného súdu SR z 8.12.2010, sp. zn. I. ÚS 26/2010.

¹⁴ HUSÁR, J. In: SUCHOŽA, J. a kol. *Obchodný zákonník a súvisiace predpisy: komentár*. Bratislava: Eurounion, 2007, 264 s.

¹⁵ PRIEVOZNÍK, M. *Ručenie spoločníka v obchodnej spoločnosti*. In: Justičná revue. Roč. 58, č.4 (2006), 657 s.

¹⁶ HUSÁR, J. In: SUCHOŽA, J. a kol. *Obchodný zákonník a súvisiace predpisy: komentár*. Bratislava: Eurounion, 2007, 249 s.

poukázať na nejednotnú zákonnú terminológiu obchodného zákonníka a zákona o obchodnom registri. V zmysle § 2 ods. 2 písm. b) zákona o obchodnom registri sa do obchodného registra zapisuje rozsah splatenia vkladu a nie výška nesplateného vkladu. Pri zápise výšky vkladu a rozsahu splatenia vkladu v obchodnom registri je zrejмый rozsah splatenia resp. nesplatenia vkladu a ručenie je v rozsahu výšky nesplateného vkladu, ktorý vyplýva zo zapísaných údajov. Rozsah ručenia je teda daný rozdielom medzi zapísaným rozsahom splatenia vkladu a celkovou výškou vkladu spoločníka.¹⁷

Zo spomínanej zásady existujú dve zákonné výnimky. Po prvé, ak obchodné meno spoločnosti obsahuje meno komanditistu, ručí tento komanditista za záväzky spoločnosti ako komplementár, teda celým svojím majetkom. Pôjde o prípady, keď súčasťou firemného kmeňa bude priezvisko komanditistu. Ak by obchodné meno komanditnej spoločnosti obsahovalo mená viacerých komanditistov, ručili by všetci títo spoločníci celým svojím majetkom.¹⁸ Zákonnodarca týmto ustanovením chráni tretie osoby, u ktorých by takto znejúca firma mohla vyvolať omyl, pokiaľ ide o rozsah ručenia takéhoto spoločníka za záväzky spoločnosti. V záujme zabezpečenia právnej istoty ide o kogentné ustanovenie a neobmedzenej ručiteľskej zodpovednosti sa tento spoločník voči tretím osobám nemôže nijakým spôsobom zbaviť. Nie je ale vylúčené, aby si spoločníci v komanditnej spoločnosti vnútorne upravili otázku inak. Do úvahy pripadá zúženie resp. absolútne vylúčenie tohto ručenia v spoločenskej zmluve. Takáto úprava by následne umožňovala uplatniť regresný nárok voči ostatným spoločníkom, ak by dotknutý komanditista splnil ručiteľský záväzok voči veriteľovi.¹⁹

Druhou výnimkou je prípad, ak komanditista uzavrie zmluvu v mene spoločnosti bez splnomocnenia. V zásade platí, že štatutárnym orgánom komanditnej spoločnosti sú neobmedzene ručiaci spoločníci, komplementári. Právna úprava okrem toho umožňuje, aby v mene spoločnosti konali iné subjekty prostredníctvom prokúry alebo splnomocnenia.

Na základe týchto právnych skutočností by v mene komanditnej spoločnosti mohol konať aj komanditista. V ostatných prípadoch by bolo takéto uzavretie zmluvy protiprávne. Výklady ustanovenia rozširujúceho rozsah ručenia ko-

¹⁷ BLAHA, M. In: PATAKYOVÁ, M. a kol. *Obchodný zákonník. Komentár*. 3. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2010, 295 a 316 s.

¹⁸ ČORBA, J. In SUCHOŽA, J. a kol. *Obchodný zákonník a súvisiace predpisy. Komentár*. 4. vyd. Bratislava: Eurounion, 2016, 345 s.

¹⁹ MAJERÍKOVÁ, M. In: OVEČKOVÁ, O. a kol. *Obchodný zákonník: komentár*. 3. dopl. a preprac. vyd. Bratislava: Iura Edition, 2012, 474 s.

manditistu sa v odbornej literatúre rôznia. Komerzialistika je pri riešení spomínanej otázky rozdelená na dva tábory. Prvá skupina prezentuje stanovisko v zmysle ktorého, ustanovenie § 102 ods. 2 OBZ ako špeciálne ustanovenie vo vzťahu k § 33 ods. 2 OZ²⁰ vylučuje jeho aplikáciu a komanditnú spoločnosť zaväzuje konanie nesplnomocneného komanditistu vždy. Druhý tábor zastáva názor, že takýmto konaním spoločnosť viazaná nie je, kým konanie dodatočne neschváli. Argumentujú tým, že nie je spravodlivé, aby spoločnosť zodpovedala za konanie komanditistu, ak mu nedala podnet na takéto konanie. Ak by komanditná spoločnosť ratihabovala daný úkon, komanditista by ručil za záväzky zo zmluvy uzavretej bez plnomocenstva neobmedzene.

Právna veda tiež poukazuje na rozdiel, ak bez plnomocenstva v mene niekoho koná osoba úplne odlišná od toho, v mene koho sa koná a ak bez plnomocenstva koná v mene spoločnosti spoločník. Zmluvná strana, s ktorou takýto komanditista koná sa môže domnievať, že konajúci spoločník pozná majetkové a hospodárske pomery spoločnosti a obchodnú spoločnosť zaväzuje na plnenie, ktoré je spoločnosť schopná plniť. Do rozporu sa v skúmanom prípade navyše dostáva zásada ochrany dobrej viery tretej osoby so zásadou publicity obchodného registra. Ochrana dobrej viery tretej osoby, že záväzok vznikol komanditnej spoločnosti, by bola odôvodnená v prípade, ak sa vzhľadom na iné okolnosti prípadu mohla tretia osoba dobromyseľne domnievať, že komanditista je na uskutočnenie právneho úkonu v mene spoločnosti oprávnený.²¹

V zmysle aktuálne platného zákonného znenia sa prikláňame k názoru, podľa ktorého bude spoločnosť takýmto úkonom viazaná bez dodatočného schválenia, z dôvodu ochrany tretej strany. Vychádzame aj z toho, že zákonodarca nazval tretí oddiel „*Právne vzťahy k tretím osobám*“, čím možno chcel deklarovať ich ochranu. Rovnako však pripúšťame argumentácie druhého názorového tábora a domnievame sa, že by malo dôjsť k takému precizovaniu tohto sporného ustanovenia, ktoré rozoberanú otázku jednoznačne vyrieši. Ako ďalšia sa vynára otázka, či za takéto záväzky ručí komanditista neobmedzene sám, alebo neobmedzene spolu s ostatnými komplementármi. Pre takéto prípady je

²⁰ Ak splnomocnenec pri konaní prekročil svoje oprávnenie konať za splnomocniteľa alebo ak niekto koná za iného bez plnomocenstva, je z tohto konania viazaný sám, ibaže ten, za koho sa konalo, právny úkon dodatočne bez zbytočného odkladu schváli. Ak splnomocniteľ neschváli prekročenie plnomocenstva alebo konanie bez plnomocenstva, môže osoba, s ktorou sa konalo, od splnomocnenca požadovať buď splnenie záväzku, alebo náhradu škody spôsobenej jeho konaním.

²¹ ČORBA, J. In SUCHOŽA, J. a kol. *Obchodný zákonník a súvisiace predpisy. Komentár*. 4. vyd. Bratislava: Eurounion, 2016, 355 a 356 s.

potrebné zakotviť riešenie v spoločenskej zmluve. Ak táto situácia nie je upravené v spoločenskej zmluve, zastávame stanovisko, že z princípu solidarity by komanditistovi vznikol regresný nárok voči ostatným ručiteľom.

Komanditná spoločnosť môže byť zrušená a zaniknúť ako ostatné formy obchodných spoločností s likvidáciou alebo bez likvidácie. V prípade zrušenia a zániku spoločnosti bez likvidácie prechádzajú práva a povinnosti (aj ručenie spoločníkov) na jej právneho nástupcu. Ak sa spoločnosť ruší a zaniká s likvidáciou, ručenie spoločníkov automaticky nezaniká. Naopak, spoločníci ručia za záväzky spoločnosti do výšky svojho podielu na likvidačnom zostatku, najmenej však v rozsahu, v ktorom za ne ručili za trvania spoločnosti. Pre rozsah ručenia spoločníka je teda rozhodujúca výška podielu na likvidačnom zostatku, sekundárne rozsah ručenia za trvania spoločnosti. Pre komanditistu vyplýva z uvedeného nasledovné. Ako už bolo rozoberané, po splatení vkladu v plnej výške a následnom zapísaní tejto skutočnosti do obchodného registra sa komanditista úplne zbavuje ručiteľského záväzku vo vzťahu k veriteľom. Jeho ručiteľská povinnosť sa však obnovuje po zániku komanditnej spoločnosti, ak mu bol vyplatený likvidačný zostatok. Rozsah jeho ručenia po zániku spoločnosti môže byť dokonca vyšší ako v čase existencie spoločnosti.

V priebehu existencie obchodnej spoločnosti mnohokrát dochádza k zmene osoby spoločníka. V tom prípade je potrebné riešiť, v akom rozsahu ručí novovstupujúci spoločník za záväzky, ktoré vznikli spoločnosti v čase, keď ešte nebol spoločníkom, a naopak, v akom rozsahu ručí bývalý spoločník za záväzky, ktoré vznikli po jeho vystúpení zo spoločnosti. Obchodný zákonník rieši takúto situáciu len v prípade verejnej obchodnej spoločnosti. Platí pravidlo, že spoločník verejnej obchodnej spoločnosti a komplementár komanditnej spoločnosti, ktorý pristúpil do spoločnosti ručí aj za záväzky spoločnosti vzniknuté pred jeho pristúpením. Od ostatných spoločníkov si však môže uplatniť regres. Ak takému spoločníkovi zanikne účasť na spoločnosti, ručí len za záväzky, ktoré vznikli pred zánikom jeho účasti. Obdobné ustanovenie však v Obchodnom zákonníku absentuje pre prípad spoločnosti s ručením obmedzeným. Pri derivatívnom vstupe spoločníka do spoločnosti s ručením obmedzeným prechádza ručenie doterajšieho spoločníka na nadobúdateľa obchodného podielu momentom zápisu prevodu obchodného podielu do obchodného registra. Prevodca podielu ručí za splácanie vkladu nadobúdateľom tohto podielu. Uvedené pravidlo môžeme s odkazom na § 93 ods. 2 Obchodného zákonníka aplikovať na ručenie komanditistu. Otázku ručenia pri originárnom pristúpení komanditistu Obchodný zákonník výslovne nerieši. V právnej vede nachádzame názor, že pokiaľ zákon zakotvuje ručenie za záväzky spoločnosti bez toho, aby rozsah týchto záväzkov akokoľvek obmedzoval, je nutné vyvodit', že

spoločník ručí za všetky záväzky, aj keď vznikli pred jeho pristúpením do spoločnosti.²²

3. Ručenie komanditistov v zmysle českej právnej úpravy

Prvého januára 2014 nadobudol spoločne s novým Občanským zákoníkom účinnosť Zákon o obchodných korporáciách. Daný predpis sa formálne člení na tri časti. Komanditná spoločnosť je v ňom upravená v hlave III druhej časti. Zákon vymedzuje v § 118 komanditnú spoločnosť ako „společnost, v níž alespoň jeden společník ručí za její dluhy omezeně (komanditista) a alespoň jeden společník neomezeně (komplementář).“ Zo statusu komanditistov týmto spoločníkom vyplýva povinnosť vložiť do spoločnosti určitý vklad a v zákonom stanovenom rozsahu ručiť za záväzky spoločnosti. K posilneniu osobného charakteru komanditnej spoločnosti došlo tým, že pokiaľ zo spoločných ustanovení druhej časti zákona o obchodných korporáciách a hlavy upravujúcej komanditnú spoločnosť nevyplýva niečo iné, použijú sa na komanditnú spoločnosť primerane ustanovenia o verejnej obchodnej spoločnosti.²³

Otázku ručenia rieši zákon o obchodných korporáciách v zásade rovnako ako slovenský právny poriadok. Platí, že komplementári a komanditisti ručia za záväzky komanditnej spoločnosti solidárne. Ručenie komanditistu je však obmedzené tým, aká výška splatenia vkladu je zapísaná v obchodnom registri. V prípade, že splatil celý svoj vklad a tento stav je zapísaný v obchodnom registri, za záväzky spoločnosti už ručiť nebude. Ak záväzky spoločnosti vznikli pred jeho pristúpením do spoločnosti, ručí za ne rovnakým spôsobom. V prípade, ak takýto záväzok veriteľovi splatí, voči ostatným spoločníkom bude oprávnený uplatniť regres v rozsahu celého zaplateného dlhu a nákladov, ktoré vznikli v súvislosti so splatením dlhu.²⁴

Český zákon o obchodných korporáciách pri ručení komanditistov zaviedol nový inštitút komanditnej sumy. Podstata tejto úpravy vychádza z toho, že ak spoločenská zmluva určí, že komanditisti ručia za záväzky spoločnosti do vyššie určenej čiastky (komanditnej sumy), uvedie sa táto čiastka v spoločenskej zmluve. Nie je však možné dohodnúť nižšiu komanditnú sumu, než koľko činí vklad komanditistu. Dôvodová správa deklaruje, že ručenie komanditistu sa neodvíja len od výšky splateného vkladu, ako tomu bolo podľa obchodného zá-

²² PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku*. Praha: Linde, 1995, 221 s.

²³ HORÁČEK, T. In BĚLOHLÁVEK, ALEXANDER J. a kol. *Komentář k zákonu o obchodních korporacích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, 604 s.

²⁴ ŠTENGLOVÁ, I. In ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2013, 256 s.

konníka, ale alternatívne od výšky komanditnej sumy, teda čiastky ktorú komanditista deklaroval, ktorá sa zapisuje do obchodného registra a je čiastočne nezávislá na výške vkladu. Komanditná suma je teda konkrétna čiastka, ktorá sa stala zjavnou tretím osobám prostredníctvom obchodného registra a do ktorej ručia konkrétni komanditisti za záväzky spoločnosti.²⁵ Komanditistom sa tak ponúka možnosť užšieho zapojenia do komanditnej spoločnosti v podobe prevzatia vyššej ručiteľskej zodpovednosti za záväzky spoločnosti a tomu zodpovedajúcej účasti na jej zisku a strate. Závisí od vôle spoločnosti, či si takúto úpravu inkorporujú do spoločenskej zmluvy. Ak sa tak daná spoločnosť rozhodne, presná čiastka musí byť stanovená priamo v spoločenskej zmluve.²⁶

Platí pravidlo, podľa ktorého sa komanditná suma znižuje v rozsahu, v akom komanditista splnil svoju vkladovú povinnosť. V prípade, ak komanditista splatí celý vklad na ktorý sa zaviazal v spoločenskej zmluve, ručí naďalej vo výške rozdielu medzi vkladom a komanditnou sumou. Na ozrejmienie uvedieme príklad, že ak komanditista splatí 100 000 Kč z vkladu, ktorý je 200 000 Kč a komanditná suma je 300 000 Kč, znižuje sa rozsah ručenia a zároveň komanditná suma na 200 000 Kč.

Podstata a funkcia komanditnej sumy súvisí so vzťahom komanditnej spoločnosti k tretím osobám, ktorým poskytuje informácie o miere zaistenia záväzkov komanditnej spoločnosti. Zákon uplatňuje zásadu publicity obchodného registra. Zmena komanditnej sumy je teda účinná zápisom do obchodného registra. Vo vzťahu k zvýšeniu komanditnej sumy ale zákon pripúšťa špeciálny režim. A teda, pokiaľ komanditista alebo spoločnosť s jeho súhlasom uverejnili zvýšenie jeho komanditnej sumy alebo to veriteľom inak oznámili, ručí komanditista podľa § 129 ods. 2 písm. c) ZOK do výšky zvýšenej komanditnej sumy. Inak povedané, veritelia sa zvýšenej komanditnej sumy môžu domáhať, za predpokladu, že im táto skutočnosť bola oznámená ešte pred zápisom do obchodného registra.²⁷

²⁵ ŠTENGLOVÁ, I. In ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B. a kol. *Zákon o obchodných korporáciách: komentár*. Praha: C.H. Beck, 2013, 268 s.

²⁶ HEJDA, J. In ČÁP, Z., HEJDA, J. a kol. *Zákon o obchodných korporáciách. Výklad jednotlivých ustanovení včetně návaznosti na české a evropské predpisy*. 1. vydání, Praha: Linde Praha a.s., 2013, 175 s.

²⁷ HEJDA, J. In ČÁP, Z., HEJDA, J. a kol. *Zákon o obchodných korporáciách. Výklad jednotlivých ustanovení včetně návaznosti na české a evropské predpisy*. 1. Vydání, Praha: Linde Praha a.s., 2013, 179 s.

Zabezpečenie záväzkov spoločníkov voči spoločnosti (dohody o prepadnutí podielu a pod.)

Filip Balla

Úvod

Právny poriadok umožňuje spoločnosti zabezpečiť splnenie svojho záväzku spoločníkmi rôznymi zabezpečovacími inštitútmi. Ich účelom je chrániť spoločnosť vystupujúcu v tomto záväzkovo-právnom vzťahu v postavení veriteľa pred tým, že sa jej spoločník vystupujúci v postavení dlžníka začne správať v rozpore s ich vzájomnou dohodou.

Zabezpečovacie inštitúty, všeobecne, oslabujú pozíciu dlžníka, pričom naňho vyvíjajú tlak prostredníctvom jeho vedľajšieho záväzku. Zvyšujú istotu veriteľa, čím plnia zabezpečovaciu funkciu do momentu splatnosti záväzku. Väčšina z nich plní aj uhradzovaciu funkciu, keďže umožňujú veriteľovi uspokojiť zabezpečenú pohľadávku v prípade, že dlžník nesplní svoj záväzok riadne a včas. V súvislosti so zabezpečovacími inštitútmi je nevyhnutné poukázať na ich akcesorickú povahu, ktorá spočíva v tom, že sú viazané na existenciu záväzkovo-právneho vzťahu, ktorý zabezpečujú. Tento vzťah trvá najneskôr do momentu uspokojenia hlavného záväzku, teda do zániku zabezpečenej pohľadávky. Výnimku z akcesorickej povahy zabezpečovacích inštitútov predstavuje tzv. abstraktná banková záruka, pre ktorú je typické, že je nezávislá vo vzťahu k zabezpečenému záväzkovému vzťahu. Povinnosť plniť vyplýva z formulácie konkrétnej bankovej záruky bez ohľadu na to, či je uplatnenie bankovej záruky príjemcom oprávnené s ohľadom na právny vzťah medzi ním a príkazcom. Zabezpečovacie inštitúty plnia významné funkcie v rámci obchodných záväzkových vzťahov všeobecne, avšak svoje uplatnenie nachádzajú aj v záväzkových vzťahoch medzi spoločníkom obchodnej spoločnosti v postavení dlžníka a samotnou obchodnou spoločnosťou v postavení veriteľa. Spoločníci vstupujú do záväzkových vzťahov s obchodnou spoločnosťou, ktorej sú spoločníkmi, najmä v prípadoch takzvaných nekorporátnych transakcií, teda vzťahov vytvorených na základe zmlúv pôžičkách, nájomných zmlúv a podobne. Pri vstupovaní do týchto vzťahov majú však osoby konajúce v mene obchodnej spoločnosti povinnosť chrániť práva a oprávnené záujmy samotnej obchodnej spoločnosti, ako aj ostatných spoločníkov.

Subjekty záväzkovoprávných vzťahov si majú možnosť zabezpečiť svoje záväzky najmä prostredníctvom zmluvného zakotvenia inštitútov záložného práva na obchodný podiel spoločníka, zmluvnej pokuty, ručenia, ako aj zabez-

pečovacieho prevodu práva. Využitie týchto inštitútov v súvislosti so zabezpečením záväzku spoločníka voči obchodnej spoločnosti prichádza do úvahy snáď vždy, s výnimkou prípadov, kedy je záložca - spoločník v postavení jedného spoločníka obchodnej spoločnosti.

1. Záložné právo spoločnosti na obchodný podiel spoločníka

Záložné právo predstavuje vecnoprávny prostriedok zabezpečenia pohľadávok a ich príslušenstva. V zmysle § 151a Občianskeho zákonníka, záložné právo slúži na zabezpečenie pohľadávky a jej príslušenstva tým, že záložného veriteľa oprávňuje uspokojiť sa alebo domáhať sa uspokojenia pohľadávky z predmetu záložného práva, ak pohľadávka nie je riadne a včas splnená.

Uhradzovacia funkcia tohto inštitútu sa prejavuje v možnosti veriteľa uspokojiť svoju pohľadávku priamo z predmetu záložného práva alebo domáhať sa uspokojenia v prípade, ak pohľadávka nebude včas splnená. Je závislé čo do vzniku i čo do trvania na pohľadávke, ktorú zabezpečuje.¹ V zmysle ustanovenia § 114 obchodný podiel predstavuje práva a povinnosti spoločníka a im zodpovedajúcu účasť na spoločnosti. Ustanovenie § 117a Obchodného zákonníka umožňuje zabezpečiť pohľadávku aj zriadením záložného práva na obchodný podiel v spoločnosti, to však za predpokladu, že spoločenská zmluva nevylučuje prevod obchodného podielu. Právna úprava zriadenia záložného práva na obchodný podiel bola do Obchodného zákonníka doplnená s účinnosťou od 1. januára 2002. Právne vzťah súvisiace so založením obchodného podielu sa okrem osobitného ustanovenia § 117 a OBZ subsidiárne spravujú aj všeobecnými ustanoveniami Občianskeho zákonníka o záložnom práve (§ 151a a nasl. OZ, § 522 OZ), a to v rozsahu, v ktorom všeobecné ustanovenia Občianskeho zákonníka neodporujú osobitnej úprave zakotvenej v OBZ.

1.1. Obchodná spoločnosť v postavení záložného veriteľa vo vzťahu k „vlastnému“ obchodnému podielu

Právny poriadok pripúšťa zabezpečenie záväzku záložným právom na obchodný podiel aj v prípade, že je záložným veriteľom práve tá spoločnosť, v ktorej má účasť spoločník, ktorého obchodný podiel je zaťažený záložným právom. Zriadenie záložného práva v uvedenom prípade nie je v rozpore s ustanovením § 120 ods. 1 OBZ, ktoré zakazuje spoločnosti nadobúdať

¹ SVOBODA, J. a kol.: Občiansky zákonník, Komentár a súvisiace predpisy, V. doplnené, rozšírené a aktualizované vydanie, EUROUNION, Bratislava, 2004, 259 s., ISBN 80-88984-64-5.

vlastné obchodné podiely, nakoľko samotný fakt, že spoločnosť v rámci výkonu záložného práva nemôže nadobudnúť vlastný obchodný podiel neznamená, že spoločnosť v postavení záložného veriteľa by nemohla uzavrieť ani zmluvu o zriadení záložného práva na obchodný podiel, ktorého majiteľom je jej spoločník.

Ak teda dôjde k uzavretiu záložnej zmluvy medzi spoločnosťou ako záložným veriteľom a jej spoločníkom ako záložcom, v rámci výkonu záložného práva síce spoločnosť ako záložný veriteľ nebude môcť záloh nadobudnúť, avšak pri výkone záložného práva môže využiť niektorý z ďalších zákonom upravených spôsobov výkonu záložného práva upravených v § 151 j ods. 1 OZ. Ak spoločnosť ako záložný veriteľ pri výkone záložného práva pristúpi k predaju založeného obchodného podielu, pri uzavieraní zmluvy o prevode obchodného podielu bude v zmysle ustanovenia § 151 m ods. 6 OZ konať v mene záložcu. Dôsledkom výkonu záložného práva bude zánik účasti spoločníka - záložcu v obchodnej spoločnosti. V praxi by sa v tejto súvislosti jednalo najmä o prevod založeného obchodného podielu v prospech ostatných spoločníkov obchodnej spoločnosti, ktorí by týmto navýšili svoje obchodné podiely.

1.2. Podmienky platného uzatvorenia dohody o prepadnutí obchodného podielu

V otázkach možnosti nadobudnutia záložného obchodného podielu do vlastníctva záložného veriteľa, je vhodné poukázať aj na ustanovenia § 151 j ods. 3 OZ, v zmysle ktorého akákoľvek dohoda uzavretá pred splatnosťou pohľadávky zabezpečenej záložným právom, na základe ktorej sa záložný veriteľ môže uspokojiť tým, že do svojho vlastníctva nadobudne obchodný podiel, na ktorom spočíva záložné právo, je neplatná. Aplikácia ustanovenia § 151 j ods. 3 OZ v kontexte s ustanovením § 120 od. 1 OBZ znamená, že ak sa do postavenia záložného veriteľa dostane spoločnosť, potom je zrejmé, že dohodou o nadobudnutí založeného obchodného podielu záložným veriteľom nebude možné uzavrieť nielen pred splatnosťou pohľadávky zabezpečenej záložným právom, ale ani po splatnosti zabezpečenej pohľadávky, keďže s prihliadnutím na ustanovenie § 120 ods. 1 OBZ takáto dohoda by bola pre rozpor so zákonom absolútne neplatná.

Na druhej strane, nemožno vylúčiť platnosť dohody, predmetom ktorej bude dojednanie prepadnutia obchodného podielu spoločníka - záložcu v prospech ostatných spoločníkov obchodnej spoločnosti - veriteľov. Táto dohoda však nemôže byť uzavretá pred splatnosťou pohľadávky zabezpečenej záložným právom, nakoľko by bola neplatná s ohľadom na ustanovenie § 151 j ods. 3 OZ.

1.3. Dôvody obmedzenia záložného práva

Ustanovenie § 120 ods. 1 OBZ zakotvuje nemožnosť obchodnej spoločnosti nadobúdať vlastné obchodné podiely. Ako už bol načrtnuté, dôsledkom tohto ustanovenia je skutočnosť, že obchodná spoločnosť v postavení záložného veriteľa nemôže uzatvoriť dohodu o nadobudnutí obchodného podielu svojho spoločníka v postavení záložcu, ani po splatnosti zabezpečenej pohľadávky pri výkone záložného práva. Podľa môjho názoru je možné toto obmedzenie výkonu záložného práva považovať za vcelku vhodné riešenie, nakoľko nemožnosť obchodnej spoločnosti nadobúdať vlastné obchodné podiely vyplýva zo samotnej povahy konceptu obchodnej spoločnosti.

Ako už bolo načrtnuté, v pozícii záložných veriteľov môžu stáť aj ostatní spoločníci obchodnej spoločnosti, ktorí pochopiteľne môžu mať záujem na zabezpečení svojich pohľadávok voči spoločníkovi v pozícii záložného dlžníka – záložcu. Reálne si možno predstaviť situáciu, kedy príslušný orgán obchodnej spoločnosti rozhodne o navýšení základného imania, pričom jeden zo spoločníkov nebude disponovať potrebnými finančnými prostriedkami na realizáciu tohto rozhodnutia. Z uvedeného dôvodu si bude nútený fin. prostriedky požičať od ostatných spoločníkov, pričom pristúpi na zabezpečenie tohto záväzkového vzťahu prostredníctvom zriadenia záložného práva na svoj obch. podiel.

V súvislosti so zriadením záložného práva na obchodný podiel niektorí teoretici v záujme posilnenia ochrany oprávnených záujmov záložného veriteľa – obch. spoločnosti zastávajú názor, že legislatívna úprava tohto inštitútu by mala negovať možnosť zriadenia ďalšieho záložného práva na ten istý obchodný podiel.² Podľa môjho názoru sa však nemožno stotožniť s účelnosťou takejto legislatívnej zmeny, nakoľko by svojimi dôsledkami viedla k výrazným obmedzeniam zmluvnej autonómie subjektov týchto záväzkovoprávných vzťahov, ako aj k sťaženiu postavenia podnikateľských subjektov v období hospodárskych recesií.

2. Zmluvná pokuta

Celkom všeobecne možno zmluvnú pokutu charakterizovať ako dohodou určené plnenie pre prípad porušenia zabezpečenej povinnosti, ktoré je oprávnenému subjektu povinný poskytnúť ten, kto zabezpečenú povinnosť poruší. Zmluvná pokuta je najpoužívanejšia forma sankcionovania porušenia zmluvných povinností v našej obchodnej praxi. Už len výnimočne sa možno stretnúť

² MAJERIKOVÁ M., Obchodný zákonník. Komentár. Druhé vydanie. Bratislava: IURA EDITION, 2012, s. 564 a nasl.

s obchodnou zmluvou, ktorá by nezabezpečovala plnenie aspoň niektorých povinností zmluvnou pokutou. Právna úprava zmluvnej pokuty v OBZ je modifikáciou všeobecnej právnej úpravy obsiahnutej v OZ prispôsobená obchodným vzťahom, teda ide o osobitnú právnu úpravu, ktorá je v pomere špeciality k právnej úprave obsiahnutej v OZ.

3. Zabezpečovací prevod práva

Predmetom zabezpečovacieho prevodu práva môže byť aj obchodný podiel spoločníka spoločnosti, akcie, či iné cenné papiere. Musí však ísť o také právo, s ktorým môže dlžník disponovať. V niektorých prípadoch nadobúdania obchodného podielu alebo akcií môže byť disponovanie dlžníka obmedzené súhlasom orgánu spoločnosti, prípadne môže byť aj celkom vylúčené. Uzavretie zmluvy o prevode obchodného podielu by v takýchto prípadoch bolo vylúčené, alebo viazané na udelenie súhlasu spoločnosti. V súvislosti s týmto zabezpečovacím inštitútom je potrebné poukázať na dočasnú prevodu zabezpečovaného práva do obchodného registra pri obchodnom podiele, prípadne do centrálny depozitára cenných papierov v závislosti od toho, aké právo sa prevádza. Uzavretím zmluvy o zabezpečovacom prevode práva veriteľ dočasne nadobúda vlastnícke alebo iné právo k predmetu zábezpeky, pričom až do zániku zabezpečovacieho prevodu práva nie je veriteľ oprávnený preveďené právo previesť na inú osobu, ani ho inak zaťažiť v prospech inej osoby. V prípade, že je predmetom zabezpečovacieho prevodu práva účasť na obchodnej spoločnosti, je teda zrejmé, že obchodná spoločnosť nemôže s ohľadom na ustanovenie § 120 ods. 1 OBZ vystupovať v pozícii veriteľa, v pozícii veriteľov však môžu vystupovať ostatní spoločníci tejto obchodnej spoločnosti. V prípade zániku zabezpečovaného záväzku prechádza právo späť na poskytovateľa zábezpeky a v prípade, že nebolo dohodnuté inak, veriteľ je oprávnený vydať aj všetky plnenia, ktoré nadobudol z titulu účasti na spoločnosti.

Ak zabezpečovaný záväzok nie je riadne a včas splnený, veriteľ je oprávnený začať výkon zabezpečovacieho prevodu práva a preveďené právo speňažiť spôsobom uvedeným v zmluve alebo dražbou podľa osobitného zákona. Ak je zmluvnými stranami dohodnutý iný spôsob výkonu zabezpečovacieho prevodu práva ako speňaženie na dražbe podľa osobitného predpisu,³ veriteľ je oprávnený postupovať s náležitou starostlivosťou tak, aby právo previedol za

³ Zákon č. 527/2002 Z.z. o dobrovoľných dražbách a o doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 323/1992 Zb. o notároch a notárskej činnosti (Notársky poriadok) v znení neskorších predpisov

cenu, za akú sa rovnaké alebo porovnateľné právo za porovnateľných podmienok zvyčajne prevádza, inak zodpovedá osobe, ktorá zabezpečenia poskytla, za škodu, ktorú tým spôsobí. V prípade, že výťažok získaný výkonom zabezpečovacieho prevodu práva prevyšuje zabezpečenú pohľadávku a jej príslušenstvo, veriteľ má povinnosť bez zbytočného odkladu vydať dlžníkovi časť výťažku presahujúceho jeho pohľadávku. Veriteľ si z výťažku môže odpočítať **nevyhnutné a účelne vynaložené** náklady spojené s výkonom práva. Po uspokojení pohľadávky veriteľa, sa mu ukladá povinnosť vydať vec, ktorú mal v dočasnej držbe alebo vlastníctve dlžníkovi. Porušenie tejto povinnosti môže byť dôvodom vzniku práva na náhradu škody.

4. Ručenie

Ručenie možno nepochybne považovať za významný zabezpečovací inštitút obchodných záväzkových vzťahov, ktorým možno zabezpečiť peňažné, ako aj nepeňažné záväzky dlžníka. Ručenie vzniká písomným vyhlásením ručiteľa veriteľovi, že ho uspokojí, k dlžník voči nemu nesplní určitý záväzok. Ručenie však nemožno využiť na zabezpečenie tzv. nespôsobilých predmetov ručenia, medzi ktoré možno zahrnúť najmä neplatné záväzky v nadväznosti na právne zakotvenie neplatných právnych úkonov v zmysle ustanovenia § 37 a nasl. OZ. Okrem toho možno medzi nespôsobilé predmety ručenia zahrnúť aj naturálne obligácie, predovšetkým premlčané pohľadávky.

Záver

Summa summarum možno skonštatovať, že právny poriadok umožňuje obchodnej spoločnosti, resp. jej spoločníkom v postavení veriteľov využiť na zabezpečenie záväzkov spoločníka tejto obch. spoločnosti, v postavení dlžníka, dostatočné spektrum zabezpečovacích inštitútov.

Zo strany zákonodarcu by preto nebolo celkom účelné rozširovať spektrum zabezpečovacích inštitútov, naopak, skôr je potrebné zabezpečiť aby právna úprava jednotlivých zabezpečovacích inštitútov reflektovala aktuálne potreby samotných obchodných spoločností, ako aj ich spoločníkov v oblasti zabezpečovania záväzkov. V tejto súvislosti by som zdôraznil význam a efektívnosť zabezpečovacích inštitútov s vecnoprávnymi účinkami (záložné práva, zabezpečovacie prevody práva), ktoré do značnej miery vylučujú možnosť uplatnenia rôznych špekulatívnych spôsobov dlžníkov smerujúcich k obchádzaniu zabezpečovacích inštitútov (ručenie rôznych bielych koní a pod.) spôsoby odmeňovania členovobchodných spoločností vyplýva jednak z odlišných funkcií nachádzajúcich sa v tom-ktorom druhu obchodnej spoločnosti a významu funkcie spočívajúcej v právomociach ktoré k nej prislúchajú. Pochopenie systému

odmeňovania obchodných spoločností a jeho praktickej implikácie má okrem obchodnoprávných dopadov významný vplyv na riešenie daňových a odvodových otázok výdavkov spoločnosti a zároveň zasahuje aj do sociálnej sféry, keďže na správnom riadení spoločnosti je často závislé veľké množstvo zamestnancov. Práca sa bude, kvôli úzkosti priestoru ale najmä priamej aplikovateľnosti poznatkov venovať len akciovej spoločnosti a spoločnosti s ručením obmedzeným.

Možnosti uplatnenia vedľajších dojednaní (§ 220w ObchZ a nasl.) v iných obchodných spoločnostiach

Katarína Magočová

1. Všeobecná charakteristika dohôd medzi spoločníkmi

Novelou č. 389/2015 Z. z. účinnou od 1. januára 2017 sa do Obchodného zákonníka (ďalej len „ObZ“) zaviedlo niekoľko nových ustanovení. Medzi relevantné, na účely tohto článku, patria najmä § 66c ObZ a §§ 220w ObZ a nasledujúce. Všetky menované upravujú dohody medzi spoločníkmi, resp. tzv. akcionárske dohody. V krátkosti môžeme podotknúť, že ide o inštitút typický pre anglosaský právny systém, ktorý je v praxi bohato využívaný. V najširšom význame za vedľajšie dohody medzi spoločníkmi (tzv. sideletters) či akcionárske zmluvy (tzv. shareholders agreements) môžeme označiť také dojednania, ktoré upravujú vzájomné vzťahy medzi spoločníkmi kapitálových obchodných spoločností vyplývajúce z ich účasti na obchodnej spoločnosti, a to nad rámec povinností, ktoré plynú zo zákona či zo stanov¹. Trend uzatvárania diskretných akcionárskych dohôd sa postupne začal objavovať aj v našej kontinentálnej právnej kultúre. Tento fenomén však v niekoľkých štátoch začal narážať na problém s vynútiteľnosťou práv a povinností z nich vyplývajúcich súdnou cestou. Ani Slovenská republika nebola výnimkou a v praxi sa často krát uvažovalo nad zmluvným typom, pod ktorý by sa dali dohody tohto typu subsumovať. Náš zákonodarca túto situáciu vyriešil tak trochu netradične, avšak s myšlienkou zabezpečenia právnej istoty, už spomínanou novelou, ktorá zavádza § 66c ObZ venovaný práve dohodám medzi spoločníkmi. Spomínané ustanovenie charakterizuje tieto zmluvy, ako písomné dohody medzi spoločníkmi, ktorými si môžu strany dohodnúť vzájomné práva a povinnosti vyplývajúce z ich účasti na spoločnosti, a zároveň demonštratívne menuje niekoľko práv, ktoré môžu byť ich obsahom. Z uvedeného možno jasne vyčítať požiadavku písomnosti. Dohody medzi spoločníkmi majú nespočetné množstvo výhod, ktoré prinášajú do vnútorného fungovania obchodnej spoločnosti. Čo sa týka už spomínaného obsahu, samozrejme, platí zásada zmluvnej voľnosti a zmluvné strany obmedzujú jedine kogentné ustanovenia ObZ. V prípade potreby zmien, stačí vykonať jednoduchý dodatok k zmluve, pretože sa nevyžaduje žiadny formalizovaný postup ako v prípade zmeny stanov či spoločenskej zmluvy. Podobne je to aj v prípade subjektov, pričom platí, že môže ísť o dohody medzi všetkými spoločníkmi, ako aj len medzi niektorými z nich. Na okraj

¹ HOUDEK, Z. *Akcionárske dohody*. In Dni práva 2015. Časť I. - Zákonná regulace v. smluvní úprava? Brno: Masarykova univerzita, 2016. ISBN 978-80-210-8192-5.

by sme mohli spomenúť, že vylúčené nie sú ani zmluvy, ktorých subjektmi okrem samotných spoločníkov sú aj konatelia, prokuristi, prípadne iné osoby, avšak také by už nebolo možné zaradiť pod režim § 66c ObZ, ktorý zmluvné strany jasne pomenúva. Charakteristická je aj obligačná povaha dohôd medzi spoločníkmi, ktoré zaväzujú jedine strany a majú účinky *inter partes*. Čo znamená, že v prípade porušenia akéhokoľvek ustanovenia zmluvy a následného rozhodnutia orgánu spoločnosti v rozpore s touto zmluvou, nespôsobí to neplatnosť rozhodnutia orgánu (§ 66c ods. 2 ObZ). Jediné čo si môže poškodená zmluvná strana uplatniť je nárok na náhradu škody alebo dojednanú zmluvnú pokutu.

Zároveň sa zákonodarca v rámci úpravy novej formy obchodnej spoločnosti-jednoduchej spoločnosti na akcie (ďalej len „j.s.a.“) rozhodol zakotviť niekoľko ustanovení nadväzujúcich na § 66c ObZ a uvádza tri typy práv, ktoré si môžu akcionári j.s.a. v akcionárskej zmluve dohodnúť. Týmto vedľajším dojednaniam k akcionárskej zmluve sú venované §§ 220w a nasledujúce ObZ. Považujeme za nevyhnutné v tom istom momente aj dodať, že napriek ich zaradeniu pod ustanovenia o j.s.a., neznamená to nemožnosť ich aplikácie v akýchkoľvek iných dohodách medzi spoločníkmi aj iných foriem obchodných spoločností. Samotná dôvodová správa k vyššie uvedenej novele ráta s ich využitím aj v iných obchodných spoločnostiach. Dôvod, ktorý zákonodarcu viedol k takejto systematizácii je potrebné hľadať v ich osobitostiach. Máme namysli najmä formálne požiadavky, ktoré práve naopak budú aplikovateľné jedine na akcionárske dohody medzi akcionármi j.s.a.. V krátkosti spomenieme, že ide najmä o úradne overené podpisy zmluvných strán, ako podmienka účinnosti zmluvy. Tiež možnosť registrácie niektorých práv v osobitných registroch, v takom prípade sa vyžaduje forma notárskej zápisnice akcionárskej dohody. S tým súvisí aj vecnoprávny charakter, ktorý zaregistrované práva nadohľadnú, keďže sa budú viazať na konkrétnu akciu.

Uvádzame aj niekoľko výhod a význam samotných dohôd medzi spoločníkmi či akcionárskych dohôd. Mnohokrát slúžia ako rýchle a účinné riešenie patových situácií, kedy sa dvaja spoločníci nevedia dohodnúť na akejkoľvek rozhodujúcej otázke alebo majú medzi sebou nezhody. Podobne ich môžeme považovať za nástroj záchrany spoločnosti pred zrušením. Prípadne uľahčujú či zabezpečujú prevod spoločnosti ako celku, čo je pre potencionálnych záujemcov atraktívnejšie. Takisto možno ešte spomenúť primerané určenie ceny obchodného podielu a zabránenie jeho podhodnoteniu. Akcionárske dohody sa zároveň považujú za prostriedok ochrany malých akcionárov, ktorý strácajú záujem zotrvať v spoločnosti v prípade odchodu majoritného akcionára a nakoniec môže to byť prostriedok na odkúpenie všetkých akcií spoločnosti jedným akcionárom.

2. Právo pridať sa k prevodu akcií a právo požadovať prevod akcií

V § 220w ObZ sú demonštratívne menované tri práva, ktoré si akcionári j.s.a. môžu dojednať v akcionárskej dohode podľa § 66c ObZ. Hneď nasledujúci paragraf² sa venuje právu pridať sa k prevodu akcií, tzv. tag along³. Zákon ho definuje ako právo, ktoré oprávňuje akcionára previesť svoje akcie zároveň s akciami iného akcionára, ktorému zodpovedá povinnosť povinného akcionára, ktorý sa zaviazal, že pri prevode svojich akcií na základe zmluvy umožní zároveň previesť akcie oprávneného na tretiu osobu za rovnakých podmienok.

Podobným právom je právo požadovať prevod akcií⁴, tzv. drag along⁵. Toto oprávňuje akcionára požadovať od iného akcionára, aby zároveň s prevodom akcií oprávneného previedol na tretiu osobu svoju akcie. Tomuto právu naopak zodpovedá povinnosť povinného akcionára, že zároveň s prevodom akcií oprávneného na základe zmluvy prevedie svoje akcie na tretiu osobu za rovnakých podmienok. Pri využití oboch týchto práv dochádza k prevodu akcií, preto ak majú byť aplikované v iných obchodných spoločnostiach, musíme sledovať úpravu a možnosti prevodu obchodného podielu v tých ktorých obchodných spoločnostiach. Počnúc verejnou obchodnou spoločnosťou (ďalej ako „v.o.s.“), ktorá má rýdzo osobný charakter a osoby zakladajúce spoločnosť sú nevyhnutné pre fungovanie spoločnosti, zistíme, že § 83 ObZ uvádza: „Zmenou spoločenskej zmluvy môže do spoločnosti pristúpiť ďalší spoločník alebo môže spoločník zo spoločnosti vystúpiť, ak zostanú v spoločnosti aspoň 2 spoločníci.“ Pričom predchádzajúci § 78 ObZ uvádza: „Práva a povinnosti spoločníkov sa riadia spoločenskou zmluvou. Na jej zmenu je potrebný súhlas všetkých spoločníkov, ak tento zákon alebo spoločenská zmluva neustanovuje inak.“ Z uvedeného vyplýva, že ak by si všetci spoločníci medzi sebou dojednali dohodu s právom tag along alebo drag along a boli by povinní/ oprávnení previesť svoju účasť v obchodnej spoločnosti na jednu tretiu osobu, dodržanie tejto zmluvy by malo za následok potrebu zmeny právnej formy obchodnej spoločnosti alebo jej zrušenie, nakoľko vo v.o.s. zákon vyžaduje účasť minimálne 2 spoločníkov. Takúto dohodu by sme z uvedeného dôvodu preto považovali za neúčelnú a nezmyselnú. Ďalšou alternatívou je dojednanie dohody s právom tag/ drag along len medzi dvoma spoločníkmi, teda ostatní spoločníci ňou nebudú nijako zaviazaní. Avšak ani v tomto prípade by zmluva nedosiahla účel,

² § 220x ods. 1 a 2 ObZ.

³ Pojem tag along je v praxi anglosaských krajín bežne zaužívaný a operuje s ním aj dôvodová správa k novele ObZ č. 389/2015 Z. z..

⁴ § 220y ObZ.

⁵ Pojem drag along je v praxi anglosaských krajín bežne zaužívaný a operuje s ním aj dôvodová správa k novele ObZ č. 389/2015 Z. z..

keďže zmena ktoréhokolvek spoločníka v.o.s. vždy znamená aj zmenu spoločenskej zmluvy, na schválenie ktorej sa v zásade vyžaduje súhlas všetkých spoločníkov. Ostatní spoločníci by s príchodom tretej osoby, na ktorú zmluvné strany dohody previedli svoje obchodné podiely nemuseli súhlasiť a znamenalo by to zrušenie a likvidáciu v.o.s.. Následne tak možno konštatovať, že síce spoločníkom v.o.s. žiadne ustanovenie nebráni ani nezakazuje uzavrieť zmluvu podľa § 66c a dohodnúť si v nej práva pridať sa k prevodu obchodného podielu a požadovať prevod obchodného podielu, avšak ich účel a význam by sa nenaplnil tak, ako sú tieto dohody zvyčajne využívané a s cieľom, ktorý sledujú.

Spoločnosť s ručením obmedzeným (ďalej len „s.r.o.“) je kapitálová spoločnosť, ktorú môže založiť aj jedna osoba a stane sa tak jediným spoločníkom. Je to taká právna forma obchodnej spoločnosti, ktorej zákon umožňuje niekoľko modifikácií, najmä čo sa týka prevodu obchodného podielu a s tým spojeného prístupu resp. výstupu zo spoločnosti. V § 115 ods. 2 ObZ je stanovené, že obchodný podiel spoločníka s.r.o. možno previesť, len ak to pripúšťa spoločenská zmluva. V ďalšej vete tiež uvádza možnosť v spoločenskej zmluve podmieniť prevod obchodného podielu súhlasom valného zhromaždenia spoločnosti. Z uvedeného vyplýva niekoľko alternatív zmeny spoločníka s.r.o., pričom v každom prípade bude postup prevodu obchodného podielu, v prípade plnenia práva resp. povinnosti vyplývajúcej z dohodnutého práva tag along alebo drag along, iný.

Ako prvým začneme prípadom tzv. otvorenej s.r.o., ktorej spoločníci by si dohodli právo tag/ drag along a v spoločenskej zmluve by mali povolený prevod obchodného podielu bez akýchkoľvek obmedzení. V takejto situácii by nič nebránilo prevodu podielov oprávneného aj povinného na tretiu osobu a jej vstupu do spoločnosti. Dokonca, ak by aj v spoločnosti vystupovali iní, do dohody nezainteresovaní spoločníci, nemohli by vstupu tretej osoby do s.r.o. zabrániť.

Iná situácia by nastala v prípade tzv. relatívne otvorenej s.r.o., ktorej spoločenská zmluva síce prevod obchodného podielu pripúšťa, no zároveň ho podmieňuje súhlasom valného zhromaždenia spoločnosti. Preto, ak by si aj spoločníci dojednali právo tag/ drag along, zmluva o prevode obchodných podielov na tretiu osobu by nenadobudla účinnosť skôr, ako by udelilo súhlas valné zhromaždenie. To znamená, že aj prípadní ostatní spoločníci by mali právo hlasovať o udelenie súhlasu, a či by sa potrebná jednoduchá väčšina prítomných spoločníkov na valnom zhromaždení dosiahla alebo nie, by už záviselo od výšky konkrétnych obchodných podielov a účasti spoločníkov na valnom zhromaždení.

Posledný a najzložitejší prípad je tzv. zatvorená s.r.o., ktorej spoločenská zmluva vôbec nepamätá na prevod obchodného podielu, čo nakoniec znamená nemožnosť ho previesť na tretiu osobu. Ak by sa spoločníci uvedenej spoločnosti napriek tomu rozhodli uzavrieť dohodu s právami tag/ drag along, znamenalo by to, že ak by ich chceli realizovať a previesť svoje obchodné podiely na tretiu osobu, najprv by museli dosiahnuť zmenu spoločenskej zmluvy. Zmena spoločenskej zmluvy s.r.o. sa realizuje so súhlasom všetkých spoločníkov ak nie je ustanovené inak (§ 141 ods. 1 ObZ), tým pádom by ktorýkoľvek spoločník mohol zmariť realizáciu práv tag/ drag along. Prípadne môže byť zmena spoločenskej zmluvy zverená valnému zhromaždeniu, ktoré o tom rozhoduje 2/3 väčšinou všetkých spoločníkov. V tejto situácii, by sa zmena spoločenskej zmluvy mohla dosiahnuť o niečo jednoduchšie. Ak by sa zmena uskutočnila, až následne, by mohli spoločníci prevod realizovať. Samotný postup prevodu bude opäť závisieť od zmeny spoločenskej zmluvy, ktorú implementovali, či z s.r.o. urobili otvorenú alebo relatívne otvorenú spoločnosť. Podľa uvedeného môžeme teda zhodnotiť, že hoci by sa na prvý pohľad zdalo, že s.r.o. je právna forma obchodnej spoločnosti, ktorá dohody medzi spoločníkmi o právach pridať sa k prevodu a požadovať prevod obchodného podielu bez ďalšieho pripúšťa, nie vždy je tomu tak. Bude to závisieť od úrovne otvorenosti, ktorý spoločnosti prostredníctvom spoločenskej zmluvy dali jej zakladatelia, resp. spoločníci.

Čo sa týka komanditnej spoločnosti (ďalej len „k.s.“), je to právna forma, ktorá má prvky osobnej aj kapitálovej spoločnosti a jej spoločníkmi sú aspoň jeden komanditista a aspoň jeden komplementár. Z ustanovení o k.s. vyplýva, že na postavenie komanditistu sa aplikujú ustanovenia o spoločníkoch s.r.o. a naopak na postavenie komplementára ustanovenia o spoločníkoch v.o.s. (§ 93 ods. 2 ObZ). To je aj dôvod, prečo túto právnu formu obchodnej spoločnosti rozoberáme vo chvíli, keď už sme priblížili možnosti aplikácie ustanovení o právach tag/ drag along v dohodách medzi spoločníkmi s.r.o. aj v.o.s.. Aj v tomto prípade platí, podobne ako pri v.o.s., ak by dohodu uzatvorili všetci spoločníci, aj komanditisti aj komplementári a previedli by tak obchodné podiely na jedinú tretiu osobu, malo by to za následok potrebu zmeny právnej formy obchodnej spoločnosti alebo zrušenie spoločnosti.

V prípade práv tag/ drag along dohodnutých len medzi niektorými spoločníkmi, či už komanditistami alebo komplementármi, tak, aby v spoločnosti okrem prístupujúcej tretej osoby ostal aspoň jeden komplementár resp. komanditista, sa v zásade takáto zmena v osobe spoločníka považuje za zmenu spoločenskej zmluvy, ktorá podľa § 97 ods. 4 ObZ vyžaduje súhlas všetkých spoločníkov, a teda nemožno spomínanou dohodou „obísť“ žiadneho do dohody nezainteresovaného spoločníka.

Zákon však pripúšťa istý stupeň modifikácie možnosti prevodu obchodného podielu k.s. v druhej vete spomínaného ustanovenia. Totiž v spoločenskej zmluve si môžu spoločníci dohodnúť, že na prevod obchodného podielu komanditistu sa nevyžaduje súhlas všetkých spoločníkov. Zároveň ustanovenie odkazuje na § 115 ObZ,⁶ ktorý sme už uviedli v prípade prevodu obchodného podielu spoločníka s.r.o.. Z uvedeného potom vyplýva, že spoločenská zmluva k.s. môže povoliť prevod obchodného podielu komanditistu na tretiu osobu bez obmedzenia alebo ho podmieniť súhlasom valného zhromaždenia spoločnosti. V súvislosti s dojednaním práv tag/ drag along v dohode medzi komanditistami k.s. to teda znamená, že uvedená dohoda by mala zmysel a význam, ak by spoločenská zmluva na prevod obchodných podielov komanditistov pamätala, a buď ho vôbec neobmedzovala, len povoľovala, alebo by ho podmienila súhlasom valného zhromaždenia spoločnosti. V takom prípade odkazujeme na jednotlivé postupy uvedené v pasáži o s.r.o., ktoré by boli aplikované totožne.

V prípade, ak by sa v spoločenskej zmluve prevod podielu komanditistu vôbec nespomínal, bolo by najprv nevyhnutné dosiahnuť zmenu spoločenskej zmluvy, čo by opäť znamenalo potrebu získať súhlas všetkých spoločníkov k.s. a to by mohlo realizáciu práv tag/ drag along a ich sledovaný cieľ zmariť.

Na základe uvedeného v krátkosti zhrnieme, že dohodnutie práv pridať sa k prevodu obchodného podielu alebo požadovať prevod obchodného podielu je účelné dojednať jedine v zmluve medzi komanditistami k.s., ak súčasne ich realizáciu spojenú s prevodom obchodného podielu samotná spoločenská zmluva pripúšťa.

Akciová spoločnosť (ďalej len „a.s.“) je kapitálovou spoločnosťou, ktorej základné imanie je rozvrhnuté na určitý počet akcií, ktorých majitelia- akcionári vystupujú ako spoločníci spoločnosti. Prevod akcií závisí od ich podoby- listinné alebo zaknihované. Zaknihované akcie sú vedené Centrálnym depozitárom cenných papierov (ďalej len „CDCP“) a ich prevod sa realizuje podľa osobitného predpisu⁷. Listinné akcie sa prevádzajú rubopisom a následným odovzdaním akcie tretej osobe⁸. V a.s. platí, že prevod akcií nemôže byť vylúčený. Prevod akcií však môže byť obmedzený, aj to jedine prevod akcií na meno, nie akcií na doručiteľ'a. Podľa § 156 ods. 9 ObZ prevod akcií na meno môžu obmedziť stanovy, tým, že ho podmienia súhlasom spoločnosti, o ktorom v zásade

⁶ § 115 ObZ upravuje zmluvu o prevode obchodného podielu spoločníka s.r.o..

⁷ Týmto zákonom je zákon č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch a investičných službách.

⁸ § 156 ods. 4 ObZ.

rozhoduje predstavenstvo a.s.⁹. Zároveň však platí, že stanovy v takom prípade musia presne špecifikovať dôvody, pre ktoré môže udelenie súhlasu spoločnosť odmietnuť. Stanovy určujú aj lehotu na jeho udelenie, pričom v prípade jej márneho uplynutia platí fikcia udelenia súhlasu s prevodom akcie.

A.s. je z uvedených dôvodov spoločnosť, v ktorej si uzavretie akcionárskych dohôd o právach pridať sa k prevodu akcií a požadovať prevod akcií a ich následnú realizáciu vieme predstaviť najjednoduchšie. Prevody akcií sú bezpochyby voľnejšie a ľahšie dosiahnuteľné ako prevody obchodných podielov, keďže neexistujú takmer žiadne obmedzenia pre oprávneného a povinného akcionára z práv tag/ drag along pri ich uplatnení. Niet sa čomu čudovať, toto zistenie len potvrdzuje fakt, že práva o prevodoch akcií sa formovali a vznikli práve v dohodách medzi akcionármi v už na začiatku spomínaných krajinách s anglosaským právnym systémom.

3. Právo požadovať nadobudnutie akcií

Tretím z práv menovaných v § 220w ods. 1 ObZ je právo požadovať nadobudnutie akcií, tzv. shoot out¹⁰. Uvedené právo definuje § 220z ObZ, ako právo, ktoré oprávňuje akcionára určiť cenu jednej akcie a žiadať od druhého akcionára, ktorý je z tohto práva povinný, aby na neho previedol akcie za takto určenú cenu, pričom za oprávneného akcionára sa považuje ten, ktorý ako prvý doručí svoj návrh s určením ceny za jednu akciu druhému akcionárovi. Ak povinný predložený návrh oprávneného neprijme v lehote a dohodnutým spôsobom, platí, že je za rovnakých podmienok povinný nadobudnúť akcie od oprávneného. Z uvedeného vyplýva, že ide o spôsob ako dosiahnuť odkúpenie akcií druhého akcionára. Považujeme za potrebné podotknúť, že oprávnený akcionár musí starostlivo zvážiť cenu za akciu, ktorú povinnému ponúkne, pretože ak navrhne príliš nízku cenu, povinný akcionár ponuku neprijme a sám radšej odkúpi akcie. Avšak, ak stanoví cenu príliš vysokú, zabezpečí si tým, že akcie budú jeho, no za neprímeranú a nadhodnotenú cenu. V oboch prípadoch však platí, že uplatnením práva shoot out jeden z akcionárov svoje akcie prevedie a druhý ich nadobudne.

Ak by sme chceli aplikovať takéto dojednanie práva požadovať nadobudnutie akcií v dohode medzi spoločníkmi ostatných právnych foriem obchodných spoločností, opäť musíme skúmať možnosť prevodu obchodného podielu. Avšak, v tomto prípade do spoločnosti už nevstupuje tretia osoba, lebo obchodný

⁹ Stanovy môžu určiť, že o udelení súhlasu bude rozhodovať iný orgán a.s..

¹⁰ Pojem drag along je v praxi anglosaských krajín bežne zaužívaný a operuje s ním aj dôvodová správa k novele ObZ č. 389/2015 Z. z..

podiel sa bude vždy prevádzať na už existujúceho spoločníka spoločnosti, ktorý bude oprávnený z konkrétnej dohody.

Ak by si dohodu s právom shoot out dojednali spoločníci v.o.s., narazili by sme na tie isté ustanovenia §§ 78 a 83 ObZ v zmysle ktorých, vystúpenie spoločníka z v.o.s. znamená zmenu spoločenskej zmluvy, ktorá si vyžaduje súhlas všetkých spoločníkov. V s.r.o. podľa ustanovenia § 115 ods. 1 ObZ platí, že so súhlasom valného zhromaždenia môže spoločník zmluvou previesť svoj obchodný podiel na iného spoločníka, ak spoločenská zmluva neurčuje inak. Na udelenie súhlasu sa potom vyžaduje jednoduchá väčšina prítomných spoločníkov. Dokonca môžu spoločníci v spoločenskej zmluve povoliť neobmedzený prevod obchodného podielu na iného spoločníka, a tým ešte viac uľahčiť a zjednodušiť realizáciu práva požadovať nadobudnutie akcií. Pre k.s. platí to isté ako sme uviedli v stati o v.o.s., s už spomínanou výnimkou v prípade dohody medzi komanditistami. Tí, ak si dojednávajú medzi sebou právo shoot out, a zároveň spoločenská zmluva k.s. stanovuje, že na prevod obchodného podielu komanditistu stačí súhlas jednoduchej väčšiny valného zhromaždenia alebo dokonca je tento prevod neobmedzený, realizácia dohody o práve požadovať nadobudnutie obchodného podielu bude prebiehať rovnako ako v rámci s.r.o., čo opäť vyplýva z odkazu na § 115 ObZ v ustanoveniach o k.s.

Na záver ešte niekoľko slov o a.s.. V rámci ustanovení o tejto právnej forme obchodnej spoločnosti zákonodarca nerobí rozdiely medzi prevodom akcie na tretiu osobu a na už existujúceho akcionára spoločnosti. Z uvedeného preto vyplýva, že v prípade dojednania práva požadovať nadobudnutie akcií, prevod akcií na oprávneného akcionára bude, rovnako ako pri právach tag along a drag along, závisieť od podoby akcie. Zaknihované akcie sa prevedú prostredníctvom CDCP a listinné rubopisom a následným odovzdaním. Zároveň opäť upozorňujeme na možné obmedzenie prevoditeľnosti akcií na meno v stanovách spoločnosti podľa § 156 ods. 9 ObZ.

Actio pro socio a bývalý spoločník

Milan Šimkovič

Úvod

Činnosť obchodných spoločností za účelom podnikania so sebou nevyhnutne prináša množstvo rizík, ktoré sa v konečnom dôsledku môžu premietnuť do prípadnej škody na majetku spoločnosti. Z tohto dôvodu je nesmierne dôležité postavenie člena štatutárneho orgánu (ďalej aj „štatutár“), ktorého konanie je priamo konaním spoločnosti, čo má svoj význam najmä pri vstupovaní spoločnosti do právnych vzťahov s ďalšími osobami a zodpovednosťou v prípade porušenia povinnosti pri činnosti spojenou s týmito právnymi vzťahmi. Význam postavenia štatutára podčiarkuje aj skutočnosť, že obmedzenie konateľského oprávnenia, aj keby bolo právne účinné, je vo vzťahu k tretím osobám právne neúčinné.¹ Činnosťou člena štatutárneho orgánu pri výkone funkcie sa značnou mierou zaoberá okrem iných právnych predpisov aj zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „Obchodný zákonník“), ktorý pre štatutára stanovuje povinnosť vykonávať svoju funkciu s náležitou starostlivosťou a v záujme spoločnosti a jej spoločníkov. V tejto súvislosti zákon zároveň umožňuje spoločnosti alebo spoločníkom domáhať sa ochrany v prípadoch keď štatutár svoju povinnosť poruší. Je zrejmé, že od štatutára nemožno očakávať, že dobrovoľne nahradí spôsobenú škodu v každom jednom prípade, kedy konaním poruší svoju povinnosť. Zákon preto pamätá aj na prípady, kedy štatutár odmietne nahradiť škodu spôsobenú porušením povinnosti a v tomto smere upravuje nástroj, prostredníctvom ktorého sa poškodený, môže domôcť svojich práv na náhradu spôsobenej škody. A však v prípade pasivity zo strany spoločnosti, zároveň upravuje mechanizmus, predstavujúci derivatívne žaloby označované tiež ako Actio pro socio, ktorý umožňuje, aby si aj spoločník v mene spoločnosti účinne uplatnil nárok na náhradu alebo iné nároky, ktoré má spoločnosť voči štatutárovi.

1. Predmet úpravy Actio pro socio

Actio pro socio predstavuje procesný prostriedok, ktorý má predovšetkým ochrániť podiely spoločníkov a zabezpečiť úroveň ochrany investícií investorov v obchodnej spoločnosti. Podstata mechanizmu Actio pro socio, spočíva

¹ Čavojský, P.: Náhrada škody spôsobenej konateľom spoločnosti s ručením obmedzeným pri výkone funkcie. In: Obchodné právo. 2002, III. Ročník, č. 12/2002, s. 15 a n.

v uplatnení práva na náhradu škody spôsobenej na majetku spoločnosti, protiprávnym konaním člena štatutárneho orgánu spoločnosti alebo iného člena spoločnosti v prípadoch, kedy sa škoda odrazí na podieloch spoločníkov. Inštitút Actio pro socio je upravený priamo v Obchodnom zákonníku a to pre verejné obchodné spoločnosti a komanditné spoločnosti v § 81a. Predmetné ustanovenie upravuje nárok na náhradu škody, voči spoločníkovi alebo spoločníkom a nie voči štatutárovi spoločnosti. Je to hlavne z dôvodu, že zákon pri verejnej obchodnej spoločnosti oprávňuje na obchodné vedenie každého spoločníka. V prípade komanditnej spoločnosti sú na obchodné vedenie oprávnení výhradne komplementári, a teda pri uvedených spoločnostiach zákon nepracuje s pojmi ako štatutár. Právnu úpravu Actio pro socio súčasne obsahuje §122 ods.3, pre spoločnosti s ručením obmedzeným a § 182 ods.2 pre akciové spoločnosti. V prípade akciovej spoločnosti je však toto právo obmedzené len na akcionárov, ktorí majú akcie v menovitej hodnote spolu dosahujúcej aspoň 5% hodnoty základného imania.² V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že predmetné ustanovenia Obchodného zákonníka považujú za osobu, oprávnenú na uplatnenie nároku na náhradu škody, výhradne spoločníka obchodnej spoločnosti a to len do času ako mu tento status zanikne. Z uvedených ustanovení Obchodného zákonníka je preto zrejmé, že zákonodarca za aktívne legitimovanú osobu na podanie žaloby na náhradu škody nepovažuje bývalého spoločníka a teda osobu, ktorá už nie je v takomto právnom vzťahu so spoločnosťou.

Rovnako sa k predmetnej žalobe stavia súdna prax, ktorá za aktívne legitimovanú osobu bývalého spoločníka nepovažuje. Príklad môže predstavovať rozhodnutie Krajského súdu v Banskej Bystrici, ktorý vo svojom rozhodnutí zo dňa 26.02.2013 konštatoval, že pokiaľ konatelia pri výkone svojej pôsobnosti porušia svoje povinnosti spôsobia tým spoločnú škodu, nárok na jej náhradu si môže uplatniť spoločnosť sama (konajúca iným konateľom) alebo síce spoločník tejto spoločnosti, ktorý však škodu uplatní vždy v mene spoločnosti. Z uvedeného potom logicky vyplýva, že žalobu nie je aktívne legitimovaný podať bývalý spoločník a to dokonca vo svojom vlastnom mene.³ Otázkou však ostáva, či je prípustné aspoň čiastočné odchýlenie od uvedených ustanovení, práve v súvislosti s uplatnením si náhrady bývalým spoločníkom, prípadne ako sa na uvedenú problematiku pozerá právna úprava Českej republiky po

² Čorba, J.: Reflexná škoda vo vzťahu k bývalému spoločníkovi. In: Husár, J.: Csach, K.(eds.): Obchodná spoločnosť ako právnická osoba. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2014, s.51-61.

³ Rozsudok krajského súdu v Banskej Bystrici sp.zn : 13Co/233/2012 z 26.02.2013.

prijatí zákona č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník (ďalej len „*Nový občanský zákoník*“ a lebo „NOZ“) a zákona č. 90/2012 Sb. o obchodných spoločnostiach a družstve (ďalej len „*Zákon o obchodných korporáciách*“).

2. Reflexná škoda v podmienkach SR

Pod reflexnou škodou môžeme rozumieť majetkovú ujmu, ktorá vzniká ako odraz, alebo „reflexia“ inej „primárnej škody“, kde v zásade ide o škodu, ktorá sa prejaví ako dôsledok škody na prvotnom objekte.⁴ V tejto súvislosti sa reflexnou škodou budeme zaoberať výhradne ako so škodou, ktorá sa odrazí na podiely spoločníka v prípade škody spôsobenej štatutárom na majetku spoločnosti. Reflexná škoda v podmienkach SR predstavuje zásadný právny následok v prípadoch porušenia povinností člena štatutárneho orgánu. Súčasná právna úprava je nastavená tak, že spoločníci obchodnej spoločnosti nemajú možnosť priamo žalovať štatutárny orgán o náhradu škody, ktorá vznikla znížením hodnoty ich obchodného podielu, ale majú možnosť v mene spoločnosti použiť derivatívnu žalobu, ktorou sa má zabezpečiť náhrada škody na majetku spoločnosti, v dôsledku čoho sa nahradí aj škoda na podieloch spoločníkov. Z vyššie uvedeného vyplýva, že spoločník má na uplatnenie svojich práv na náhradu škody značne obmedzené prostriedky, limitované takmer výlučne na žalobu podanú v mene spoločnosti. O to ťažšia je pozícia už spomínaného bývalého spoločníka, ktorý podľa Obchodného zákonníka nedisponuje možnosťou podania derivatívnej žaloby o náhradu škody za spoločnosť.

3. Spôsoby zániku účastníctva a vyrovnací podiel

Za účelom priblíženia problematiky spojenej s uplatnením náhrady bývalým spoločníkom, je z nášho pohľadu potrebné vymedziť, akým spôsobom zaniká účastníctvo spoločníka v obchodnej spoločnosti. V tomto smere môžeme vymedziť tri základné spôsoby zániku, medzi ktoré patrí prevod obchodného podielu, vylúčenie spoločníka a zrušenie účasti spoločníka v spoločnosti. Prvý spôsob zániku účasti spoločníka predstavuje prevod obchodného podielu na iného spoločníka alebo tretiu osobu a to na základe zmluvy o prevode obchodného podielu. Ďalšie dva spôsoby zániku, môžu nastať na základe rôznych skutočností, či už je to zdravotný stav spoločníka, ktorý mu neumožňuje ďalej vykonávať svoju činnosť v spoločnosti alebo prípadné porušenie povinnosti, čo

⁴ Čorba, J.: Reflexná škoda vo vzťahu k bývalému spoločníkovi. In: Husár, J.: Csach, K.(eds.): Obchodná spoločnosť ako právnická osoba. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2014, s.51-61.

môže predstavovať dôvod pre vylúčenie spoločníka. V prípade zániku účasti v obchodnej spoločnosti máme za to, že spoločníkovi patrí primeraná kompenzácia za vklad vložený do spoločnosti a to bez ohľadu na to, akým spôsobom účastníctvo zaniklo. Pri odplatnom prevode podielu, má povinnosť uhradiť „cenu podielu“ nový nadobúdateľ podielu, pričom spôsob vypočítania ceny obchodného podielu Obchodný zákonník priamo nestanovuje. Preto ak spoločenská zmluva nepodmieňuje výšku ceny inou skutočnosťou, určí sa dohodou zmluvných strán. V prípade ak sa na tom strany dohodnú, môže byť vypočítaná aj ako vyrovnací podiel spoločníka. V ostatných prípadoch kompenzáciu uhradza obchodná spoločnosť v rámci vyrovnacieho podielu. V zmysle § 61 ods. 2 Obchodného zákonníka sa výška vyrovnacieho podielu určí na základe riadnej účtovnej závierky za účtovné obdobie predchádzajúce účtovnému obdobiu, v ktorom zaniká účasť spoločníka v spoločnosti.⁵ Spôsob výpočtu podielu si však každá spoločnosť môže stanoviť rôzne keďže uvedené ustanovenie má dispozitívny charakter.

Z nášho pohľadu je vyrovnací podiel nesmierne významný inštitút, ktorý určuje konečnú hodnotu podielu vyplatenú spoločníkovi. Tu treba zdôrazniť, že hodnota vyrovnacieho podielu je priamo závislá od hodnoty majetku spoločnosti. Ak teda vznikne škoda na majetku spoločnosti v dôsledku čoho hodnota majetku poklesne, môžeme s určitosťou povedať, že predmetná ujma sa prejaví aj na podiele spoločníka, čo môže v konečnom dôsledku veľkou mierou ovplyvniť výšku vyrovnacieho podielu.

4. Uplatnenie nároku na náhradu škody bývalým spoločníkom

Ako bolo už vyššie uvedené, Obchodný zákonník nepriznáva bývalému spoločníkovi právo na náhradu škody na podiely, uplatniť si priamo voči štatutárovi. Otázka je, či právny poriadok ponúka bývalému spoločníkovi iný spôsob uplatnenia si svojich práv na náhradu škody. Jednu z možností, ako sa bývalý spoločník môže domáhať náhrady za škodu spôsobenú na svojom vyrovnacom podiele, predstavuje žaloba na náhradu škody voči spoločnosti. Máme zato, že bývalý spoločník už nie je aktívne legitimovaný na uplatnenie nároku na náhradu škody voči štatutárovi. Táto skutočnosť však nemôže byť prekážkou pre uplatnenie práva voči spoločnosti. Rozhodujúcu okolnosť pre žalobu voči spoločnosti, predstavuje právny vzťah medzi spoločnosťou a bývalým spoločníkom, kde na jednej strane stojí bývalý spoločník a na strane druhej spoločnosť spolu so štatutárom, ktorý spôsobil škodu. Vychádzame zo skutočnosti, že konanie štatutára je priamo konaním spoločnosti. Bývalý spoločník tak nemusí

⁵ Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov.

skúmať pomery za akých bola škoda na podiely a v konečnom dôsledku na vyrovnacom podiely spôsobená. Škoda bola spôsobená spoločnosťou ako takou a tá má povinnosť takúto škodu uhradiť. Bývalý spoločník si podľa nášho názoru, právo na náhradu škody môže uplatniť aj na základe skutočnosti, že bol vyrovnací podiel vypočítaný nesprávne. V tomto prípade je rozhodujúcim prvkom pre náhradu škody nie škoda spôsobená protiprávnym konaním štatutára, ale skutočnosť, že vyrovnací podiel bol vypočítaný chybné a neodzrkadľuje reálnu čiastku majetku spoločnosti pripadajúcu na konkrétneho spoločníka. V tomto prípade by sa bývalý spoločník napríklad mohol domáhať neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia podľa ustanovenia § 183 v spojení s §131 ods. 1 Obchodného zákonníka, na základe ktorého bol vyrovnací podiel vyplatený nesprávne. Kde na základe uvedeného ustanovenia sa za aktívne legitimovanú osobu považuje aj bývalý spoločník.⁶ Zároveň má dotknutý bývalý spoločník plné právo domáhať sa nároku na vyplatenie adekvátnej výšky vyrovnacieho podielu, resp. doplatenia čiastky, na ktorú má podľa zákona právo.

Na základe vyššie uvedených skutočností sa možno domnievať, že bývalý spoločník tak stratí možnosť domáhať sa nároku voči štatutárovi, ktorý škodu spôsobil. Obchodný zákonník však pripúšťa možnosť, kedy si bývalý spoločník môže uplatniť právo na náhradu škody priamo voči konateľovi. § 135a ods.5 v tomto smere stanovuje, že nároky spoločnosti na náhradu škody voči konateľom môže uplatniť vo svojom mene a na vlastný účet veriteľ spoločnosti, ak nemôže uspokojiť svoju pohľadávku z majetku spoločnosti.⁷ V našom prípade bude osobu veriteľa predstavovať bývalý spoločník, ktorému bola spôsobená škoda na vyrovnacom podiely. Pri uplatnení škody v podobných prípadoch je potrebné aby boli splnené tri základné predpoklady, predstavujú vznik škody, porušenie povinnosti konaním konateľa a príčinná súvislosť medzi vznikom škody a porušením povinnosti. Medzi predpoklady zároveň radíme aj skutočnosť, že člen štatutárneho orgánu nekonal s odbornou starostlivosťou a v súlade so záujmami spoločnosti a všetkých jej spoločníkov.⁸ Posledná podmienka na uplatnenie si nároku, spočíva v nemožnosti uplatniť si svojej pohľadávky z majetku spoločnosti. Zároveň tu treba podotknúť, že veriteľ si náhradu uplatňuje vo vlastnom mene a na vlastný účet. V tomto prípade však môže dôjsť k situácií, že veriteľ nebude vedieť či si môže uplatniť nárok spoločnosti voči štatutárovi, ak nepozná skutočnú hodnotu majetku spoločnosti. Jednu z možností, na základe ktorej je podľa nášho názoru veriteľ oprávnený podať žalobu voči štatutárovi je exekučný titul na pohľadávku na doplatenie

⁶ Uznesenie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 3 Obdo 42/2016 z 28.6. 2016.

⁷ Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov.

⁸ Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov.

vyrovnacieho podielu voči spoločnosti, z ktorej majetku pohľadávku nie je možné uspokojiť. Máme však za to, že veriteľ má aj iné možnosti, ako zistiť akým majetkom spoločnosť disponuje, ešte pred začatím konania na súde. Jeden zo spôsobov ako sa veriteľ môže informovať a následne podať žalobu predstavuje Register účtovných závierok. Register je informačným systémom verejnej správy, správcom ktorého je ministerstvo.⁹ Uvedený register obsahuje okrem iného aj verejne prístupné účtovné závierky spoločností, na základe ktorých je možné zistiť stav majetku spoločnosti. A v konečnom dôsledku tu ešte ostáva možnosť skúmať otázku existencie pohľadávky veriteľa a nemožnosť jej uspokojenia z majetku spoločnosti ako predbežnú otázku, v konaní o žalobe veriteľa uplatňujúceho nárok spoločnosti na náhradu škody voči štatutárovi.¹⁰

Veľký význam pri uplatnení nároku má zároveň posledná veta ustanovenia §135a ods.5 OBZ, ak je na majetok spoločnosti vyhlásený konkurz, uplatňuje nároky veriteľov spoločnosti voči konateľom správcu konkurznej podstaty.¹¹ Otázka je, čo ak si veriteľ svoj nárok už uplatnil a až následne sa spoločnosť dostane do konkurzu. Znamená uvedená skutočnosť stratu aktívnej legitimácie veriteľa? Máme za to, že strata aktívnej legitimácie môže nastať len na základe okolností na strane žalobcu. Preto skutočnosť na strane žalovaného, akou je napríklad vyhlásenie konkurzu, by v zásade nemala zasahovať do postavenia žalobcu. Ak hovoríme o prechode aktívnej legitimácie, môžeme v tomto smere poukázať na ustanovenie § 57 ods.1 zákona č. 7/ 2005 o konkurze a reštrukturalizácii Z. z., ktorý stanovuje, že právne úkony týkajúce sa majetku dlžníka sú v konkurze voči veriteľom dlžníka neúčinné, ak im správca alebo veriteľ prihlásenej pohľadávky podľa tohto zákona odporuje.¹² Predmetné ustanovenie podporuje názor, na základe ktorého veriteľ aj napriek vyhlásenému konkurzu, zostáva aktívne legitimovaný v konaní. Z uvedeného ustanovenia vyplýva, že dokonca ani v priebehu konkurzu aktívna legitimácia nezaniká, právne úkony voči majetku dlžníka je možné vykonať a však sú podmienené súhlasom správcu. Vyššie sme uviedli skutočnosti na základe, ktorých by vyhlásenie konkurzu v zásade nemalo pre žalobcu automaticky viesť

⁹ Zákon č. 275/2006 Z. z. o informačných systémoch verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

¹⁰ Čorba, J.: Reflexná škoda vo vzťahu k bývalému spoločníkovi. In: Husár, J.: Csach, K.(eds.): Obchodná spoločnosť ako právnická osoba. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2014, s.51-61.

¹¹ Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov.

¹² Zákon č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov

k strate aktívnej legitímácie. Dôležité je slovo „v zásade“, ktoré v určitých prípadoch môže predstavovať výnimku z pravidla. Sme toho názoru, že práve ustanovenie §135a ods. 5 OBZ predstavuje takúto výnimku. Ak vychádzame z gramatického výkladu ustanovenia, je zřejmé, že prechod aktívnej legitímácie na správcu je možný. Zároveň je potrebné sledovať cieľ, aký chcel zákonodarca dosiahnuť. Zdá sa, že v predmetnom ustanovení sa pod uplatneným nárokom rozumie nárok spoločnosti, ako je uvedené v prvej vete predmetného ustanovenia, aj napriek tomu, že veriteľ môže svoj nárok uplatniť vo svojom mene a na vlastný účet. Predpokladáme, že zákonodarca tak chce chrániť ostatných veriteľov prostredníctvom dohľadu správcu, ktorých pohľadávka by nemusela byť uspokojená na úkor veriteľa, uplatňujúceho si nárok priamo voči štatutárovi.

Pri uplatnení nároku veriteľom zároveň treba pamätať na situáciu, kedy si popri bývalom spoločníkovi právo na náhradu škody bude zároveň uplatňovať spoločnosť samotná. Z nášho pohľadu by v tomto prípade musel štatutár uhradiť náhradu za škodu jednak spoločnosti, ale aj bývalému spoločníkovi. Tu by však mohla nastať situácia, kedy bude náhrada za vzniknutú ujmu uhradená dvakrát. Je to z toho dôvodu, že celková škoda spoločnosti pozostáva aj zo škody spôsobenej na podiely spoločníka. Náhrada škody spoločnosti tak v sebe obsahuje aj náhradu za škodu na podiely a ak by štatutár nahradil požadovaný nárok spoločnosti a zároveň bývalému spoločníkovi, išlo by podľa nás o náhradu nad rámec spôsobenej škody. V tejto súvislosti si predstavme situáciu, kedy člen štatutárneho organu spôsobí spoločnosti škodu vo výške 10 mil. eur a spoločníkovi s podielom vo výške 10% zároveň vznikne škoda na vyrovnávacom podiele 1 mil. eur. Možno predpokladať, že v prípade náhrady oboch nárokov by tak štatutár uhradil 11 mil. eur, čo predstavuje náhradu vo vyššom rozsahu ako náhrada za spôsobenú škodu. Takýto právny dôsledok však mi nepovažujeme vo vzťahu k štatutárovi za spravodlivý.

5. Uplatnenie nároku bývalým spoločníkom pri prevode podielu

Vyššie sme uviedli niekoľko postupov, ktorými si bývalý spoločník môže uplatniť svoje práva na náhradu škody, ak účasť v spoločnosti zanikne vylúčením spoločníka alebo zrušením jeho účasti v spoločnosti. Poslednú alternatívu ako môže spoločníkovi zaniknúť členstvo v spoločnosti, predstavuje prevod obchodného podielu na tretiu osobu. Prevod sa uskutočňuje na základe zmluvy o prevode obchodného podielu. Tu je však potrebné, aby sme pre naše účely predpokladali, že ide o prevod odplatný. Medzi základné predpoklady odplatného prevodu obchodného podielu patrí stanovenie finančnej čiastky, na základe ktorej sa obchodný podiel prevádza. Keďže Obchodný zákonník nevymedzuje minimálnu a maximálnu výšku odplaty za prevod, táto

suma sa stanovuje individuálne od prípadu k prípadu.¹³ Dohodnutá odplata tak môže byť ovplyvnená rôznymi skutočnosťami a nemusí byť stanovená podľa skutočnej hodnoty podielu. Ak by sa totiž účastníci zmluvy o prevode podielu dohodli na odplate, ktorá by nebola totožná s reálnou hodnotou podielu, nebolo by správne, aby boli účinky zmluvy následne namietané jedným z účastníkov z dôvodu neadekvátnej odplaty za podiel.

Na druhej strane, ak by odplata za prevod podielu nebola primeraná jeho hodnote z dôvodu nevedomosti účastníkov vzťahu o spôsobenej ujme, čo ovplyvnilo stanovenie odplaty za podiel, mohlo by to predstavovať rozhodujúcu skutočnosť opodstatňujúcu náhradu škody. Ujmu by v tomto prípade predstavoval rozdiel medzi odplatou bez započítanej škody na podiele a odplatou poskytnutou ako protihodnota za prevedený podiel. Pri posúdení uplatnenia náhrady bývalým spoločníkom za predpokladu, že sa podiel prevádza na tretiu osobu, si musíme v prvom rade vymedziť akým spôsobom sa prípadná kompenzácia za podiel stanoví. Ak spoločníkovi účasť na spoločnosti zanikne vylúčením alebo zrušením, je kompenzácia za podiel poskytnutá vo forme vyrovnávacieho podielu stanoveného na základe účtovnej závierky, účel čoho je stanoviť kompenzáciu, ktorá by odzrkadľovala skutočnú finančnú pozíciu spoločnosti. Pozorujeme tu tak zámer stanoviť hodnotu obchodného podielu na základe objektívnych skutočností tzn. majetku spoločnosti, akým v tom čase disponuje. Na druhej strane, prevod podielu a odplata za akú má byť prevod uskutočnený je výhradne predmetom dohody medzi spoločníkom a novým nadobúdateľom podielu. Prevod podielu tak vôbec nemusí byť založený na objektívnom posúdení hodnoty majetku a skutočnosti, ktoré stanovujú hodnotu podielu ako napr. účtovná závierka, majú výhradne informatívny charakter a v konečnom dôsledku majú len napomôcť účastníkom dohody stanoviť odplatu, ktorá bude odrazom vôle oboch subjektov. Preto sa domnievame, že v prípade ak by bývalý spoločník utrpel stratu na prevode podielu, nemá právny titul na to, aby sa domáhal náhrady škody. Prevod podielu bol uskutočnený na základe slobodného rozhodnutia spoločníka a preto samotná skutočnosť, že „cena“ za podiel je nižšia ako by bola za predpokladu, že by ku škode na majetku nedošlo, podľa nás ešte nezakladá právo na náhradu škody.

¹³ Spoločník a obchodný podiel. (online).(cit. 2014-04-07). Dostupné na internete: <https://www.fontionnel.sk/postup-ako-zmenit-spolocnika-prevod-obchodneho-podielu-s-r-o/>

6. Uplatnenie nároku bývalým spoločníkom v podmienkach Českej republiky

V úvodnej a strednej časti príspevku sme sa venovali prevažne problematike derivatívnych žalôb a reflexnej škody v podmienkach Slovenskej republiky. V poslednej časti by sme radi poukázali na právnu úpravu Actio pro socio a reflexnú škodu v podmienkach Českej republiky, po prijatí Nového občanského zákoníka a Zákona o obchodných korporáciách. Uvedené právne predpisy tvoria v súčasnosti základ právnej úpravy obchodných spoločností v ČR a zároveň predstavujú východisko pre inštitúty ako Actio pro socio a reflexná škoda. Z dikcie jednotlivých ustanovení možno pozorovať nápadnú podobnosť našej právnej úpravy obsiahnutej v §122 ods.3 a úpravy obsiahnutej v Zákone o obchodných korporáciách. V uvedenom ustanovení je vymedzená klasická derivatívna žaloba, ktorú podáva spoločník v mene spoločnosti. Rozdiel v právnej úprave v porovnaní s uvedenými ustanoveniami predstavuje §213NOZ. Uvedené ustanovenie totiž reflexnú škodu priamo neupravuje, iba vymedzuje, za akých podmienok má štatutár povinnosť vzniknutú škodu nahradiť. Rozdiel medzi ustanoveniami tiež spočíva vo vymedzení subjektu, ktorému je priznané právo domáhať sa náhrady škody. Pri ustanovení §213 NOZ sa môže náhrady domáhať výhradne spoločník a už nie spoločnosť ako samostatný subjekt. Táto skutočnosť predstavuje základný rozdiel medzi derivatívnou žalobou a žalobou podanou spoločníkom vo vlastnom mene. Uvedené skutočnosti majú svoj význam a však len pre spoločníka, ktorý si nárok uplatňuje prostredníctvom Actio pro socio. Právna úprava v ČR podobne ako u nás už nepamätá na nároky za škodu spôsobenú bývalému spoločníkovi, čo môže veľkou mierou skomplikovať jeho pozíciu pri uplatnení náhrady.

Aj napriek tomu, že sa právna úprava Českej republiky sčasti odlišuje od právnej úpravy Slovenskej republiky, práva ktoré vyplývajú pre bývalého spoločníka sú v zásade zhodné. Pri škode spôsobenej na podiely má bývalý spoločník rovnaké možnosti ako v podmienkach SR. Prvá možnosť ako sa bývalý spoločník môže domôcť svojich práv na náhradu škody, predstavuje občiansko-právne konanie v rámci ktorého si bývalý spoločník môže uplatniť nárok na náhradu škody voči spoločnosti. Uvedený postup bol spomenutý už vyššie v súvislosti s uplatnením práva na Slovensku. Treba povedať, že tento postup má svoje výhody ale aj nevýhody. Bývalý spoločník si v zásade môže uplatniť nárok u dvoch subjektov, a teda u spoločnosti a ak sa nedomôže plnenia aj u štatutára, čo môže zvýšiť jeho vyhliadky na spravodlivé zadost'učinenie. Postavenie bývalého spoločníka pri uplatnení nároku je však zároveň zásadne sťažený neistou dôkaznou situáciou a právnu úpravou, ktorá nie len v Čechách, ale aj na Slovensku hrá proti bývalému spoločníkovi.

Záver

Actio pro socio predstavuje základný inštitút obchodného práva, ktorý spoločníkovi obchodnej spoločnosti umožňuje domáhať sa svojich práv na náhradu škody, spôsobenej na obchodnom podiele. V tomto príspevku sme sa snažili poukázať na právnu úpravu práva na náhradu škody spoločníka a súčasne sme rozobrali možnosti, aké má bývalý spoločník pri uplatnení svojich práv po zániku účasti v spoločnosti. Rovnako sme sa venovali inštitútu aktívnej legitimácie v spojení s priamou žalobou veriteľa spoločnosti na štatutárny orgán. V závere musíme konštatovať, že právna úprava ochrany práv bývalého spoločníka ani zďaleka nedosahuje potrebnú úroveň. Bývalý spoločník si preto musí hľadať rôzne právne alternatívy na dosiahnutie svojich nárokov. Uplatnenie náhrady prostredníctvom priamej žaloby na štatutárny orgán je spájané s mnohými prekážkami. Ťažkosti okrem uvedeného predstavuje najmä preukázanie zavinenia štatutára v príčinnej súvislosti k vzniknutej škode. Keďže má veriteľ limitované možnosti v prístupe k relevantným dokumentom spoločnosti, ktorými by mohol na súde dokázať pochybenie konateľa, je veľmi ťažké príčinnú súvislosť dokázať v súdnom konaní. Preto sa na základe uvedeného, bývalý spoločník môže len ťažko domáhať svojich práv na náhradu škody.

Anonymita akcionárov a možnosti jej prelomenia

Róbert Marcinčo

Úvod

Vychádzajúc z francúzskej koncepcie akciovej spoločnosti – *société anonyme*¹ je potrebné nahliadať na akciovú spoločnosť ako na anonymnú spoločnosť. To nám predurčuje istú vlastnosť účasti v takejto spoločnosti – anonymitu. V súčasnosti je trend však opačný. Široká verejnosť si žiada viac transparentnosti, legislatívne orgány odpovedajú dematerializáciou akcií, uplatňovaním princípu verejnosti obchodného registra, či vytváraním osobitných registrov, napr. register partnerov verejného sektora. Konajú tak z dôvodu podpory boja proti daňovým únikom, či legalizáciou príjmov z trestnej činnosti. Na opačnej strane stoja akcionári, ktorí z rôznych dôvodov chcú ostať v anonymite. Či už ide o daňovú optimalizáciu, ochranu súkromia, ochranu majetku, image spoločnosti, nezlučiteľnosť funkcií.

Slovenská právna úprava poskytuje akcionárom niekoľko úrovní anonymity, ktorá priamo vyplýva z úpravy akcií alebo centrálného depozitára cenných papierov. V tomto príspevku sa zaoberám aj inými možnosťami dosiahnutia anonymity. V závere sa venujem novej právnej úprave účinnej v roku 2017, ktorá značne zasahuje do anonymity akcionárov.

1. Pojem anonymita akcionára

Pod pojmom anonymita akcionára by sme mohli rozumieť stav, keď využijeme všetky dostupné možnosti na dosiahnutie maximálnej ochrany súkromia akcionára s tým, že zachováme kontrolu nad podielom v spoločnosti. Jednoducho povedané ide o utajenie identity akcionára. Anonymita akcionára nie je absolútna. Rozlišujeme niekoľko stupňov anonymity. Ak hovoríme o úplnej anonymite, totožnosť akcionára nie je známa emitentovi akcií, teda akciovej spoločnosti, osobe, ktorá vedie evidenciu zaknihovaných cenných papierov a ani žiadnej inej tretej osobe, ktorá stojí mimo spoločnosti. Ak je identita akcionára známa emitentovi cenných papierov, môžeme aj tak hovoriť o úplnej anonymite v tom prípade, ak členmi štatutárneho orgánu sú sami akcionári alebo sú členovia štatutárneho orgánu maximálne lojálni². Pri čiastočnej anonymite

¹ Article L225-1 a nasl. Code de commerce.

² JANÁČ, V. Anonymita akcionárov. In Právny obzor: teoretický časopis pre otázky štátu a práva. ISSN 0032-6984, 2013, roč. 96, č. 6, s. 597 – 613.

identita akcionára je známa aspoň emitentovi, konkrétne štatutárnemu orgánu alebo dozornému orgánu akciovej spoločnosti, alebo osobe, ktorá vedie evidenciu zaknihovaných cenných papierov, teda pracovníkov a zamestnancov Centrálného depozitára cenných papierov.

V nasledujúcej časti rozoberiem mieru anonymity, ktorú poskytuje slovenská právna úprava v závislosti od podoby a formy akcií.³

2. Formy a druhy akcií

2.1. Listinné akcie na doručiteľa

Najvyššiu mieru anonymity akcionára v minulosti zabezpečovali listinné akcie na doručiteľa. Samotná akcia neobsahovala údaj o majiteľovi a ani akciová spoločnosť nevedla evidenciu akcionárov. Prevod takýchto akcií bol veľmi jednoduchý a trval iba niekoľko sekúnd – nastal odovzdaním akcie nadobúdateľovi. Právna úprava neustanovovala povinnosť uzatvorenia písomnej zmluvy. Deanonymizácia, odhalenie identity akcionára nastala v momente výkonu práv z akcií – účasťou na valnom zhromaždení, alebo pri uplatnení práva na vyplatenie podielu na zisku.⁴ V prvom rade identita bola odhalená iba voči akciovej spoločnosti a v druhom rade osoba, ktorá sa dostavila na valné zhromaždenie nemusela byť skutočným vlastníkom akcie. Skutočný vlastník akcie mohol tejto osobe akciu odovzdať a usmerniť ju ako má hlasovať a následne po valnom zhromaždení mu táto osoba akciu vrátila späť. Listinné akcie na doručiteľa boli zrušené zákonmi 127/1999 Z. z.⁵ a 128/1999 Z. z.⁶ a zároveň bolo ustanovená povinnosť emitentom takýchto akcií zmeniť listinnú podobu akcií na doručiteľa na zaknihovanú alebo formu cenného papiera z akcií na doručiteľa na akcie na meno. Zákon za nesplnenie tejto povinnosti stanovil sankciu zrušenie spoločnosti.

³ § 155 ods. 2 a § 156 ods. 1 Obchodného zákonníka

⁴ BOMBOR, T. Akcia ako cenný papier – v ponímaní Obchodného zákonníka a zákona o cenných papieroch. In EPI odborné články [online]. 2013, [cit. 15-1-2017]. Dostupné na internete: < <http://www.epi.sk/odborny-clanok/Akcia-ako-cenny-papier-v-ponimani-Obchodneho-zakonnika-a-zakona-o-cennych-papieroch.htm>>

⁵ Zákon, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník bod 6. V § 156 odsek 2 znie: Akcia na meno môže byť vydaná ako listinná alebo zaknihovaná. Akcia na doručiteľa môže byť vydaná len ako zaknihovaná.

⁶ Zákon, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 600/1992 Zb. o cenných papieroch.

V mnohých právnych systémoch boli listinné akcie na doručiteľa zrušené,⁷ v súčasnosti existujú krajiny, kde je ešte možné takéto akcie vydať. Ide o krajiny ako Izrael, Libanon, Maršalove ostrovy, Veľká Británia.⁸

2.2. Listinné akcie na meno

Označenie majiteľa akcie je podstatnou náležitosťou listinnej akcie na meno. Zároveň je emitent povinný viesť zoznam akcionárov a tento odovzdať centrálnemu depozitárovi cenných papierov. Do zoznamu akcionárov sa podľa § 156 ods. 6 Obchodného zákonníka zapisuje číselné označenie akcie, jej druh a menovitá hodnota, obchodné meno alebo názov, sídlo a identifikačné číslo právnickej osoby, ak je pridelené, alebo meno, bydlisko a rodné číslo fyzickej osoby, ktorá je akcionárom. Práva, ktoré sú spojené s akciou, teda vykonáva osoba, ktorá je zapísaná v zozname akcionárov. Aj keď je anonymita akcionára, zdá sa, narušená, v skutočnosti jeho identitu pozná iba emitent a pracovníci centrálného depozitáru cenných papierov. Zoznam akcionárov vedený centrálnym depozitárom cenných papierov nie je verejný. Akcionár síce má právo požadovať výpis zo zoznamu akcionárov, ale iba v časti, ktorá sa ho týka.⁹ Pred tretími osoba je anonymita identity zachovaná.

K odhalienu identity budúceho akcionára, teda investora dochádza v momente preukázania zmeny majiteľa akcie emitentovi. Účinnosť prevodu akcie na meno je podmienená zápisom zmeny osoby akcionára v zozname akcionárov vedenom v centrálnom depozitárovi cenných papierov.¹⁰ Totožnosť investora však môže byť odhalená ešte pred prevodom akcie a to v takom prípade, keď je prevoditeľnosť podmienená súhlasom emitenta podľa § 156 ods. 9 Obchodného zákonníka.

2.3. Zaknihované akcie na meno a na doručiteľa

Skúmať anonymitu akcionárov pri zaknihovaných akciách na meno a na doručiteľa je možné vykonať spolu, nakoľko rozdiel medzi týmito formami akcií nie

⁷ Napr. v Českej republike v roku 2014, Rakúsku v roku 2014.

⁸ Stav v roku 2014. Viac informácií dostupných na: <https://www.streber.st/2014/10/bearer-shares/>

⁹ § 156 ods. 6 Obchodného zákonníka

¹⁰ KALETOVÁ, V. Obchodovanie s cennými papiermi. In Daňový a účtovný poradca podnikateľa [online]. 2010, roč. 2010, č. 14, [cit. 14-1-2017]. Dostupné na internete: <<http://www.epi.sk/odborny-clanok/Obchodovanie-s-cennymi-papiermi.htm>>

je zásadný pre určenie anonymity. Rozdiely nachádzame pri zvolávaní valného zhromaždenia a pod.

Zaknihované akcie nachádzame v podobe záznamu v elektronickej databáze. Táto databáza obsahuje identifikačné údaje majiteľa cenného papiera.¹¹ V prípade prevodu zaknihovaného cenného papiera, je potrebné vykonať registráciu prevodu. Registráciou prevodu zaknihovaného cenného papiera je vykonanie zápisu v zákonom ustanovenej evidencii majiteľov zaknihovaných cenných papierov, a to na ťarchu účtu majiteľa prevodcu alebo držiteľského účtu podľa a v prospech účtu majiteľa nadobúdateľa alebo držiteľského účtu.¹² Pri prevode pochopiteľne dochádza k odhaleniu identity budúceho akcionára, nakoľko podľa § 27 ods. 1 zákona o cenných papieroch a investičných službách príkaz na registráciu prevodu musí obsahovať *identifikačné údaje prevodcu, identifikačné údaje nadobúdateľa*, identifikáciu prevádzaných cenných papierov a ďalšie údaje v rozsahu potrebnom na vykonanie zápisu v príslušnej evidencii cenných papierov podľa prevádzkového poriadku alebo interných predpisov obchodníka s cennými papiermi, ktorý vedie evidenciu.

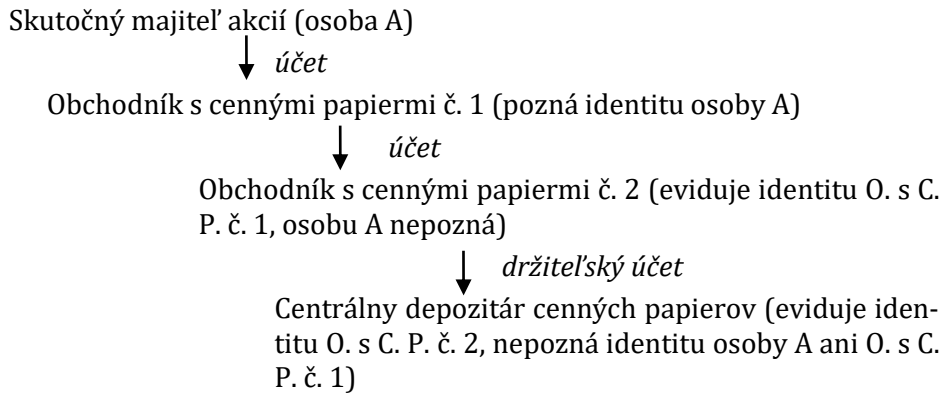
Identita je odhalená iba voči spoločnosti a centrálnemu depozitárovi cenných papierov (teda jeho pracovníkom). Voči tretím osobám ostáva zachovaná. Aj napriek značnej transparentnosti, ktorú prináša povinnosť viesť zoznam akcionárov v centrálnom depozitárovi cenných papierov, je možné získať úplnú anonymitu aj pri zaknihovaných akciách. Už z uvedeného ustanovenia § 22 ods. 2 zákona č. 566/2001 Z. z. vyplýva, že akcie sa prevádzajú na účet nového akcionára, alebo na *držiteľský účet*. V prípade držiteľského účtu ide o účet, ktorý vedie centrálny depozitár pre obchodníka s cennými papiermi. A teda pri konkrétnej, prevádzanej akcii nebude figurovať meno pravého majiteľa akcie, ale údaje obchodníka s cennými papiermi.

Vďaka viacstupňovej evidencii akcií je takto možné doceliť úplnú anonymitu. Obchodník s cennými papiermi, ktorý má držiteľský účet v centrálnom depozitárovi cenných papierov, môže viesť účet ďalšiemu obchodníkovi s cennými papiermi č. 2 a až ten môže viesť účet skutočného majiteľa akcií. Identita pravého majiteľa akcií je zachovaná ako voči spoločnosti, tak voči centrálnemu depozitárovi cenných papierov.

¹¹ GÁŠPÁROVÁ, E. Cenné papiere a ich účtovanie. In Dane a účtovníctvo [online]. 2015, roč. 2015, č. 8, [cit. 14-1-2017]. Dostupné na internete: <<http://www.epi.sk/odborny-clanok/1--pravna-uprava-cennych-papierov-2015.htm>>

¹² § 22 ods. 2 prvá veta zákona č. 566/2001 Z. z.

Schéma viacstupňovej evidencie akcií:

3. *Nominee* akcionár

Vo vyššie uvedených častiach tohto príspevku som sa venoval anonymite, ktorá plynie z charakteru akcie v tom prípade, že držiteľ akcie je aj jej skutočným majiteľom. V tejto časti príspevku sa pozriem bližšie na v súčasnosti často využívaný inštitút *nominee* služieb, ktoré spočívajú v držaní akcií pre skutočného majiteľa. Dopyt po týchto službách je kvôli ochrane súkromia alebo majetku akcionára.

Nominee akcionár je osoba, ktorá koná výhradne so súhlasom skutočného majiteľa akcií, zároveň ide o osobu, ktorá má skúsenosti s riadením podnikov a vykonávaním práv súvisiacich s cennými papiermi. Táto osoba dostáva v predstihu pokyny ako hlasovať, resp. inak konať pri účasti na valnom zhromaždení. Podstata tohto inštitútu vychádza z pôvodu jeho názvu. *Nominee* akcionár vlastní podiely v spoločnosti iba nominálne, to znamená, že sa jeho meno uvádza iba v časti, kde sa uvádza meno akcionára.¹³

Vzťah medzi *nominee* akcionárom a skutočným vlastníkom akcií je upravený zmluvne, tzv. správcovskou listinou (v zahraničí nazývanou aj Declaration of trust). Obsahuje vyhlásenie *nominee* akcionára, že nemá žiadne práva na predmetné akcie, je iba ich správcom. V prípade nedodržania zmluvných podmienok *nominee* akcionára napr. pri hlasovaní na valnom zhromaždení neprichádza do úvahy domáhanie sa neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia.

¹³ KOURTELLOS, P. N. *Nominee shareholders - valid trusts arrangements or a mere façade?* [online]. 2015, [cit. 17-1-2017]. Dostupné na internete: <<https://www.kourtellaw.com/wp-content/uploads/2014/10/Nominee-shareholders-valid-trusts-arrangements-or-a-mere-fa%C3%A7ade.pdf>>

V takomto prípade má skutočný majiteľ akcií možnosť využiť zmluvné sankcie, ako napríklad zmluvná pokuta, nárok na náhradu škody.

Nominee akcionár (*nominee shareholder*) nemusí byť iba fyzickou osobou. V súčasnosti sa vo Veľkej Británii zaužívala prax vytvárať právnické osoby, ktoré poskytujú službu *nominee* akcionára, a tým dokážu komplexnejšie pokryť potreby klienta – nákup, predaj akcií klienta.¹⁴ V súvislosti s touto problematikou sa vyskytuje pojem *nominee účet (nominee account)*. Ide o účet, na ktorom *nominee akcionár* združuje akcie svojich klientov (zaknihované akcie), prostredníctvom neho uskutočňuje pokyny klientov a zároveň šetrí finančné prostriedky vynaložené za vedenie a správu účtu.¹⁵ Z uvedeného dôvodu sa *nominee* akcionári považujú za *trustees* – správcovia.¹⁶ Takýto profesionálni správcovia mnohokrát ani nedostávajú konkrétne pokyny od skutočného majiteľa. Ich akcie spravujú tak, aby boli čo najviac zhodnotené. Dôležitý je pre nich cieľ a nie jednotlivé kroky.

Inštitút *nominee* akcionára poskytuje skutočnému majiteľovi akcií maximálnu mieru anonymity, nakoľko vo všetkých registroch a evidenciách je uvedená identita *nominee* akcionára, ktorý *de iure* akcie vlastní.

4. Zahraničná osoba ako akcionár

Využitím zahraničných jurisdikcií je možné zabezpečiť anonymitu akcionára, avšak nie vždy úplnú a môže byť veľmi nákladná. Aj napriek tomu, ide o najviac využívaný spôsob, ako dosiahnuť anonymitu. Medzi krajiny, ktoré umožňujú zakladať uvedené spoločnosti (offshore krajiny) zaradzujeme: Seychely, Belize, Panama, Dominika, Britské Panenské ostrovy a i.¹⁷ Majitelia akcií zakladajú v zahraničí právnické osoby a prostredníctvom nich vlastnia akcie spoločnosti. Robia tak z rôznych dôvodov, napríklad preto, že zahraničné jurisdikcie neuplatňujú princíp publicity obchodného registra alebo obchodný register je verejne dostupný, ale za poplatok, a tým do istej miery sťažujú prístup

¹⁴ Nominee shareholder [online]. 2014, [cit. 17-1-2017]. Dostupné na internete: <<http://uk.practicallaw.com/5-200-1397#null>>

¹⁵ Nominee [online]. 2015, [cit. 17-1-2017]. Dostupné na internete: <<http://www.investopedia.com/terms/n/nominee.asp>>

¹⁶ KOURTELLOS, P. N. Nominee shareholders - valid trusts arrangements or a mere façade? [online]. 2015, [cit. 17-1-2017]. Dostupné na internete: <<https://www.kourtellaw.com/wp-content/uploads/2014/10/Nominee-shareholders-valid-trusts-arrangements-or-a-mere-fa%C3%A7ade.pdf>>

¹⁷ List of offshore jurisdictions [online]. 2015 [cit. 17-1-2017]. Dostupné na internete: <<http://www.offshorebankingtoday.com/list-of-offshore-jurisdictions-offshore-banking-centers-tax-havens/>>

k informáciám o akcionároch. Ďalší dôvod je ten, že právny systém krajiny pripúšťa listinné akcie na doručiteľa.

5. Zákon o registri partnerov verejného sektora (č. 315/2016 Z. z.)

S trendom deanonymizácie prichádza čoraz silnejší dopyt verejnosti po transparentnosti, hlavne v oblasti verejných financií. S odpoveďou v roku 2016 prišlo ministerstvo spravodlivosti a predložilo návrh zákona o registri partnerov verejného sektora. Jeho cieľom je podporiť boj proti korupcii a praniu špinavých peňazí.¹⁸

Pod pojmom partner verejného sektora môžeme rozumieť fyzickú osobu a právnickú osobu, ktorá sa uchádza, resp. ktorá prijíma verejné zdroje vrátane majetku nad určený zákonný limit.¹⁹ Filozofia zákona predpokladá, že prístup k verejným zdrojom bude podmienený zápisom v registri, z ktorého musia byť zrejmí koneční užívatelia výhod. Právna úprava nadväzuje na existujúcu právnu úpravu pokiaľ ide o verejnú kontrolu registra konečných užívateľov výhod, keďže aj register partnerov verejného sektora bude verejne dostupný. Pojem konečný užívateľ výhod je definovaný v § 9 ods. b zákona č. 297/2008 Z. z. o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti nasledovne: ide o fyzickú osobu, v prospech ktorej sa obchod vykonáva, alebo fyzickú osobu, ktorá:

1. má priamy alebo nepriamy podiel alebo ich súčet najmenej 25 % na základnom imaní alebo na hlasovacích právach v klientovi, ktorým je právnická osoba-podnikateľ, vrátane akcií na doručiteľa, ak nie je táto právnická osoba emitentom cenných papierov prijatých na obchodovanie na regulovanom trhu, ktorý podlieha požiadavkám na uverejňovanie informácií podľa osobitného predpisu.

2. má právo vymenovať, inak ustanoviť alebo odvolať štatutárny orgán, väčšinu členov štatutárneho orgánu, väčšinu členov dozornej rady alebo iný riadiaci orgán, dozorný orgán alebo kontrolný orgán klienta, ktorým je právnická osoba-podnikateľ,

3. iným spôsobom, ako je uvedené v prvom a druhom bode, ovláda klienta, ktorým je právnická osoba-podnikateľ.

Za identifikáciu konečného užívateľa výhod zodpovedá oprávnená osoba – advokát, banka, audítor, daňový poradca.

¹⁸ Pozri viac v dôvodovej správe, dostupné na internete: <<http://www.epi.sk/dovodova-sprava/dovodova-sprava-k-zakonu-c-315-2016-z-z.htm>>

¹⁹ § 1 ods. 1 písm. a) zákona č. 315/2016 Z. z. o registri partnerov verejného sektora.

V zmysle tejto novej legislatívy ma dôjsť k oslabeniu anonymity akcionára, za predpokladu, že je príjemcom verejných zdrojov.

6. Právna úprava jednoduchej spoločnosti na akcie

Novela Obchodného zákonníka, ktorá priniesla nový druh obchodnej spoločnosti – jednoduchej spoločnosti na akcie, upravuje vzťahy k akciám odlišne od akciovej spoločnosti. Emitentovi nedáva na výber, akú podobu a formu môžu mať akcie. Stanovuje ich podobu na zaknihované a formu na meno.²⁰ Zároveň ukladá spoločnosti povinnosť viesť register akcionárov v centrálnom depozi-tárovi cenných papierov. Register akcionárov obsahuje kompletné identifi-kačné údaje o akcionároch. Okrem rodného čísla akcionára (v prípade fyzickej osoby) je verejný. Práve touto deanonymizáciou sa odlišuje od zoznamu akci-onárov pri akciovej spoločnosti.

Do zoznamu akcionárov nie je oprávnený nahliadať iba akcionár a iba v časti, ktorá sa ho týka, ale aj akákoľvek tretia osoba. Z uvedeného môžu vyplývať aj isté výhody. Jednoduchej spoločnosti na akcie môže dodať istú prestíž, ak medzi akcionármi figuruje renomovaná spoločnosť, ktorá prináša dôveryhodnosť biznis plánu jednoduchej spoločnosti na akcie. A rovnako naopak, môže táto prílišná deanonymizácia odlákať investora, ktorý chce ostať v anonymite a svoje investičné aktivity chce držať v tajnosti.

Záver

Ako som už vyššie uviedol, samotný zákon a úprava cenných papierov priznáva akcionárom značnú mieru anonymity. Tú je možné podporiť ďalšími legálnymi možnosťami. Aj napriek trendu deanonymizácie a transparentnosti, dopyt po anonymite rastie. V súčasnosti však neexistuje v našom právnom poriadku právna úprava, ktorá by úplne vylúčila anonymitu. Podľa môjho názoru zásada zmluvnej slobody poskytuje široké spektrum nástrojov zachovania anonymity akcionárov. V súčasnosti sa dostávajú do popredia inštitúty opísané v tomto príspevku. Ekonomické, hospodárske napredovanie a vývoj spoločnosti môžu spôsobiť to, že aktuálne nástroje už nebudú dostatočné pre zabezpečenie potrieb akcionára. To, akú novú právnu úpravu by mal náš legisla-tívny orgán prijať, aby účinne zamedzil úplnú anonymitu akcionárov verejno-právnymi prostriedkami, ponechávam na diskusiu.

²⁰ § 220i Obchodného zákonníka.

Modifikácia rozsahu práv spoločníka obchodnej spoločnosti

Lukáš Bodnár

Úvod

Jednotlivé práva spoločníka obchodnej spoločnosti ako aj rozsah týchto práv sú pomerne jednoznačne konkretizované v ustanoveniach Obchodného zákonníka¹ (ďalej len „ObZ“). Napriek tomu, že zákon vychádzajúc zo zásady zmluvnej voľnosti umožňuje, aby si spoločníci v spoločenskej zmluve upravili a prispôbili práva jednotlivých spoločníkov, čo najvýhodnejšie v súlade s ich konkrétnymi potrebami, v praxi len málokedy bádať úpravu práv spoločníkov v pozmenenej podobe. Cieľom tohto príspevku je právno-kreatívnym spôsobom spojeným s argumentáciou ponúknuť pohľad na možnosti modifikácie základných práv spoločníka v obchodnej spoločnosti. Hľadané by mali byť odpovede na otázku, či môže byť spoločníkovi obmedzené alebo odňaté niektoré zo základných korporačných práv (napr. právo na zisk, hlasovacie právo a podobne). Môže sa spoločník vzdať svojho práva vopred alebo ide o znevýhodnenie spoločníka na úkor ostatných spoločníkov? Tieto, ako aj ďalšie otázky budú predmetom nasledujúcich riadkov.

1. Základné vymedzenie práv spoločníka obchodnej spoločnosti a eventuálna modifikácia rozsahu práv so zreteľom na jednotlivé formy obchodných spoločností.

Podľa ustanovenia § 56 ods. 1 ObZ sa obchodnou spoločnosťou rozumie právnická osoba založená za účelom podnikania. Spoločnosťami sú verejná obchodná spoločnosť, komanditná spoločnosť, spoločnosť s ručením obmedzeným, akciová spoločnosť a jednoduchá spoločnosť na akcie. Ustanovenie § 2 ods. 1 ObZ vymedzuje podnikanie ako „*sústavnú činnosť vykonávanú samostatne podnikateľom vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť za účelom dosiahnutia zisku*“. Na podnikaní obchodnej spoločnosti sa zúčastňujú spoločníci. Z účasti v spoločnosti im vyplývajú určité práva a povinnosti. Väčšina práv a povinností je spoločná a vyskytuje sa v každej forme obchodnej spoločnosti či osobnej alebo kapitálovej. Predmetom tohto príspevku je však len jedna strana mince účasti spoločníka v spoločnosti, a to práva spoločníka. Tieto delíme na majetkové a ostatné práva (teda nemajetkové)². Majetkové sú napr. právo na podiel na zisku, právo na podiel na likvidačnom zostatku, právo

¹ Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov.

² SUCHOŽA, J. et al. *Obchodné právo*. 1. vydanie. Bratislava: IURA EDITION, 2009, s. 464.

na vyrovnací podiel.³ Medzi nemajetkové práva zaradíme napr. právo po-dieľať sa na riadení spoločnosti a jej kontrole, právo hlasovať na valnom zhromaždení, právo na informácie, právo spoločníka uplatňovať nároky v mene spoločnosti, právo podávať návrh na určenie neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia.

Jednotlivé práva a ich rozsah sa líšia v prvom rade v závislosti od jednotlivých foriem obchodných spoločností. Je tomu tak najmä vzhľadom na kritérium de-lenia obchodných spoločnosti na osobné a kapitálové. Práve v týchto pojmoch sa do veľkej miery odráža zdôvodnenie jednotlivých práv v diferentnom roz-sahu. Osobné spoločnosti sú úzko spätá s osobami spoločníkov. Ich základnou charakteristickou črtou je osobná účasť spoločníkov na riadení a osobné ruče-nie spoločníkov, ktorý ručia za záväzky celým svojim majetkom, preto aj anga-žovanosť a oprávnenie spoločníka riadiť a obchodne viesť spoločnosť sú ur-čujúcimi a nevyhnutnými znakmi, čo do tohto inštitútu odôvodňuje priznanie a zakomponovanie, čo najširších oprávnení spoločníka. Na druhej strane kapi-tálové spoločnosti nie sú determinované osobami spoločníkov, ale oveľa vý-znamnejšia je kapitálová účasť spoločníkov v spoločnosti, čo sa mnohokrát prejavuje nezaujmom spoločníka o záležitosti týkajúce sa spoločnosti. Rozsah práv by mal byť priamo úmerný osobnej účasti a zaangažovanosti spoločníka, na priamke jednotlivých foriem od V.O.S až po A.S. s klesajúcou tendenciou rozsahu priznaných práv. Týmto argumentom a spôsobom by mohla byť odô-vodňovaná aj prípadná modifikácia rozsahu týchto práv.

2. Pluralita a variabilita podielov spoločníka obchodnej spoločnosti

Dôležitým sa javí zodpovedanie otázky, do akej miery a či vôbec sa vyžaduje zákonná úprava práv spoločníka a ich rozsahu v určitej modifikovanej podobe v Obchodnom zákonníku alebo v súlade so zásadou zmluvnej voľnosti nám postačuje modifikované právo zahrnúť do spoločenskej zmluvy. Pri úvahách de lege ferenda je potrebné uviesť českú úprava podielu⁴ v zákone o obchod-ných korporáciách⁵, v ktorej sa pripúšťa možnosť upraviť v spoločenskej

³ Ďalej medzi tieto práva možno zaradiť: právo prevziať záväzok na nový vklad pri zvyšovaní základného imania, právo disponovať so svojim obchodným podielom, atď.

⁴ Podiel predstavuje účasť spoločníka v obchodnej spoločnosti a tvoria ho jeho práva a povinnosti.

⁵ Zákon č. 90/2012 Sb. O obchodných spoločnostiach a družstvach ve znění pozdějších předpisů (zákon o obchodních korporacích) , §31 až §43 – podiel.

zmluve, vlastníctvo viacerých podielov jedným spoločníkom (pluralita podielov), ale najmä úprava druhov podielu, na základe ktorej môže spoločenská zmluva pripustiť vznik rôznych druhov podielov (variabilita podielov). Týmto zákon o obchodných korporáciách svojou úpravou konštituuje existenciu týchto inštitútov a dáva základ pre rozvíjanie jednotlivých podôb podielov pre potreby korporačnej praxe.

Pluralita podielov je výhodná z hľadiska dispozície s jednotlivými podielmi.⁶ Zaujímavejším inštitútom pre potreby tohto príspevku sa však javí variabilita podielov. Demonštrujme si tento inštitút nasledovne: V spoločenskej zmluve je upravený základný podiel jedného zo spoločníkov, ktorý obsahuje úpravu práv spoločníka v rozsahu podľa obchodného zákonníka, na druhej strane sú však v spoločenskej zmluve upravené tzv. osobitné podiely niektorých spoločníkov, z ktorých vyplývajú určité osobitné práva odlišné od práv upravených v základnom podiele.⁷

Takými to osobitnými podielmi môžu byť napr.:⁸

- a) Podiely s prednostnými právami, ktoré svojim vlastníkom zaručia vždy viac práv ako obsahuje podiel základný, môže sa jednať o lepšie majetkové právne postavenie ako napríklad prednostné právo na rozdelenie zisku alebo likvidačného zostatku, prípadne predkupné právo v prípade predaja podielu alebo môže ísť o osobitné práva spojené so správou spoločnosti, kde patria napríklad osobitné hlasovacie práva s právom veta proti všetkým alebo len konkrétnemu uzneseniu valného zhromaždenia, povinnosť konateľ'a vyžiadať si súhlas spoločníka so zriaďovaním určitej veci alebo právo menovať kandidátov na členov štatutárneho orgánu, z ktorých valné zhromaždenie zvolí konkrétnu osobu.

⁶ pri vlastníctve viacerých podielov má spoločník omnoho širší priestor na realizáciu či optimalizáciu svojich podnikateľských zámerov. Pre ilustráciu uvádzame napríklad: Spoločník, ktorý je majiteľom viacerých podielov, pri uzavretí zmluvy o úvere, zriadi záložné právo na jeden podiel, pričom ostatné zostávajú nezaťažené alebo aj len jednoduché scudzenie jedného podielu, pri ponechaní zvyšných podielov.

⁷ Ustanovenie § 276 ods. 1 zákona č. 90/2012 Sb. o obchodných korporáciách uvádza: „Akcie se zvláštními právy, se kterými jsou spojena stejná práva, tvoří jeden druh. Akcie, se kterými není spojeno žádné zvláštní právo, jsou akcie kmenové.“, ďalej odsek 3 toho istého ustanovenia uvádza: „Akcíe se zvláštními právy, se kterými jsou spojena stejná práva, tvoří jeden druh. Akcie, se kterými není spojeno žádné zvláštní právo, jsou akcie kmenové.“

⁸ VLK, V., *Druhy podílů ve společnosti s ručením omezeným*. Dostupné na internete: <http://www.epravo.cz/top/clanky/druhy-podilu-ve-spolecnosti-s-rucenim-omezenym-96279.html>

- b) Podiely bez hlasovacieho práva – tieto môžu byť koncipované vo väzbe na nemožnosť hlasovať len v určitých otázkach alebo aj generálne. Môžu byť dôsledkom vyvažovania, inej výhody, ktorú spoločník má na úkor iných spoločníkov.
- c) Podiely spojené s horším postavením spoločníka – ide o podiely, pri ktorých je možné vylúčiť podiel na zisku alebo likvidačnom zostatku.⁹

3. Vymedzenie kritérií odôvodňujúcich priznanie práv spoločníka v modifikovanom rozsahu

Právny základ modifikovaného rozsahu práv je potrebné hľadať v princípoch súkromného práva, najmä v princípe „*všetko, čo nie je zakázané, je dovolené*“, a následne v autonómii vôle spoločníkov a ich zmluvnej voľnosti. Napriek tomu, že existuje priestor na formuláciu jednotlivých korporacyjnych práv v modifikovanom rozsahu, otázkou ostáva ako konkrétnu modifikáciu rozsahu zdôvodňovať. Účelným sa javí vymedziť pomocné kritéria, za splnenia ktorých by bolo možné práva v modifikovanom rozsahu priznať. Medzi tieto kritéria by sme mohli zaradiť napr.:

- a) zaangažovanosť spoločníka na fungovaní spoločnosti a jeho prínos,
- b) lojalita spoločníka k spoločnosti,
- c) dĺžka účasti spoločníka v spoločnosti.

Zaangažovanosť spoločníka na fungovaní spoločnosti a jeho prínos pre spoločnosť: Zjavne spravodlivým a správnym je, aby spoločník, ktorý prispieva na činnosť spoločnosti aktívnejším konaním v porovnaní s ostatnými spoločníkmi, požíval v tejto spoločnosti určité výhody, ktoré by boli chápané ako kompenzácia a odzrkadľovali by sa práve v priznaní väčšieho rozsahu korporacyjnych práv. Teda čím väčšími sa spoločník svojím správaním a aktivitou približuje k aktivite a zainteresovanosti spoločníka v osobných formách spoločnosti, tým je rozhodnutie o priznaní väčšieho rozsahu práv legitímnejšie. Do vzájomného pomeru je nevyhnutné komponovať účasť spoločníka na fungovaní kapitálovej spoločnosti, ktorého účasť na chode spoločnosti sa mnohokrát obmedzuje na úkony druhu - hlasovanie na valnom zhromaždení spoločnosti. Na ilustráciu možno uviesť spoločníka, ktorý popri základnom vklade sa zúčastňuje na prosperite spoločnosti osobným vkladom v podobe neustáleho zlepšovania výrobných procesov (know-how), čo má v konečnom dôsledku zdvojnásobenie tržieb spoločnosti.

⁹ Pozn.: konkretizáciou jednotlivých podielov a modifikovaných práv z nich vyplývajúcich sa budeme venovať nižšie v texte.

Lojalita spoločníka: Naplnenie tohto kritéria si vyžaduje preverenie tzv. „testom lojality“. Ten má za úlohu zhodnotiť doterajšie pôsobenie spoločníka v spoločnosti. Koncipovaný alternatívne ako pravidelný (napr. v 5 ročných intervaloch) alebo nárokovateľný na žiadosť konkrétneho spoločníka, ktorý prejavil záujem disponovať korporačnými právami vo väčšom rozsahu. Po finalizácii testu lojality by mohol byť konštatovaný buď pozitívny záver, ktorý by odôvodňoval priznanie korporačných práv spoločníka vo väčšom rozsahu alebo na druhej strane pri ďalšom testovaní a vyhodnotení výsledkov testu by mohol byť spoločník vo svojich právach obmedzený, čím by sa mohol spätne vrátiť na základnú úroveň podielu, ktorú mal pri získaní podielu v spoločnosti. Tento inštitút má ambíciu motivovať spoločníkov k zvýšenej aktivite, s víziou úspešného výsledku a priznaním pozitívne modifikovaného rozsahu práv. Na základe výsledku testu lojality, by však nemohli byť obmedzené korporačné práva pod základnú úroveň všeobecného podielu, s ktorým sú práva v určitej kvalite a kvantite spojené. Právomoc vykonania testu lojality spoločníkov by bola zverená do rúk dozornej rady alebo v spoločenskej zmluve či v stanovách konštituovaného výboru, ktorí by po ukončení testu konštatovali, že sa spoločník osvedčil pre nadobudnutie korporačných práv vo väčšom rozsahu alebo naopak neosvedčil a jeho pozícia by ostala nezmenená. Následne by v prípade pozitívneho výsledku bol predložený návrh na schválenie modifikovaného rozsahu práv Valnému zhromaždeniu. Hodnotila by sa napr. ochota dbať na záujem spoločnosti a či tento záujem mal prednosť pred osobným záujmom, čo by mohlo vyplývať z hlasovania spoločníka o určitých otázkach na Valnom zhromaždení spoločnosti, ale napr. aj ochota vzdať sa určitého plnenia zo strany spoločnosti v ťažších časoch pre spoločnosť. Dĺžka účasti spoločníka v spoločnosti: Hodnotenie kritéria by jednoducho záviselo od dĺžky účasti spoločníka v spoločnosti. Potenciálne podiely v spoločnosti s diferentnou mierou rozsahu práv by mohli byť odstupňované podľa rokov účasti, kde po niekoľkých rokoch účasti by spoločník automaticky vstupoval do vyššej úrovne podielov, s ktorými by boli spojené korporačné práva vo väčšom rozsahu.

Splnenie týchto kritérií by bolo potrebné hodnotiť každé zvlášť, ale aj vo vzájomných súvislostiach.

4. Limity pre modifikáciu rozsahu korporačných práv spoločníka

Modifikácia rozsahu korporačných práv spoločníka nesmie byť bez hraníc. Limity pre modifikáciu rozsahu práv môžeme vyjadriť zásadou: „Sloboda spoločníka končí tam, kde začína sloboda iného“. Ak sa dostanú ich záujmy alebo už konkrétne priznané práva do stretu, buď dosiahnu konsenzus na spoločne zdieľanom práve na úrovni spoločnosti alebo sa vzájomný pomer a rozsah

práv medzi nimi určí, napr. podaním návrhu na súd.¹⁰ Súd však už nebude rozhodovať na základe vnútorne nastavených pravidiel medzi spoločníkmi, viažucich sa na modifikáciu rozsahu práv, ale práva a pomer medzi jednotlivými právami podrobí dodržaniu všeobecných zásad, a to či nedochádza k zneužitiu práva, k narušeniu zásady rovnosti spoločníkov, k narušeniu zásady poctivého obchodného styku, k rozporu s dobrými mravmi alebo či vnútrokorporačná úprava sa celkom jasne nedostáva do rozporu so všeobecne záväznými právnymi predpismi.

Dôležitým sa javí analýza inštitútu zneužitia práva aj s ohľadom na limitáciu modifikácie rozsahu korporačných práv. Podľa ustanovenia § 56a ods. 1 Obchodného zákonníka: „Zneužitie práv spoločníka, najmä zneužitie väčšiny alebo menšiny hlasov v spoločnosti, sa zakazuje.“, ďalej odsek 2 toho istého ustanovenia uvádza: „Akékoľvek konanie, ktoré znevýhodňuje niektorého zo spoločníkov zneužívajúcim spôsobom, sa zakazuje.“ Za zneužitie práva považujeme konanie navonok dovolené, ktorým ma však byť dosiahnutie nedovoleného výsledku, teda výkonom práva znevýhodniť druhú stranu a spôsobiť jej ujmu.

Na demonštráciu ako sa v praxi rozumie inštitút zneužitia práva uvádzame súdny výklad:

Krajský súd Košice I, sp. zn. 4Cob/158/2012: zneužitie postavenia zakladateľa obchodnej spoločnosti: „Ustanovenie §163 ods.3 hovorí o tom a má byť aplikovaný v tom smere, že „výhoda“ má byť akcionárom poskytnutá za to, že „vykonal určité činnosti pri založení spoločnosti a preto mu to má byť primerane nahradené. Napr. vo finančnom zvyhodnení alebo aj pri samotnom riadení spoločnosti, nie však na úkor legitímnych práv ostatných akcionárov alebo spoločníkov do tej takej miery, aby im zakladateľ určoval, kto má byť členom dozornej rady po neobmedzenú dobu aj v čase po 8 rokoch od založenia spoločnosti žalovaného keď

¹⁰ Určitá analógia s ustanovením § 277 zákona č. 90/2012 Sb. o obchodných korporáciách, kde sa uvádza:

„(1) Zvláštní práva a jejich obsah se určí ve stanovách. V případě pochybností o jejich obsahu může soud na návrh společnosti nebo některého jejího akcionáře

a) rozhodnout, jaké zvláštní právo je s akcií spojeno, pokud je z okolností zřejmé, že takové zvláštní právo vyjadřuje vůli obsaženou ve stanovách nebo je této vůli obsahově nejbližší, nebo

b) nebude-li možné postupovat podle písmene a), rozhodnout, že akcie je akcie kmenová.

(2) Rozhodne-li soud podle odstavce 1 písm. b), může vlastník akcie, o jejímž druhu bylo rozhodnuto, požadovat, aby od něj společnost tuto akcii do 1 měsíce od rozhodnutí soudu za přiměřenou cenu odkoupila, ledaže byla pochybnost zřejmá již v době, kdy akcii získal; ustanovení § 329 odst. 1 a 2 se použije obdobně.“

žalobca je už ani nie jednopercenťným akcionárom žalovaného. Takáto výhoda žalobcu ako zakladateľa by bola v rozpore so zásadami poctivého obchodného styku v zmysle § 265 a v rozpore s dobrými mravmi podľa § 3 ods.1 OZ, pretože dobré mravy sa majú dodržiavať a rešpektovať aj medzi jednotlivými akcionármi akciovej spoločnosti pri prejavovaní svojej vôle pri hlasovaní na valnom zhromaždení.“

„Žalobca zneužíva svoje postavenie zakladateľa obchodnej spoločnosti žalovaného, ak si vynucuje takéto hlasovanie za kandidáta, ktorého sám navrhol za člena dozornej rady. Výkon takýchto práv žalobcu ako zakladateľa žalovaného nemôže požívať právnu ochranu a preto ju súd nemôže akceptovať.“

Najvyšší súd Slovenskej republiky, sp. zn. 20bdo/24/2009: zneužitie práva – zneužívanie hlasovacieho práva na valnom zhromaždení spoločnosti: *„Výkon práv väčšinového akcionára na ujmu práv menšinového akcionára neznamena, že každé hlasovanie väčšinového akcionára, ktorý disponuje väčšinou hlasov, je neplatné, lebo by tým mohli byť porušené práva menšinového akcionára, Musí ísť o také hlasovanie, ktoré má za následok znevýhodnenie menšinového akcionára zneužívajúcim spôsobom, čo je podľa § 56a ods. 1 ObZ zakázané. Musí ísť o konanie takej intenzity, ktoré môže spôsobiť neplatnosť takeho konania, pretože je v rozpore so zásadami poctivého obchodného styku v zmysle § 265 ObZ a ma značne negatívny dopad na menšinového akcionára. Nemôže ísť o také konanie, ktoré priamo zákon priznáva väčšinovému akcionárovi. Zneužívajúci spôsob hlasovania je taký, pri ktorom väčšinový akcionár hlasuje o veciach dotýkajúcich sa menšinových akcionárov iným spôsobom, ako o veciach dotýkajúcich sa väčšinových akcionárov.“*

Modifikáciu rozsahu práv je potrebné konfrontovať aj so zásadou rovnosti spoločníkov. Jednotlivé priznanie širšieho rozsahu práv konkrétnemu spoločníkovi, by sa mohlo javiť diskriminačné len v prípade, ak by sa za rovnakých podmienok a v rovnakej situácii zaobchádzalo so spoločníkmi rôznym spôsobom. Preto sa nepripúšťa bezdôvodné zvýhodnenie či znevýhodnenie jedného spoločníka na úkor iného. Zvýhodnenie, ktoré by bolo do istej miery v nepomere k spomenutému by sa dalo odobriť kompenzáciou v právach, napr. jeden spoločník by mal vyššiu mieru práv v súvislosti s riadením a iný v súvislosti s výnosmi. Takéto rozdelenie práv by však bolo potrebné náležite zdôvodniť.

5. Príkladmo k modifikácii rozsahu niektorých korporlačných práv spoločníka v obchodnej spoločnosti.

Každú modifikáciu korporlačného práva je potrebné vymedziť tak, aby nemohlo dochádzať k ich šikanóznemu uplatňovaniu zo strany niektorého spoločníka vo vzťahu k ostatným spoločníkom, ale aj k obchodnej spoločnosti ako

celku, to znamená určiť hranicu tolerancie pre uplatňovanie práva. Ak by spoločník túto hranicu prekročil, právo mu priznané, by sa v konečnom dôsledku stalo príťažou, nakoľko by sa konanie spoločníka na základe priznaného práva negatívne odzrkadlilo v teste lojality a implicitne by dochádzalo k formovaniu zásady uváženeho uplatňovania práv.

Príkladmo k modifikácii rozsahu niektorých korporáčnych práv spoločníka:

- a) **Právo na podiel na zisku**¹¹ – sporné nie je, že spoločníci si v spoločenskej zmluve môžu podiel na zisku upraviť podľa ich vôle alebo v určitej miere obmedziť v závislosti od jednotlivých osobitných druhov podielov. Problém však nastáva v otázke či možno takéto právo spoločníkovi nepriznať. Proti úplnému odňatiu tohto práva stojí samotný zmysel a podstata podnikania v obchodnej spoločnosti, a tým je dosahovanie zisku spoločníka, oproti tomu však stojí zmluvná voľnosť spoločníkov. Možnou alternatívou úpravy na odobrenie nepriznania práva na podiel na zisku je a priori determinované znenie tohto práva v transparentnej spoločenskej zmluve alebo v stanovách, s ktorými by dotknutí spoločníci vyjadrili súhlas.
- b) **Právo účasti na valnom zhromaždení** – aj bez fyzickej účasti, prostredníctvom informačných technológií. Právo zúčastniť sa na valnom zhromaždení spoločnosti zároveň aj so svojim splnomocnencom, čo môže prispieť k zefektívneniu podávania relevantných právnych rád splnomocnenca spoločníkovi.
- c) **Hlasovacie právo**¹² – možnosť odňať hlasovacie právo ponímané ako kompenzácia inej výhody. Eventuálne, ak je spoločník zároveň členom štatutárneho orgánu, na vyváženie „výkonnej“ a „zákonodarnej moci“ vo vnútri obchodnej spoločnosti. Prípadne jednotlivým spoločníkom identifikovaných podľa druhu podielu, by bolo možné odňať hlasovacie právo v konkrétnych otázkach, napr. ak by sa spoločník výhradne angažoval v určitej oblasti chodu spoločnosti, tak na zachovanie objektivity a nestrannosti by o otázkach majúcich základ v tejto oblasti nemohol hlasovať. Na druhej strane by však mal výlučné

¹¹ K tomu pozri ustanovenie § 278 ods. 1 zákona č. 90/2012 Sb. o obchodných korporáciách: „*Akcie, se kterou jsou spojena přednostní práva týkající se podílu na zisku nebo na jiných vlastních zdrojích nebo na likvidačním zůstatku společnosti, je prioritní akcie.*“

¹² K tomu pozri ustanovenie § 278 ods. 2 zákona č. 90/2012 Sb. o obchodných korporáciách: „*Není-li ve stanovách určeno jinak, jsou prioritní akcie vydány bez hlasovacího práva. Vyžaduje-li tento zákon hlasování na valné hromadě podle druhu akcií, je vlastník prioritní akcie bez hlasovacího práva oprávněn na valné hromadě hlasovat.*“

oprávnenie predkladať valnému zhromaždeniu návrhy na úpravu pomerov v danej oblasti.

- d) **Právo na informácie** – modifikácia rozsahu tohto práva by mala byť priamo úmerne korelovať iným právam, ktoré sú konkrétnemu spoločníkovi priznané. Napr. spoločník, ktorý nedisponuje právom na podiel na zisku, by mal právo na informácie obmedzené v časti nahliadania do dokumentov týkajúcich sa výplaty celkovej výšky zisku konkrétnemu spoločníkovi.

6. Vzdanie sa práva spoločníka spoločnosti vopred.

Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v ustanovení § 574 ods. 2 uvádza: „Dohoda, ktorou sa niekto vzdáva práv, ktoré môžu vzniknúť až v budúcnosti je neplatná“. Zo sémantického hľadiska by sa dalo polemizovať nad tým, ako možno chápať vzdanie sa práv, ktoré môžu vzniknúť v budúcnosti. Pod slovné spojenie „môžu vzniknúť“ nemožno celkom jednoznačne subsumovať právo vopred presne určené a vykladať ho v zmysle, že sa ustanovenie dotýka aj práv, ktoré v budúcnosti určite vzniknú. Navyše, keďže sa nachádzame v súkromnom práve, aj tu platí autonómia vôle. Ak by napriek tomu malo ísť o určitú formu znevýhodnenia spoločníka na úkor ostatných spoločníkov, je dôležité poznamenať fakt, že spoločníkovou vôľou bolo vzdať sa svojho práva, a preto znevýhodnil sám seba. Nemôže to byť vnímané ako problém, pokiaľ by bola zachovaná rozumová a vôľová zložka konania. Vzdanie sa korporáčného práva je možné vrátiť späť len v prípade, že to bolo dohodnuté v spoločenskej zmluve alebo v stanovách, najmä vo väzbe na inštitút mimoriadnej zmeny okolnosti, ktorej následkom by bol zjavný a neodôvodnený nepomer medzi právami jednotlivých spoločníkov.

Celkom teoreticky môžeme hovoriť aj o inštitúte dočasného vzdania sa práva z rôznych dôvodov: ekonomické, sociálne, osobné, následkom ktorých by spoločník nemohol či už z objektívnych alebo subjektívnych dôvodov vykonávať a uplatňovať práva spoločníka. V takom prípade by sme mohli hovoriť o určitom druhu spočívania účasti spoločníka v spoločnosti pri súčasnom zrealizovaní určitého druhu Cessie, pri ktorej jeden spoločník postúpi svoje korporáčné právo druhému spoločníkovi (napr. budúci zisk spoločnosti, na ktorého vyplatenie má spoločník právo ako v budúcnosti splatná pohľadávka).¹³

¹³ Na explikáciu eventuálneho pohľadu: niektorí zo spoločníkov dlží inému spoločníkovi určitú peňažnú sumu, a keďže spoločnosť dosahuje pravidelný zisk, dohodnú sa medzi sebou, že sa spoločník s dlhom vzdá voči druhému na určitú dobu práva na podiel na zisku, čím bude jeho dlh vyrovnaný. Druhý spoločník zároveň na seba

Záver

Modifikácia rozsahu korporačných práv spoločníka obchodnej spoločnosti sa javí ako zaujímavá právna kategória so širokým manévrovacím priestorom, ktorý však musí podliehať určitým pravidlám. Pri úvahách *de lege ferenda* sme vymedzili kritéria, ktoré majú ambíciu modifikáciu rozsahu práv spoločníka obchodnej spoločnosti podrobiť určitému transparentnému procesu, ktorého ideovým základom je sentencia „*čím je väčší stimul, tým je väčšie úsilie*“. Zásada autonómie vôle je vodiacim inštrumentom v oblasti súkromného práva, pri zachovaní jej limitácie pri strete s inými zásadami a princípmi. Zmyslom a cieľom tohto príspevku je ponúknuť kreatívne riešenia pre tvorbu „*spoločnosti šitej na mieru*“.

preberie riziko toho, že práve v tomto období spoločnosť nebude vykazovať zisk, a teda jeho nárok ostane neuspokojený.

Povinnosť lojality spoločníkov k spoločnosti

Dávid Danočko

Úvod

Teoretici americkej právnej vedy sú presvedčení, že členovia správnych rád a výkonní funkcionári majú vo svojich vzťahoch k spoločnosti iba jediného pána – spoločnosť samotnú.¹ S takýmto chápaním lojality vo vzťahu k obchodným spoločnostiam sa stretávame aj v inej zahraničnej odbornej literatúre. A *minori ad maius* by sa dalo predpokladať, že takéto, ak nie silnejšie, puto, spája aj spoločníkov obchodnej spoločnosti.

Slovo lojalita má korene v latinskom *legalitas*, čo je výrazom pre vernosť, či česťnosť. Francúzskym ekvivalentom je výraz *loyauté*. Royce vo svojej Filozofii lojality uvádza, že sa jedná o faktickú ochotu jednotlivca, či skupiny osôb dodržiavať záväzky voči ostatným osobám, inštitúciám, organizáciám, či svetonázorom. Podľa jeho slov je čestné a ohľaduplné plniť záväzky z dobrovoľného sebaobmedzenia a uprednostniť tak záujmy spoločnosti, celku pred vlastnými, individuálnymi záujmami.² Práve spoločné záujmy sú švom, ktorý pevne spája členov obchodnej spoločnosti so spoločnosťou samotnou i navzájom. Spoločníci sú viazaní všeobecnou povinnosťou lojality, podľa maxim, ktorej môžu členovia konkurovať spoločnosti do tej miery, kým táto konkurencia nenarúša výkon spoločných záujmov.

Tento príspevok sa zameriava, a súčasne poukazuje na opomínanú, a tak nedostatočnú právnu úpravu povinnosti lojality spoločníkov obchodnej spoločnosti v právnom poriadku Slovenskej republiky (ďalej len "SR")

1. Povinnosť lojality vo svetle základných zásad zmluvného práva.

Obchodné spoločnosti sú v intenciách legálnej definície zákona č.40/1964 Sb. Občiansky zákonník (ďalej len „OZ“) združeniami fyzických (a)lebo právnických osôb, ak však ide jednoosobové spoločnosti, nie sú združeniami vôbec. § 57 zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník (ďalej len „ObZ“) upravuje dvojstupňový vznik obchodnej spoločnosti, pričom prvým stupňom je práve založenie spoločnosti, po ktorom nasleduje zápis do obchodného registra (II.

¹ CLARK, L.S. – KINDER, P.D. 1991. *Law and business: The regulatory environment*. 3rd edition. New York: McGrawHill. s. 404 – 405. ISBN 978-00-70350-96-0.

² ROYCE, J. 1908. *The Philosophy of loyalty*. New York: MacMillan – Robarts Library University of Toronto. s. 444. Dostupné na: <https://archive.org/details/robarts>. Navštívené dňa 10.11.2016.

stupeň), a tak vznik novej právnickej osoby.³ Právna úprava založenia obchodnej spoločnosti v ObZ je v súlade s požiadavkou § 19 OZ, ktorý na zriadenie právnickej osoby vyžaduje písomnú alebo zakladateľskú zmluvu. Zároveň táto úprava korešponduje s názorom, že každá združovacia forma, ktorá vznikla v histórii ľudstva bola vo svojej podstate založená na zmluve, ak opomenieme právne entity, ktoré vznikli na základe autority.⁴ Obchodný zákonník totiž v § 57 ods.1 ustanovuje, že: „Ak z iných ustanovení tohto zákona nevyplýva niečo iné, zakladá sa spoločnosť spoločenskou zmluvou podpísanou všetkými zakladateľmi...“ Takáto úprava samozrejme platí, len vtedy ak spoločnosť zakladajú aspoň dvaja zakladatelia.⁵ Spoločník obchodnej spoločnosti tak prostredníctvom pristúpenia k tomuto zmluvnému aktu vystupuje v rozdielnych právnych pozíciách. V kapitálových obchodných spoločnostiach je potrebné vnímať spoločníka, predovšetkým ako vlastníka obchodného podielu, či akcie, teda tento právny vzťah vzniká z titulu vlastníckeho práva. Vo vzťahu k o ostatným spoločníkom a obchodnej spoločnosti je však aj stranou záväzkového (obligačného) vzťahu.

Právo obchodných spoločností nie je samostatným právnym odvetvím, je však súčasťou obchodného práva, ktoré patrí do diapazónu právnych odvetví súkromného práva.⁶ Z tohto systémového zaradenia vyplýva, že preň platia základné zásady súkromného práva. V základných zásadách sa premietajú hodnoty pluralitnej demokracie, právneho štátu, či trhového hospodárstva.⁷ Profesorka Pelikánová stotožňuje právnu zásadu s právnym princípom, pričom tento sa od právneho pravidla odlišuje vyššou mierou všeobecnosti, pričom tak vyjadruje niektorú zo základných zásad právneho štátu.

Po paradigmatických zmenách v nazeraní na právny poriadok po roku 1989, pozitivistické nazeranie na právo, ktoré za prameň práva považovalo iba normatívny právny akt ustúpilo akceptácii právnych princípov ako ďalších významných prameňov práva.⁸ Jednou z takýchto zásad súkromného práva je

³ ĎURICA, M. In: Patakyová, M. a kol. *Obchodný zákonník. Komentár*. 4. Vydanie. Praha: C. H. Beck. 2013. s. 223-226. ISBN 978-80-89603-12-1.

⁴ ČERNÁ, S. – ŠTENGLOVÁ, I. – PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Právo obchodných korporácií*. Praha: Wolters Kluwer. 2015. s. 30. ISBN 978-80-7478-735-5.

⁵ V prípade jediného zakladateľa sa jedná o zakladateľskú listinu.

⁶ ČERNÁ, S. – ŠTENGLOVÁ, I. – PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Právo obchodných korporácií*. Praha: Wolters Kluwer. 2015. s. 69. ISBN 978-80-7478-735-5.

⁷ LAZAR, J. In: Lazar, J. a kol. *Občianske právo hmotné 1*. Bratislava: IURIS LIBRI. 2014. s. 13. ISBN 978-80-89635-08-5.

⁸ PELIKÁNOVÁ, I. In: ČERNÁ, S. – ŠTENGLOVÁ, I. – PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Právo obchodných korporácií*. Praha: Wolters Kluwer. 2015. s. 77 - 84. ISBN 978-80-7478-735-5.

okrem iných zásada ekvity.⁹ Východisko tejto zásady sa dá spätne identifikovať v starovekom „*ius est ars boni et aequi*“. A s tým už úzko súvisia požiadavky realizácie práva v súlade s dobrými mravmi, či zásadami poctivého obchodu. Tieto požiadavky sa odzrkadľujú aj v ustanoveniach ObZ, ktoré upravujú zásady poctivého obchodného styku (§ 265, § 292, § 381 ObZ), dobré mravy v hospodárskej súťaži (§ 44 ObZ) alebo odkazujú na použitie obchodných zvyklostí (§ 1 ods. 2, § 264, § 421 ObZ). Tieto zásady nie sú upravené explicitne, ale vyplývajú z celého normatívneho textu ObZ, či jednotlivých uvedených ustanovení. Vzhľadom nato, že sú všeobecnou právnou kategóriou, ich komplexné uplatnenie vytvára vnútornú jednotu právnej úpravy.¹⁰ V rámci pripravovanej rekonštrukcie slovenského súkromného práva je však potrebné z hľadiska právnej istoty do pripravovaných osobitných kódexov obchodného práva explicitne zakomponovať pôsobenie relevantných právnych princípov pre oblasť obchodného práva.¹¹

Práve obsahový rámec vymenovaných zásad je najbližší nášmu vnímaniu obsahu pojmu lojality spoločníkov. Keďže absentuje vyššie spomínaná explicitná právna úprava, musíme možnosť aplikácie zákonného znenia § 265: „*Výkon práva, ktorý je v rozpore so zásadami poctivého obchodného styku, nepožíva právnu ochranu.*“ na právne vzťahy spoločníkov obchodnej spoločnosti "testovať" výkladom. Keďže sa predmetné ustanovenie nachádza v časti ObZ pojednávajúcej o obchodných záväzkových vzťahoch; v spojení s chápaním vzťahov spoločníkov ako obligačných je zrejma použiteľnosť uvedeného ustanovenia na tieto právne vzťahy. Tento formulovaný zákaz zneužitia práva je pre obchodné záväzkové vzťahy silnejší ako dovoľenie dané právom. Zákaz zneužitia práva má prispievať k optimalizácii súladu záujmov rôznych subjektov obligačných vzťahov.¹² Účelom legislatívneho zakotvenia je zabrániť výkonu subjektívnych práv, ktoré sú iba formálne v súlade s právom objektívnym.¹³

⁹ LAZAR, J. In: Lazar, J. a kol. *Občianske právo hmotné 1*. Bratislava: IURIS LIBRI. 2014. s. 13 - 28. ISBN 978-80-89635-08-5. Okrem tejto zásady identifikuje J. Lazar aj zásadu rovnosti účastníkov, zásadu individuálnej autonómie, zásadu „všetko je dovolené, čo nie je zakázané“, zásadu zákazu zneužitia subjektívnych práv, zásadu istoty a stability v súkromnoprávných vzťahoch a zásadu prevencie.

¹⁰ ŽITŇANSKÁ, L. – OVEČKOVÁ, O. a kol. *Základy obchodného práva 1*. Bratislava: IURA EDITION. 2009. s. 45. ISBN 978-80-80782-76-4.

¹¹ SUCHOŽA, J. – HUSÁR, J. a kol. *Obchodné právo*. Bratislava: IURA EDITION. 2009. s. 97. ISBN 978-80-80782-90-0.

¹² PATAKYOVÁ, M. a kol. *Obchodný zákonník. Komentár*. 4. Vydanie. Praha: C. H. Beck. 2013. s. 1057-1059. ISBN 978-80-89603-12-1.

¹³ LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C.H.Beck. 2014. s. 88. ISBN 978-80-7400-529-9.

Je však žiaduce poukázať na rozdiel medzi chápaním povinnosti lojality a uvedenými obsahovo blízkyimi zásadami. Vo vzťahu ku konaniu v súlade s dobrými mravmi je tento rozdiel zreteľný v skutočnosti, že zatiaľ čo hľadisko dobrých mravov je možné uplatniť vo vzťahu ku každému druhu ľudského správania, povinnosť lojality sa aktivizuje iba v určitých spoločenských vzťahoch.

2. Záujem obchodnej spoločnosti.

Právnická osoba je subjektom odlišným od človeka/jednotlivca. Aj v súčasnosti prebiehajú teoretické spory o povahe tejto právnej entity. *Teória fikcie*, ktorej hlavným predstaviteľom je Friedrich Carl Von Savigny považuje za autentický subjekt práva len človeka. Opačný názor zdieľajú zástancovia *teórie reality*, resp. organickej teórie, ktorú ako prvý formuloval Otto von Gierke. Podľa tejto teórie, existuje spoločná vôľa určitej entity, ktorá je odlišná od vôle jej jednotlivých členov. Takúto spoločnú vôľu potom navonok reprezentujú orgány právnickej osoby.¹⁴ S tým korešponduje názor Černej, podľa ktorej, ak chce spoločník „*ke své ochraně postavit sebe a svůj majetek za hradbu majetkoprávní subjektivity obchodní společnosti, pak musí akceptovat i s tím spojené důsledky, tedy, že se společnost vůči němu do určité míry jako zvláštní právní entita i zájmově emancipuje – má tudíž nejen svoji vlastní osobnost, vlastní majetek, ale i vlastní zájmy*“¹⁵ Podobne Lasák uvádza, že spoločníci spoločnosti s ručením obmedzeným majú svoje vlastné záujmy, ktoré presadzujú formálnymi, či neformálnymi spôsobmi.¹⁶

2.1. Stakeholder value vs. Shareholder value

Existujú 2 základné teoretické prístupy k vymedzeniu záujmu spoločnosti.

Shareholder value je koncepcia, ktorej korene siahajú do 18. storočia. Podľa tejto teórie je záujmom spoločnosti priniesť svojim spoločníkom, čo najvyššiu hodnotu/zisk, bez ohľadu na zamestnancov, či veriteľov spoločnosti. Z tohto

¹⁴ CSACH, K. In Števček, M.-Dulak, A.-Bajánková, J.-Fečík, M.-Sedlačko, F.-Tomašovič, M. a kol. *Občiansky zákonník I. §1 – 450. Komentár*. Praha: C.H.Beck. 2015. S. 98 – 100. ISBN 978-80-7400-597-8.

¹⁵ ČERNÁ, S. K některým aspektům zájmu společnosti. In: Černá, S. a kol. *Právo společnosti – ohlednutí za dvěma desetiletími účinnosti obchodního zákoníku. Pocta Ivaně Štenglové k sedmdesátým narozeninám*. Praha: C.H. Beck. 2012, s. 63-81. ISBN 978-80-7400-262-5.

¹⁶ LASÁK, J. In LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C.H.Beck. 2014. s. 1075. ISBN 978-80-7400-529-9.

dôvodu znesie táto koncepcia označenie monistická. Záujem obchodnej spoločnosti je tu stotožňovaný so záujmom spoločníka. Globalizačné procesy a uvedenie si sociálnej zodpovednosti obchodných spoločností viedli k vzniku teórie Stakeholder value, v 90.–tych rokoch, 20. storočia.¹⁷ Spoločníci nie sú jediné osoby, ktoré tvoria personálny substrát spoločnosti a podieľajú sa na jej fungovaní. Každodenné fungovanie zabezpečujú aj zamestnanci, dodávatelia, či veritelia. Teoretická požiadavka *corporate social responsibility* vyjadruje zodpovednosť obchodnej spoločnosti voči občianskej spoločnosti. Pri výkone vlastníckeho práva sú tak predmetom ochrany ľudské zdravie, príroda, kultúrne pamiatky a životné prostredie.¹⁸ Táto koncepcia je označovaná aj ako veriteľský model. Analogicky môžeme pripomenúť názor J. Mitterpachovej, podľa ktorej osoby, ktorých záujmy musia štatutárne orgány brať pri rozhodovaní v spoločnosti do úvahy sú spoločníci spoločnosti, členovia orgánov spoločnosti, zamestnanci spoločnosti, spoločnosť a veritelia spoločnosti.¹⁹

3. Povinnosť lojality v právnom poriadku Slovenskej republiky

Povinnosť lojality spoločníkov obchodnej spoločnosti je tabula rasa, či terra incognita slovenskej komercionalistickej odbornej spisby. Samostatná monografia na túto tému, dokonca, zatiaľ stále chýba. Tento (ne)záujem snád' vyplýva z nedostatočnej pozornosti, ktorú tejto významnej otázke práva obchodných spoločností venuje zákonodarca. V tejto súvislosti je potrebné podotknúť, že inšpiratívne idey a impulzy k modifikácii legislatívneho stavu, by mali vychádzať v nemalej miere práve z radov príslušníkov akademickej obce, či širšej odbornej verejnosti. Explicitná právna úprava však zatiaľ neexistuje a tak sa povinnosť lojality javí ako puzzle, ktoré treba vyskladať a vyvodit' z jednotlivých ustanovení rôznych právnych predpisov.

Jedným z ustanovení právneho poriadku, z ktorého je možné analogicky vyvodzovať povinnosť lojality spoločníkov obchodnej spoločnosti sa javí byť aj § 830 OZ, ktorý patrí k právnej úprave zmluvy o združení, pojednávajúce o povinnosti účastníkov združenia. Ten ustanovuje, že: „Každý z účastníkov združenia je povinný vyvíjať činnosť na dosiahnutie dojednaného účelu spôsobom určeným v zmluve a zdržať sa akejkoľvek činnosti, ktorá by mohla znemožniť

¹⁷ V právnom poriadku Slovenskej republiky vyjadruje tento prístup čl. 20 ods. 3 Ústavy SR, ktorý ustanovuje: „Vlastníctvo zaväzuje.“ Čl. 20 ods. 3 zákona č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky

¹⁸ Nález Pléna Ústavného súdu PL. ÚS 22/06 z 1.októbra 2008.

¹⁹ MITTERPACHOVÁ, J. *Zodpovednosť za škodu v obchodnom práve*. Bratislava: Wolters Kluwer. 2015. s. 155. ISBN 978-80-8168-177-6.

alebo sťažiť dosiahnutie tohto účelu.”²⁰ Účastník združenia nesmie byť pasívnym a toto paragrafové znenie má vplyv aj na činnosť, ktorú združenie vyvíja v podnikateľskej sfére, v súvislosti s vyplývajúcim zákazom konkurencie, obdobným ako pri právnej úprave obchodných spoločností. Aj keď združenie podľa § 829 a nasl. OZ nedisponuje právnou subjektivitou, jeho zámerom je určitá spoločná činnosť, pričom v praxi sa využíva na najrôznejšie účely ako podieľanie sa na spoločných dávkach v rámci verejného obstarávania, podnikateľského jednorazového zámeru, organizáciách kultúrnych podujatí, atď.²¹

Prioritu záujmov spoločnosti pred záujmami spoločníkov v slovenskom právom poriadku, deklaruje a zdôrazňuje explicitné vyjadrenie zákazu zneužitia práva v ustanovení §56a ObZ. Pre rozhodovacia činnosť orgánov súdnej ochrany predstavuje prostriedok na posúdenie, či v konkrétnom prípade nedošlo k prioritizovaniu iných záujmov než záujmov spoločnosti.²² Ak by sme vychádzali z definície obchodnej spoločnosti v ObZ, podľa ktorej je obchodná spoločnosť „*právnickou osobou založenou za účelom podnikania*”²³, dalo by sa povedať, že účelom slovenskej obchodnej spoločnosti je uskutočňovať podnikateľskú činnosť.

3.1. Povinnosť lojality v ustanoveniach ObZ

Ustanovenie § 56 ObZ je legislatívnou reakciou na väčšinový princíp tvorby vôle obchodných spoločností. Ak zákon, spoločenská zmluva, resp. stanov spoločnosti neurčia inak, na prijatie rozhodnutia spoločnosti (uznesenia) postačuje nadpolovičná väčšina hlasov. Z toho vyplýva pomerne široký priestor na potenciálne zneužitie moci väčšiny vo vzťahu k menšine.²⁴ „*Lojálny spoločník nezneužíva väčšinu alebo menšinu hlasov spoločnosti, a ak získa väčšinu, nevyužíva ju k škodeniu spoločnosti.*”²⁵ Rozoznávame 2 rovnocenné zložky loja-

²⁰ § 830 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov.

²¹ MORAVČÍKOVÁ, A. In Števček, M.-Dulak, A.-Bajánková, J.-Fečík, M.-Sedlačko, F.-Tomašovič, M. a kol. *Občiansky zákonník II. §451 – 880. Komentár*. Praha: C.H.Beck. 2015. S. 3009 – 3013. ISBN 978-80-7400-597-8.

²² MAJERIKOVÁ, M. In Ovečková, O. a kol. *Obchodný zákonník. Komentár 1*. Bratislava: IURA EDITION. 2012. s.232. ISBN 978-80-8078-434-8.

²³ § 56 ods.1 zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov.

²⁴ OVEČKOVÁ, O. a kol. *Obchodný zákonník. Komentár 1*. Bratislava: IURA EDITION. 2012. s.232 - 236. ISBN 978-80-8078-434-8.

²⁵ ČERNÁ, S. *Obchodní právo. Akciová společnost. 3. díl*. Praha: ASPI. 2006. s. 185. ISBN 80-7357-164-1.

lity. Aktívna zložka predstavuje iniciatívny prístup k dosahovaniu cieľov a zámerov spoločnosti. Zákaz konania v rozpore s takýmito cieľmi a zámermi predstavuje zložku pasívnu.

Americká právna veda zaradzuje medzi neprípustné konania, ktoré sú v rozpore s povinnosťou lojality tzv. *selfdealing* (v dosl. preklade: seba obchodovanie), tzv. *interlocking directorates* (ak je jedna osoba štatutárnym orgánom v 2 a viac navzájom si konkurujúcich obchodných spoločnostiach, tzv. *corporate opportunity doctrine* (obdobný zákaz využívania obchodných príležitostí na osobný prospech), tzv. *insider trading* (využívanie dôverných interných informácií pre vlastný prospech), či tzv. *management compensation* (člen vedenia spoločnosti nemá rozhodovať o výške svojej odplaty sám).²⁶

O. Ovečková vymenúva niekoľko osobitných práv menšiny akcionárov, ktoré slúžia ako bariéra proti zneužitiu práv väčšiny. Patrí medzi ne právo písomne požiadať od predstavenstva zvolanie mimoriadneho valného zhromaždenia, právo požiadať dozornú radu o preskúmanie výkonu pôsobnosti predstavenstva, právo žiadať predstavenstvo o uplatnenie nárokov spoločnosti na vrátenie plnenia, ktoré spoločnosť vyplatila akcionárom v rozpore so zákonom, atď.²⁷

4. Zodpovednosť spoločníka za porušenie povinnosti lojality?

Povinnosť lojality môžeme charakterizovať ako tzv. *fiduciárnu* právnu povinnosť, ktorou jedna osoba prevádza na druhú osobu právnu moc s dôverou, že ju táto osoba použije na dojednaný účel. W. Flanagan práve z tejto povahy lojality vyvodzuje jej nekompatibilitnosť s prirodzenou povahou obchodných vzťahov, keď konštatuje, že práve povinnosť jednej strany konať v najlepšom záujme strany druhej a nenadriaďovať svoj vlastný záujem, čo je vlastnosť význačná pre fiduciárne vzťahy, je v príkrom rozpore s väčšinou obchodných vzťahov.²⁸ Podobne ako explicitná základná právna úprava povinnosti lojality,

²⁶ KLAYMAN, E. I. - BAGBY, J. W. - ELLIS, N. S. *Irwin's business law: Concepts, analysis, perspectives*. Burr Ridge: Irwin. 1994. s. 889 – 892. ISBN 0-256-14889-9

²⁷ MAJERIKOVA, M. In Ovečková, O. a kol. *Obchodný zákonník. Komentár 1*. Bratislava: IURA EDITION. 2012. s.237. ISBN 978-80-8078-434-8.

²⁸ FLANAGAN, W. *Fiduciary duties in commercial relationships. When does the „Commercial“ become the „Personal“?* s.58. Dostupné na: <https://books.google.sk/books?id=oa3ZfZeGWO8C&pg=PA57&lpg=PA57&dq=Fiduciary+Duties+in+Commercial+Relationships:+When+does+the+E2%80%9ECommercial%E2%80%9C+become+the+E2%80%9EPersonal%E2%80%9C?&source=bl&ots=84fqX->

chýba v našom právnom poriadku aj úprava zodpovednostných vzťahov, ktoré vzniknú ako následok porušenia tejto povinnosti. Túto, zrejme nepravú medzeru v práve, je tak potrebné vyplniť výkladom, za použitia analógie.

Zodpovednosť štatutárnych orgánov a členov orgánov spoločnosti za škodu má svoj základ v zásade profesionality a lojality, čo J. Mitterpachová charakterizuje ako prvok fiduciárnej starostlivosti. V rámci internej zodpovednosti voči spoločnosti je štatutár povinný vykonávať svoju funkciu s odbornou starostlivosťou a v dobrej viere, že koná v súlade so záujmom spoločnosti. Doktrína *business judgement rule*, ktorú vo svojej rozhodovacej činnosti vymedzil Najvyšší súd štátu Delaware v USA ustanovuje, že štatutárne orgány by mali pri výkone svojej funkcie konať v dobrej viere, v najlepšom záujme spoločnosti a nezohľadňovať vlastný záujem, pri zachovávaní povinnosti lojality.²⁹ S vyššie načrtnutou obligačnou povahou vzťahov spoločnosti a spoločníkov a s využitím analogického výkladu povinností štatutárov prichádza v prípade porušenia povinnosti lojality do úvahy použitie §373 ObZ: „Kto poruší svoju povinnosť zo záväzkového vzťahu, je povinný nahradiť škodu tým spôsobenú druhej strane, ibaže preukáže, že porušenie povinností bolo spôsobené okolnosťami vylučujúcimi zodpovednosť.“³⁰ M. Patakyová v tejto súvislosti uvádza: „Spoločnosť uplatňujúca si nárok na náhradu škody voči konateľovi bude preukazovať vznik škody spôsobenej porušením povinnosti konateľa, príčinnú súvislosť medzi vznikom škody a porušením povinnosti, pričom porušenie povinnosti konateľa konať s odbornou starostlivosťou a **v súlade so záujmami spoločnosti** je zákonom predpokladané a dôkaz opaku je na konateľovi, ktorý musí preukázať, že konal s odbornou starostlivosťou a v dobrej viere, a že konal v súlade so záujmami spoločnosti.“³¹

KzsuX&sig=CdosRslFtHdAtgEvDJIxknEJG8&hl=sk&sa=X&ved=0ahUKEwjogviopurRAhWIDMAKHrydDZ8Q6AEIHZA#v=onepage&q=Fiduciary%20Duties%20in%20Commercial%20Relationships%3A%20When%20does%20the%20E2%80%9ECommercial%20E2%80%9C%20become%20the%20E2%80%9EPersonal%20E2%80%9C%3F&f=false. Navštívené dňa 20.1.2017.

²⁹ MITTERPACHOVÁ, J. *Zodpovednosť za škodu v obchodnom práve*. Bratislava: Wolters Kluwer. 2015. s. 158 - 159. ISBN 978-80-8168-177-6.

³⁰ § 373 zákona č. 513/1991 Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov.

³¹ PATAKYOVÁ, M. a kol. *Obchodný zákonník. Komentár*. 4. Vydanie. Praha: C. H. Beck. 2013. s. 573. ISBN 978-80-89603-12-1.

Záver

Idea lojality je v slovenskom právnom poriadku latentne prítomná. Takúto povinnosť spoločníkov voči spoločnosti dokážeme za pomoci výkladu implicitne vyvodit' z radu ustanovení ObZ. Je však nepochybné, že s ohľadom na princíp právnej istoty je súčasný legislatívny stav, keď explicitná právna úprava chýba, nevyhovujúci. Do úvahy prichádza aj novelizácia ObZ. Inšpiračný zdroj by slovenský zákonodarca mohol nájsť aj v českej právnej úprave. § 212 ods.1 nového občianskeho zákonníka znie: „*Přijetím členství v korporaci se člen vůči ní zavazuje chovat se čestně a zachovávat její vnitřní řád.*” S ohľadom na pripravovanú rekonštrukciu súkromného práva sa však možnosť novelizácie, ktorá by uspokojivo vyriešila nielen jazykovú, ale aj systematickú nedostatočnosť právnej úpravy lojality spoločníkov javí zbytočnou. Avšak máme zato, že táto premisa platí len za predpokladu, že sa proces rekonštrukcie uskutoční v rozumnom a prijateľnom časovom horizonte. Prezumaná jasnosť novej právnej úpravy, by snád' uspokojila odbornú i laickú verejnosť. Ved' stále platí: „*Absoluta sententia expositore non indignet.*”³²

³² REBRO, K. Latinské právnické výrazy a výroky. Bratislava: IURA EDITION. 1995. s. 21. ISBN 80-88715-20-2.

Dispozícia s členstvom v jednoduchej spoločnosti na akcie v komparácií s ostatnými formami kapitálových obchodných spoločností

Christián Burják

Úvod

V predkladanom príspevku autor zameral svoju pozornosť na preskúmanie dispozície s členstvom v jednoduchej spoločnosti na akcie (ďalej aj "j.s.a.")¹ so súčasným porovnaním tejto problematiky v ostatných kapitálových obchodných spoločnostiach - akciovej spoločnosti (ďalej aj "a.s.") a spoločnosti s ručením obmedzeným (ďalej aj "s.r.o.")² Z dôvodu komplexnejšieho pohľadu sme sa však nevyhli ani rozboru niektorých všeobecných a pridružených otázok. Pod dispozíciou s členstvom budeme pre potreby tohto príspevku v nasledujúcom texte rozumieť výlučne prevod obchodného podielu spoločníkom spoločnosti s ručením obmedzeným alebo akcií akcionárom na inú osobu, ako subjektívne právo spoločníka alebo akcionára spojené s obchodným podielom či akciou, ktoré však môže byť obmedzené alebo v niektorých obchodných spoločnostiach dokonca aj úplne vylúčené. Právna úprava jednoduchej spoločnosti na akcie nepripúšťa emitovanie akcií v akejkoľvek podobe či forme. Prípustné sú len akcie znejúce na meno a len v zaknihovanej podobe.³ S ohľadom na túto skutočnosť, zúžili sme komparáciu so "štandardnou" akciovou spoločnosťou len na akcie, ktoré znejú výlučne na meno. Kde to podobnosť právnych úprav dovoľovala alebo absentovala slovenská spisba, doplnili sme na ilustráciu aj poznatky vyplývajúce zo zahraničnej odbornej literatúry.

¹ Jednoduchá spoločnosť na akcie, ako nová forma kapitálovej obchodnej spoločnosti, bola do slovenského právneho poriadku zavedená zákonom č. 389/2015 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony. Právna úprava sa nachádza v §§ 220h až 220 zl zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov, s účinnosťou od 01.01.2017. Pre zaujímavosť uvádzame, že v januári 2017 už bola založená minimálne jedna j.s.a., a to spoločnosť Slovenské slávnosti j. s. a., s dátumom vzniku 04.01.2017.

² V literatúre sa možno stretnúť aj s názorom, že sa jedná o hybridný typ obchodnej spoločnosti resp. kapitálovú spoločnosť s prvkami osobnej spoločnosti. Vid' Husár, J. In Suchoža, J., Husár J. a kol. *Obchodné právo*, 1. vydanie, Bratislava: IURA EDITION, 2009, s. 317.

³ § 220i ods. 1 ObZ.

1. Všeobecne k obmedzeniu a vylúčeniu prevoditeľnosti

Ako jedno z rozlišovacích kritérií je vhodné uviesť pôvod úpravy dispozície s členstvom v obchodných spoločnostiach - zákonný a/alebo zmluvný. Zákonná úprava v zákone č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len "ObZ") je u každého z prejednávanych typov spoločnosti v zásade individuálna. Pri j.s.a. sa ustanovenia a.s. týkajúce dispozície s členstvom nebudú uplatňovať, a to aj napriek inak primeranému použitiu ustanovení o a.s. vyplývajúcich z § 220h ods. 3 ObZ⁴ vzhľadom na to, že zákon pre j.s.a. ustanovuje komplexnú osobitnú úpravu analyzovanej problematiky.

Pod obmedzením môžeme rozumieť stanovenie podmienok, ktoré sťažujú prevod obchodného podielu či akcií, resp. za splnenia ktorých je prevod bezvadným a spôsobilým na prevedenie vlastníckeho (majiteľského) práva k členstvu v obchodnej spoločnosti alebo ktoré ho robia závislým od inej (možnej) skutočnosti. Samotným obmedzením a v krajnom prípade vylúčením prevoditeľnosti dochádza k výraznému posilneniu charakteristických personálnych prvkov v kapitálových spoločnostiach. Sledovaným účelom je predovšetkým zachovanie pôvodnej vnútornej štruktúry spoločnosti.

2. Spôsoby obmedzenia alebo vylúčenia prevoditeľnosti

K najčastejším spôsobom obmedzenia alebo vylúčenia prevoditeľnosti patrí napr. podmienenie prevodu súhlasom (orgánu) spoločnosti, zriadenia záložného práva alebo predkupného práva, vedľajšie dojednania - práva *drag-along*, *tag-along*, *shootout*, eventuálne aj ďalšie spôsoby. Bližšie k tejto téme odkazujeme na dostupnú odbornú literatúru.⁵ Hoci sa v príspevku jeho autorka sústreďuje na prevod obchodného podielu s.r.o., tam uvedené spôsoby sú primerane aplikovateľné aj na a.s. a j.s.a..

Všeobecne možno uviesť, že ObZ výslovne upravuje len možnosť podmienenia prevodu členstva v obchodnej spoločnosti súhlasom spoločnosti. Takéto obmedzenie je označované ako vinkulácia, ktorá predstavuje základné, ale zároveň aj fakultatívne obmedzenie prevoditeľnosti. Výnimkou je v tomto smere s.r.o. a prevodu podielu na iného spoločníka podľa dispozitívneho § 115 ods.

⁴ V §220 h ods. 4 ObZ sa nachádza taxatívny výpočet ustanovení a.s. a všeobecne osobitné ustanovenia o verejnej a.s., ktoré sa nebudú uplatňovať na j.s.a.. Z uvedeného spolu s ohľadom na dôvodovú správu k zákonu č. 389/2015 Z. z. vyplýva, že j.s.a. môže byť len súkromnou a nie verejnou spoločnosťou na akcie, tzn. jej akcie nemôžu byť prijaté na obchodovanie na regulovanom trhu.

⁵ Šuleková, Ž. Prevod obchodného podielu, In Šuleková, Ž., Čollák, J., Rostáš, D. (zost.), *Inštitúty práva obchodných spoločností, Verejnoprávne a súkromnoprávne aspekty*, Zborník príspevkov z konferencie, Košice, 2015, s. 84 a násl..

1 ObZ. **Vinkuláciu** možno chápať dvojako, resp. v odbornej literatúre sa používa tento pojem nejednotne v dvoch významoch. V užšom zmysle ako obmedzenie prevoditeľnosti členstva v spoločnosti, ktoré spočíva v súhlase spoločnosti (resp. jej orgánu) s prevodom⁶ a v tom širšom zmysle, ako akékoľvek obmedzenie prevoditeľnosti.⁷ V tomto príspevku budeme používať pojem vinkulácia v užšom zmysle. Prevoditeľnosť akcií a.s. a j.s.a. nie je bez ďalšieho nijako obmedzená a uplatňuje sa *zásada voľnej prevoditeľnosti akcií*, naproti tomu v s.r.o. platí zásada *neprevoditeľnosti obchodného podielu na extranea*, pričom prevod podielu na iného spoločníka je podmienený súhlasom spoločnosti. Vylúčené však nie sú ani iné spôsoby potenciálneho obmedzenia alebo vylúčenia prevoditeľnosti aplikujúc zásadu zmluvnej voľnosti.

3. Podmienky obmedzenia a vylúčenia prevoditeľnosti

3.1. Dôvody (ne-)udelenia súhlasu s prevodom spoločnosťou

Slovenský ObZ ani demonštratívne nevymenúva dôvody, na základe ktorých môže (musí) byť odmietnuté udelenie súhlasu, alebo naopak súhlas musí byť spoločnosťou udelený.

V švajčiarskej právnej spisbe sa u súkromnej AG (a.s.) pri vinkulácii akcií na meno, ktoré nie sú verejne obchodovateľné rozlišuje medzi vecnými dôvodmi odmietnutia súhlasu s prevodom a odmietnutím súhlasu bez udania dôvodu. Spoločnosť zásadne nemôže odmietnuť súhlas s prevodom akcií bez vecného dôvodu vyplývajúceho z jej stanov. Zásadnú úlohu zohráva klauzula *escape clause*. Jej podstata je založená na vzniku práva akcionára na odkúpenie jeho akcií (za ich skutočnú hodnotu) spoločnosťou, na prevod ktorých spoločnosť akcionárovi neudelila súhlas. Ak takáto klauzula bola v stanovách spoločnosti inkorporovaná, spoločnosť môže odmietat' udelenie súhlasu s prevodom akcií na tretie osoby z akéhokolvek dôvodu, takmer až na hranici svojvôle. Akcionár po odmietnutí udelenia súhlasu spoločnosťou v nej nemusí naďalej zotrvať, keďže jeho "vystúpenie" zo spoločností je umožnené práve prostredníctvom tejto "únikovej klauzuly", t.j. uplatnením práva na odkúpenie akcií spoločnosťou. Ako "dôležité alebo vecné dôvody" obsiahnuté v stanovách spoločnosti,

⁶ Mock, S. *Gesellschaftsrecht: Grundlagen, Recht der Personengesellschaften, Grundzüge des Kapitalgesellschaftsrechts*; [mit vielen Übersichten, Beispielen und Fällen]. München: C. H. Beck, 2015, s. 290.

⁷ Schacht V., In Müller, W., Winkeljohann, N. et al. *Beck'sches Handbuch der GmbH: Gesellschaftsrecht, Steuerrecht*. 4., vollst. überarb. und erweiterte Aufl.. München: Verlag C.H. Beck, 2009, s. 851, 869.

na základe ktorých možno odmietnuť udelenie súhlasu s prevodom, patrí napríklad vylúčenie nadobudnutia akcií konkurenciou, ďalej požiadavka, aby osoba nadobúdateľa mala určité osobné vlastnosti, ktoré sú potrebné na dosiahnutie účelu spoločnosti (napr. osoba s určitým vzdelaním v pracovnej oblasti). Ďalším, avšak vo švajčiarskom práve sporným dôvodom, ktorý by však v slovenskom právnom prostredí mohol byť uplatnený, je udelenie súhlasu spoločnosti s prevodom akcií len na člena rodiny, za predpokladu, že sa jedná o výslovne rodinnú spoločnosť.⁸ Tieto dôvody sa samozrejme dajú naformulovať ako dôvody odmietnutia, tak aj súhlasu, t.j. sú pomerne flexibilné a závislé od konkrétnych okolností a sledovaného účelu obmedzenia.

Na porovnanie by sme chceli uviesť, že právna úprava nemeckej AG (a.s.) je založená na *zásade voľnej prevoditeľnosti akcií a zásade "Satzungsstrenge"*⁹ vyplývajúcej z § 23 ods. 5 AktG¹⁰, ktorá vyjadruje zásadne kogentný charakter akciového práva, tzn. že stanovky spoločnosti sa od zákonnej úpravy môžu odchýliť len tam, kde to je výslovne prípustné. § 68 ods. 2 AktG stanovuje možnosti vinkulácie, a to tak, že prevod akcií na meno je podmienený súhlasom spoločnosti, ktorý *ex lege* udeľuje predstavenstvo. Zákon však poskytuje možnosť, aby o udelení súhlasu rozhodovala dozorná rada alebo valné zhromaždenie. Zároveň je dovolené upraviť v stanovách dôvody, na základe ktorých môže byť odmietnutý súhlas s prevodom akcií. Ak dôvody udelenia alebo odmietnutia súhlasu nebudú v stanovách bližšie vymedzené, predstavenstvo bude rozhodovať na základe vlastného uváženia, kedy súhlas má byť alebo musí byť udelený. Pri rozhodovaní o (ne-)udelení súhlasu je preto namieste zohľadňovať záujmy samotnej spoločnosti. Teda aby v dôsledku prevodu nedošlo k ohrozeniu vlastnej obchodnej nezávislosti alebo aby sa predišlo ovplyvňovaniu spoločnosti (pristupujúcim) akcionárom.¹¹

⁸ Meier-Hayoz, A., Forstmoser, P., *Schweizerisches Gesellschaftsrecht: mit Einbeziehung des künftigen Rechnungslegungsrechts und der Aktienrechtsreform*. 11., vollst. neu bearb. Aufl., Bern: Stämpfli Verlag, 2012, s. 508.

⁹ K tomu pozri napr. Ihrig H.-Ch., Wagner, J. In Arens, W., Tepper, F. et al. *Praxisformularbuch Gesellschaftsrecht, Schriftsätze - Verträge - Erläuterungen*. 4. Auflage. De Gruyter, 2013, §6, bod 4, s. 456.

¹⁰ Gesetz vom 06.09.1965 (BGBI. I S. 1089) Aktiengesetz - zákon o akciových spoločnostiach v SRN.

¹¹ Wirth, G., Arnold, M. a Morhäuser, R. *Corporate law in Germany*. 2nd, rev. ed. München : Beck: C.H. Beck, 2010, s. 97.

Na presne opačnej zásade ako nemecká AG (a.s.) je založená nemecká úprava GmbH (s.r.o.), jedná sa o tzv. "*Satzungsautonomie*"¹², ktorá umožňuje pomerne rozsiahle využitie dispozitívnych noriem v rámci úpravy vnútorných vzťahov medzi spoločníkmi a spoločnosťou, a preto je rozsah obmedzení resp. vylúčenie prevodu obchodného podielu na rozdiel od akcií, oveľa širší. Podľa nemeckej odbornej literatúry môže obmedzenie prevodu obchodného podielu v GmbH (s.r.o.) spočívať napríklad v tom, že prevoditeľnosť bude viazaná na určité (osobné) vlastnosti nadobúdateľa, tzn. odborné znalosti, príslušnosť k zamestnaniu či rodinná príslušnosť. Prípustnosť prevodu môžu byť závislé aj od prevzatia nejakej povinnosti či záväzku alebo súčasného nadobudnutia účasti na inej spoločnosti.¹³

Dovoľujeme si skonštatovať, že nemecká právna veda sa zhoduje aj v otázke podmienenia prevodu súhlasom dokonca tretej osoby stojacej navonok, mimo spoločnosť. Ako bolo už aj vyššie spomenuté, nie je vylúčené, aby udelenie súhlasu záviselo od uváženia určitej osoby alebo niektorého z orgánov spoločnosti. Takýto prípad spravidla nastáva vtedy, keď bližšie podmienky udelenia súhlasu nie sú určené v spoločenskej zmluve.¹⁴ Stanovy spoločnosti resp. spoločenská zmluva môže okrem toho aj dôkladnejšie špecifikovať predpoklady udelenia súhlasu, vytýčiť kritéria pre výber nových spoločníkov alebo vylúčiť niektoré osobitné prípady z pod požiadavky udelenia súhlasu s prevodom¹⁵ (napr. na darovanie obchodného podielu sa nebudú vyžadovať také podmienky ako na jeho odplatný prevod alebo darovanie nebude nijako obmedzené atď.). Na druhej strane je potrebné upozorniť aj na úskalia obmedzenia prevoditeľnosti rôznymi podmienkami alebo dokonca jej vylúčením. Ako uvádza Mock, obmedzenie prevoditeľnosti má zmysel predovšetkým pre rodinné spoločnosti alebo pre spoločnosti s obzvlášť osobnou väzbou na osobu spoločníka, čo však môže v ďalšom vývoji spoločnosti viesť k problémom. Chýbajúci

¹² K tomu pozri napr. Büchel, H. In Büchel, H., v. Rechenberg, W.-G., F. et al. *Handbuch des Fachanwalts Handels und Gesellschaftsrecht*, 2. Auflage. Carl Heymanns Verlag. Köln, 2011, Teil 4, Kapitel 11 Recht der GmbH, odsek 26, s. 577 a násl.

¹³ Schacht V. In Müller, W., Winkeljohann, N. et al. *Beck'sches Handbuch der GmbH: Gesellschaftsrecht, Steuerrecht*. 4., vollst. überarb. und erweiterte Aufl.. München: Verlag C.H. Beck, 2009, s. 870.

¹⁴ Tamtiež.

¹⁵ Wirth, G., Arnold, M. a Morhäuser, R. *Corporate law in Germany*. 2nd, rev. ed. München: Beck: C.H. Beck, 2010, s. 30.

súhlas s prevodom obchodného podielu napokon vedie k tomu, že spoločníci zostávajú navzájom "uväznení" v spoločnosti, hoci to často nie je zmysluplné.¹⁶

Ako vyplýva z predchádzajúceho textu, dôvody súhlasu a podmienky spolu veľmi úzko súvisia, prekrývajú sa alebo dokonca splývajú. Nie je nepredstavitel'né, že podmienky by mohli byť pokojne aj dôvodmi a *vice versa*. Slovenská právna úprava obchodných spoločností je v značnej časti dispozitívna, a preto sme toho názoru, že príkladmo uvedené dôvody a podmienky je možné vnímať ako istú inšpiráciu a sú v našom právnom prostredí uplatniteľné ako výraz zmluvnej voľnosti spoločníkov a akcionárov pri kreovaní vzájomných práv a povinností. Istú výnimku by mohlo predstavovať vlastné uváženie, bezdôvodné odmietnutie súhlasu a pod., ako bolo naznačené vyššie podľa zahraničnej literatúry. S najväčšou pravdepodobnosťou by to nebolo prípustné uplatňovať pre slovenskú a.s.. Čo sa týka s.r.o., žiadne ustanovenia neobsahujú požiadavku na určenie dôvodov pri rozhodovaní o udelení súhlasu valným zhromaždením (o inom orgáne, ktorý by daný súhlas udeľoval nehovoriac), rovnako tak aj j.s.a., a preto by v týchto prípadoch neboli vylúčené aj tieto možnosti. Inak je určenie dôvodov obligatórnou požiadavkou pri obmedzení prevodu akcií súhlasom spoločnosti. Tieto dôvody zároveň musia byť určené jednoznačne, aby (ne-)udelenie súhlasu bolo možné a predvídateľné.¹⁷

4. Právne následky porušenia podmienok obmedzenia alebo vylúčenia prevoditeľnosti v závislosti od právneho dokumentu, v ktorom sú upravené

Okrajovo by sme sa chceli vyjadriť aj k povahe samotnej spoločenskej zmluvy alebo stanov. V literatúre sa považujú za zmluvy *sui generis*, nakoľko upravujú vzťahy medzi spoločníkmi a spoločnosťou, spoločníkmi navzájom, pôsobia voči tretím osobám navonok, pričom sa nimi aj kreuje samotná spoločnosť, keďže sú obligatórnou náležitosťou pri vzniku spoločnosti. Stanovy po vzniku a.s./j.s.a. plnia totožnú funkciu ako spoločenská zmluva a zakladateľská listina či zmluva sa stáva nepodstatnou. Z ich samotnej podstaty vyplýva, že na rozdiel od vedľajších dohôd, majú vecnoprávne účinky.¹⁸

¹⁶ Mock, S. *Gesellschaftsrecht: Grundlagen, Recht der Personengesellschaften, Grundzüge des Kapitalgesellschaftsrechts ; [mit vielen Übersichten, Beispielen und Fällen]*. München: C. H. Beck, 2015, s. 290.

¹⁷ Pala, R. - Palová, I. - Žitňanská, L. In Ovečková O. a kol. *Obchodný zákonník: komentár*. 3. dopl. a preprac. vyd. Bratislava: Iura Edition, 2012, s. 733.

¹⁸ Černá, S. Vedľajší dohody (sideletters) společníků kapitálových společností. In *Obchodněprávní revue*. Roč. 2011, č. 1, s. 1 a násl., citované v poznámke pod čiarou č. 4

Naproti tomu stoja čisto obligačné spoločnícke/ akcionárske dohody (zmluvy). V súčasnosti sa ich úprava nachádza v § 66c ObZ¹⁹, ktorej stranami sú spoločníci alebo akcionári a na jej platnosť sa vyžaduje písomná forma. Ich umiestnenie do druhej časti (obchodné spoločnosti a družstvo), hlavy I (obchodné spoločnosti), dielu I (všeobecné ustanovenia) naznačuje, že cieľom zákonodarcu nebolo vymedziť nový zmluvný typ,²⁰ ale len konštatovať všeobecnú prípustnosť takýchto dohôd, keďže ako uvádza dôvodová správa, sudy takéto dohody do prijatia tejto úpravy nie vždy akceptovali.²¹ Prijatie takéhoto samostatného ustanovenia však nič nemení na tom, že aj naďalej je ich možné uzavierať len ako inomínatne zmluvy podľa § 269 ods. 2 ObZ, pričom spadajú pod režim ObZ z dôvodu subsumpcie pod §261 ods. 6 ObZ, t.j. ako absolútny obchodnoprávny vzťah. Za predpokladu, že zmluvnou stranou je okrem spoločníkov či akcionárov aj samotná spoločnosť alebo tretia osoba stojaca mimo spoločnosť, máme za to, že taktiež pôjde o zmluvu, ktorá sleduje rovnaké účinky, avšak nebude ju možné považovať za "dohodu medzi spoločníkmi" v duchu § 66c ObZ. Po zohľadnení zásady zmluvnej slobody sme toho názoru, že aj takéto dohody sú prípustné a platné, ak samozrejme neodporujú kogentným normám. Ako všeobecný korektív do úvahy prichádza poctivý obchodný styk a dobré mravy, s ktorými musia byť takéto dojednania taktiež v súlade, avšak posudzovať súlad týchto podmienok bude potrebné skúmať v každom jednotlivom prípade samostatne a s ohľadom na jednotlivé osobitosti.

4.1. Úprava obmedzení prevodu v spoločenskej zmluve (stanovách)

S výnimkou následkov porušenia podmienok obmedzenia a vylúčenia prevoditeľnosti upravených v stanovách j.s.a., ktoré sú pomerne jednoznačné, perfektná právna norma (*lex perfecta*) v ostatných obchodných spoločnostiach absentuje. Ak sa scudzovacím právnym úkonom akcie previedli v rozpore s

v Houdek, Z., *Zákonná regulace akcionářských smluv na Slovensku*, In Bejček, J., Šilhán, J., Valdhans, J. (eds.) *Dny práva 2015 – Days of law 2015, Část I. Zákonná regulace v. smluvní úprava?* Masarykova univerzita, Brno, 2016, s. 69.

¹⁹ Osobitne sú upravené vedľajšie dojednania k akcionárskej zmluve v j.s.a., konkrétne v §§ 220w až 220z. ObZ.

²⁰ Osobitné zmluvné typy sú situované v tretej časti (obchodné záväzkové vzťahy), hlavne II (osobitné ustanovenia o niektorých obchodných záväzkových vzťahoch) ObZ a na ich platné uzavretie je nevyhnutné, aby obsahovali zákonom vymedzené podstatné náležitosti (*essentialia negotii*). § 66c ObZ neurčuje žiadne podstatné náležitosti.

²¹ Dôvodová správa k zákonu č. 389/2015 Z. z., k bodu 7 (§ 66c).

obmedzením alebo vylúčením podľa § 220k ObZ, t.j. stanovami spoločnosti, nastáva podľa ods. 3 toho istého §-u jeho absolútna neplatnosť. V praxi sa môže jednať napríklad o zmluvu o kúpe alebo darovaní cenných papierov - akcií uzavretú podľa § 30 ZCP²². Podľa nášho názoru bol takýmto výslovným legislatívnym ustanovením následkov pri j.s.a. zákonodarcom sledovaný účel - predchádzanie sporným situáciám. Každopádne však vítame výslovnú úpravu následkov svedčiacu v prospech právnej istoty zainteresovaných subjektov, čím sa bez pochyb predišlo výkladovým a aplikačným problémom súvisiacich s porušením podmienok prevoditeľnosti akcií určených stanovami j.s.a..

Mierne odlišná situácia, z hľadiska právnych následkov, je u s.r.o. a a.s., ak dôjde k porušeniu iných podmienok obmedzenia alebo vylúčenia prevoditeľnosti obchodného podielu upravených v spoločenskej zmluve s.r.o. alebo na druhej strane, v stanovách a.s.. Keďže právne následky nie sú výslovné uvedené, takáto právna norma sa označuje ako imperfektná (*lex imperfecta*). Judikatúrou Najvyššieho súdu ČR bola zavedená doktrína absolútnej neplatnosti právneho úkonu, ktorým bol realizovaný prevod obchodného podielu, ak je tento v rozpore s objektívnou podmienkou určenou spoločenskou zmluvou. Konkrétne sa jednalo o prednostné právo na obchodný podiel v s.r.o., ktoré bolo svojím spôsobom zvláštné formulované, obsahom a účelom však spadalo pod definíciu predkupné právo, ako to dôvodil konajúci súd.²³ S totožným názorom sa možno stretnúť aj v odbornej literatúre, t.j. že ak bude prevod v rozpore so spoločenskou zmluvou s.r.o., bude absolútne neplatným právnym úkonom podľa § 39 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník (ďalej len "OZ").²⁴ Niekdajší český zákon č. 513/1991 Sb. Obchodní zákoník obsahoval v § 156 ods. 4 aj stanovenie dôsledkov prevodu akcií a.s. v rozpore s obmedzením v stanovách - jednalo sa o absolútnu neplatnosť právneho úkonu. Slovenský ObZ takúto úpravu nikdy neobsahoval a v súčasnosti ani neobsahuje. V literatúre sa stretávame s názormi, že rovnaké právne následky treba aplikovať aj v našom právnom prostredí.²⁵

²² Zákon č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch a investičných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

²³ Rozsudok Najvyššieho súdu ČR, sp. zn. 29 Cdo 2811/99 zo dňa 04.04.1999.

²⁴ Husár, J., In SUCHOŽA, J. a kol. *Obchodný zákonník a súvisiace predpisy: komentár*. Bratislava: Eurounion, 2007, s. 278.

²⁵ Šuleková, Ž. Prevod obchodného podielu, In Šuleková, Ž., Čollák, J., Rostáš, D. (zost.), *Inštitúty práva obchodných spoločností, Verejnoprávne a súkromnoprávne aspekty*, Zborník príspevkov z konferencie, Košice, 2015, s. 96 a násl..

Ak je obmedzenie prevodu založené na požiadavke udelenia súhlasu s prevodom niektorého zo zákonom predpokladaných orgánov spoločnosti a nedôjde k udeleniu súhlasu príslušného orgánu, pričom je toto odmietnutie v súlade so zákonom, spoločenskou zmluvou resp. stanovami, a napriek tomu v rozpore s rozhodnutím spoločník či akcionár prevedie podiel alebo akcie, bude takýto prevod absolútne neplatným právnym úkonom.²⁶ Odlišný záver vyplýva napr. z rozsudku Krajského súdu Banská Bystrica, sp. zn. 43Cob 35/2012, v ktorom sa odvolací súd stotožnil s právnym názorom a argumentáciou prvostupňového súdu.²⁷ Ak sa súhlas s prevodom obchodného podielu podľa spoločenskej zmluvy vyžadoval, ale ešte nebol udelený, zmluva o prevode obchodného podielu bude platná, avšak neúčinná voči spoločnosti. Valné zhromaždenie je oprávnené udeliť súhlas aj dodatočne.

K rovnakým právnym záverom by sme však eventuálne mohli dôjsť aj odlišným prístupom, ktorý sa naskytá po účinnosti poslednej novely ObZ - zákona č. 389/2015 Z.z.. S ohľadom na dikciu § 1 ods. 2 ObZ prichádza do úvahy aplikácia predpisov občianskeho práva, konkrétne ustanovenie § 853 ods. 1 OZ, ktorý výslovne umožňuje použitie analógie *legis*. V teoretickej rovine je takýto názor uznávaný s tým, že toto ustanovenie je prípustné aplikovať, vzhľadom na vzťah subsidiarity jednotlivých kódexov - ObZ ako *lex specialis* a OZ ako *lex generalis*, aj na obchodnoprávne vzťahy, hoci sa samotná formulácia tohto ustanovenia obmedzuje len na vzťahy občianskoprávne.²⁸ Z hľadiska poradia použitia prameňov práva sa použije aj pred samotnými obchodnými zvyklosťami.²⁹ Z toho vyplýva, že analógia *legis* je realizovateľná aj v podmienkach

²⁶ Nitschneiderová, Z. Akcie, ako predmet právnych vzťahov (dizertačná práca). Praha. 2010, s. 88. Dostupné na internete: <<https://is.cuni.cz/webapps/zzp/download/140009287/?lang=cs>>.

²⁷ "Súd prvého stupňa vychádzal zo záverov, že uzavretím Zmluvy o predaji cenných papierov v písomnej podobe a s náležitosťami podľa § 30 ods. 1 zákona č. 566/2001 Z. z. dochádza k vzniku platného titulu na prevod akcií, pričom k samotnému prevodu medzi zmluvnými stranami dochádza odovzdaním akcií a vykonaním rubopisu. Zákon o cenných papieroch teda existenciu súhlasu s prevodom akcií nepodmieňuje pre platnosť zmluvy, súd preto bol toho názoru, že udelenie súhlasu emitenta s prevodom akcií je podmienkou účinnosti tejto zmluvy. Pokiaľ teda emitent využije zákonnú možnosť, teda podľa § 156 ods. 9 Obchodného zákonníka jeho stanovy obsahujú dôvody odmietnuť udelenie súhlasu s prevodom akcií a súhlas neudelí, zmluva o prevode akcií nenaobudne účinnosť."

²⁸ Ovečková, O. In Ovečková O. a kol. *Obchodný zákonník: komentár*. 3. dopl. a preprac. vyd. Bratislava: Iura Edition, 2012, s. 30 a násl..

²⁹ Patakyová, M. In Patakyová, M. a kol., *Obchodný zákonník: komentár*. 4. vyd. Bratislava: C. H. Beck, 2013, s. 5 a násl..

ObZ. Zastávame názor, že na absenciu právnych následkov porušenia stanov upravujúcich podmienky obmedzenia prevodu akcií v a.s., by bolo namieste analogicky aplikovať úpravu j.s.a. v § 220k ods. 1 a 3 ObZ, tzn. právne úkony, ktorými by sa prevádzali akcie v rozpore s obmedzeniami prevoditeľnosti akcií v stanovách, by boli absolútne neplatnými. Uplatnenie tohto prístupu by sa prejavilo v zjednotení právnych následkov porušenia stanov v súvislosti s obmedzením prevodu akcií v a.s. a j.s.a.. Navyše sa nám toto riešenie zdá byť racionálnejšie v porovnaní s uplatňovaním analógie bývalého českého zákona č. 513/1991 Sb. Obchodní zákoník.

4.2. Úprava obmedzení prevodu mimo spoločenskej zmluvy (stanov)

Porušenie akýchkoľvek ustanovení spoločnickej/ akcionárskej dohody (zmluvy) vymedzujúcich obmedzenia prevoditeľnosti členstva v spoločnosti (súhlas spoločnosti, jej orgánu, konkrétneho spoločníka atď.), nebude mať vplyv na prevod obchodného podielu či akcií. Porušenie ustanovení dohody prevádzajúcou zmluvnou stranou teda neovplyvní platnosť zmluvy o prevode obchodného podielu alebo zmluvy o prevode akcií a pôsobí aj voči spoločnosti, tzn. bude voči nej účinné. Dochádza teda k "zámene" pozícií prevádzajúceho spoločníka alebo prevádzajúceho akcionára za osobu nadobúdateľa obchodného podielu či akcií. Vychádzajúc z čisto obligačnej povahy (*inter partes*) takýchto dojednaní, ich porušenie niektorou zo zmluvných strán bude mať za následok vznik zmluvnej zodpovednosti, eventuálne za splnenia predpokladov zodpovednosti za škodu, aj nároku na náhradu škody alebo nároku na zaplatenie zmluvnej pokuty, ak pre takéto porušenie zmluvného záväzku bola dohodnutá. Generálne to platí pre všetky dohody uzavreté medzi spoločníkmi s.r.o. alebo akcionármi a.s. či j.s.a., resp. aj so spoločnosťou či s tretími osobami stojacimi mimo spoločnosť, v ktorých bolo takéto obmedzenie alebo vylúčenie prevoditeľnosti predpokladané.

5. Jednoduchá spoločnosť na akcie

Jednoduchá spoločnosť na akcie, ako hybridná forma obchodnej spoločnosti, vykazuje niektoré zo znakov typických ako pre a.s., tak aj pre s.r.o.. Prejavujú sa napríklad v rozsahu dovolenej úpravy dispozície s členstvom. Po vzore obmedzenia prevoditeľnosti akcií v klasickej a.s., nachádzame obdobnú úpravu aj v j.s.a.. Taktiež bola zavedená možnosť úplného vylúčenia prevodu akcií j.s.a., čo je naopak typické pre s.r.o., kde je prípustné úplné vylúčenie prevodu obchodného podielu. Právna úprava j.s.a. priamo v ustanoveniach §220k a násl. ObZ explicitne predpokladá možnosť obmedzenia a vylúčenia prevoditeľnosti akcií alebo niektorých druhov akcií, a to za podmienok určených v sta-

novách spoločnosti. Ustanovenia stanov, týkajúce sa obmedzenia alebo vylúčenia prevoditeľnosti akcií a podmienok odkúpenia týchto akcií spoločnosťou, sa môžu zmeniť iba so súhlasom dvojtretinovej (2/3) väčšiny hlasov akcionárov, ktorí sú majiteľmi týchto akcií. Dôvodom zavedenia kvalifikovanej väčšiny pre rozhodovanie valného zhromaždenia v otázkach, ktoré sa týčto inštitútov môžu dotknúť, bola predovšetkým ochrana akcionárov, ktorí vlastnia akcie s obmedzenou alebo vylúčenou prevoditeľnosťou.³⁰

5.1. Obmedzenie prevoditeľnosti akcií

Stanovy spoločnosti môžu v zmysle § 220m ods. 1 ObZ podmieniť prevoditeľnosť akcií súhlasom spoločnosti. Kumulatívne však musia ustanoviť aj dôvody, pre ktoré spoločnosť môže alebo musí odmietnuť udelenie súhlasu, alebo naopak, je povinná súhlas udeliť. Ďalšou kumulatívnou podmienkou je aj vymedzenie lehoty, do ktorej je spoločnosť povinná rozhodnúť o žiadosti akcionára na udelenie súhlasu a oznámenie rozhodnutia akcionárovi. Podľa § 220m ods. 2 ObZ bude o udelení súhlasu na prevod akcií rozhodovať predstavenstvo, pričom je prípustné určiť namiesto neho aj iný orgán spoločnosti. Ak stanovy určia za orgán príslušný na udelenie súhlasu s prevodom valné zhromaždenie, odpadá povinnosť ustanovenia dôvodov, pre ktoré spoločnosť môže alebo musí odmietnuť udelenie súhlasu alebo je súhlas povinná udeliť. To však nevylučuje možnosť, aby tieto dôvody boli aj napriek absentujúcej zákonnej povinnosti vymedzené.

Za účelom ochrany akcionára zamýšľajúceho uskutočniť prevod akcií, ktorý podlieha súhlasu spoločnosti, bolo zavedených viacero opatrení. Prvým z nich je domnienka udelenia súhlasu pre prípad, ak príslušný orgán spoločnosti v lehote určenej stanovami nerozhodne o žiadosti akcionára alebo svoje rozhodnutie akcionárovi ani neoznámí.³¹ Druhým je vznik práva akcionára požadovať odkúpenie akcií spoločnosťou, na ktorých prevod spoločnosť odmietla udeliť súhlas, a povinnosť odmietnuť súhlas nevyplývala zo stanov alebo zo zákona. Zákon stanovuje na uplatnenie tohto práva jednomesačnú prekluzívnu lehotu, ktorá začína plynúť odo dňa oznámenia o odmietnutí udelenia súhlasu na prevod akcií spoločnosťou akcionárovi.³² Tretím opatrením je využitie inštitútu tzv. prímusovej žaloby, ktorou sa akcionár môže domáhať nahradenia prejavu

³⁰ Dôvodová správa k zákonu č. 389/2015 Z.z., k § 220k.

³¹ § 220m ods. 3 ObZ.

³² § 220m ods. 4 ObZ.

vôle spoločnosti súdnym rozhodnutím,³³ a to vtedy, ak spoločnosť odmietla udeliť súhlas na prevod akcií v rozpore so zákonom alebo stanovami. Takisto je pre uplatnenie tohto práva stanovená prekuzívna lehota v dĺžke jedného roka.³⁴ Zdôrazňujeme, že toto právo je možné uplatniť namiesto práva požadovať odkúpenie akcií spoločnosťou, čiže súčasné uplatnenie obidvoch práv neprichádza do úvahy. Ďalším následkom je nárok akcionára na náhradu škody voči spoločnosti, ktorý vznikol porušením povinnosti udeliť súhlas na prevod akcií. Nárok na náhradu škody nezaniká, ak akcionár uplatní právo na odkúpenie akcií spoločnosťou resp. nahradenia prejavu vôle spoločnosti, avšak s dodatkom, že stanovy sa v tejto otázke môžu odchyliť od zákona.³⁵

Je nutné podotknúť, že v prípade obmedzenia prevoditeľnosti akcií j.s.a. resp. jej úplného vylúčenia, sa splnenie podmienok vyžaduje aj na zriadenie zmluvného záložného práva, predkupného práva a práv *tag-along* a *drag-along*.³⁶ Pri podmienenej prevoditeľnosti akcií súhlasom spoločnosti, sa na udelenie súhlasu na zriadenie týchto práv primerane uplatní postup popísaný v predchádzajúcom odseku. Ak bol súhlas spoločnosti udelený už pri zriadení týchto práv, pri ich výkone sa už nebude vyžadovať.³⁷ Tieto práva možno zriadiť aj na akciách s vylúčenou prevoditeľnosťou, ak vzniklo právo na odkúpenie akcií spoločnosťou a ak na ich zriadenie spoločnosť udelila súhlas. Na udelenie súhlasu spoločnosti sa takisto primerane uplatní postup podľa § 220m ObZ.³⁸

5.2. Vylúčenie prevoditeľnosti akcií

S vylúčením prevoditeľnosti akcií alebo niektorého druhu akcií sa *ex lege* spája právo akcionára požadovať odkúpenie týchto akcií spoločnosťou, pričom toto právo nepodlieha premlčaniu.³⁹ Zákonná lehota na vznik tohto práva predstavuje obdobie štyroch rokov a začína plynúť od splatenia emisného kurzu akcií, stanovy však môžu určiť kratšiu dobu.⁴⁰ Povinnosť odkúpenia akcií spoločnosťou však nie je absolútna, nemôže totiž ohroziť uspokojovanie pohľadávok veriteľov spoločnosti. Obmedzenie tejto povinnosti vyplýva z § 220o ObZ, v

³³ Dôvodová správa k zákonu č. 389/2015 Z. z., k § 220m *in fine*. Nahradenie prejavu vôle spoločnosti súdnym rozhodnutím bude predstavovať nahradenie súhlasu spoločnosti s prevodom.

³⁴ § 220m ods. 5 ObZ.

³⁵ § 220m ods. 6 ObZ.

³⁶ § 220p ods. 1 ObZ.

³⁷ § 220p ods. 2 ObZ.

³⁸ § 220p ods. 3 ObZ.

³⁹ § 220l ods. 2 ObZ.

⁴⁰ § 220l ods. 1 ObZ.

zmysle ktorého nemožno vykonať právo akcionára požadovať odkúpenie akcií spoločnosťou za predpokladu, že by odkúpenie akcií malo spôsobiť niektorý z následkov predvídaných v § 220o ods. 1. ObZ.⁴¹ Ak by predsa došlo k odkúpeniu akcií v rozpore s týmto ustanovením, ObZ ho stavia čo do následkov na roveň zakázanému vráteniu vkladu podľa § 67k ObZ a s jeho následnou primeranou aplikáciou.⁴² Vychádzajúc z § 220n ObZ, ak akcionárovi vzniklo právo požadovať odkúpenie akcií spoločnosťou a akcionár o odkúpenie akcií spoločnosť požiadala, je spoločnosť povinná akcie za primeranú cenu odkúpiť. Podrobnosti o spôsobe určenia primeranej ceny a podmienky odkúpenia akcií spoločnosťou určia stanovy, pričom je nevyhnutné zohľadniť záujmy veriteľov a predchádzať ich poškodeniu.⁴³ Rozhodujúcim dňom na určenie primeranej ceny akcií je deň doručenia žiadosti akcionára o udelenie súhlasu na prevod akcií, inak deň doručenia žiadosti akcionára o odkúpenie akcií. Obmedzenie a vylúčenie prevoditeľnosti akcií na základe stanov sa pochopiteľne nevzťahuje na nadobúdanie vlastných, tzv. zamestnaneckých akcií spoločnosťou.⁴⁴

5.3. Problematika predkupného práva v kontexte jednoduchej spoločnosti na akcie

Predkupné právo ostatných spoločníkov alebo iných osôb na členstvo v obchodnej spoločnosti je mimoriadne zaujímavou (a kontroverznou) otázkou, na ktorú neexistuje komplexná a jednotná odpoveď ani v odbornej literatúre, ani v rozhodovacej praxi súdov. Niektoré súvisiace čiastkové otázky už boli vyriešené, a síce prípustnosť zriadenia predkupného práva na obchodný podiel alebo akciu. Túto otázku neriešil ani "starý" český zákon č. 513/1991 Sb. Obchodní zákoník a ani slovenský ObZ.

⁴¹ § 220o ods. 1 ObZ: a) vlastné imanie spoločnosti by v dôsledku odkúpenia akcií bolo nižšie ako hodnota základného imania spolu s rezervným fondom (§ 217), prípadne ďalšími fondmi vytváranými spoločnosťou, ktoré sa podľa zákona alebo stanov nesmú použiť na plnenie akcionárom, znížená o hodnotu nesplateného základného imania, ak táto hodnota ešte nie je zahrnutá v aktívach uvedených v súvahe podľa osobitného zákona, b) spoločnosť je v kríze, úpadku alebo v dôsledku odkúpenia akcií by sa do krízy alebo úpadku dostala, c) spoločnosť by v dôsledku odkúpenia akcií nemala aspoň jedného akcionára.

⁴² Dôvodová správa k zákonu č. 389/2015 Z.z. k § 220o.

⁴³ Dôvodová správa k zákonu č. 389/2015 Z.z. k § 220n.

⁴⁴ § 220s ods. 2 ObZ.

Prelomové závery vyplývajúce z judikatúry Najvyššieho súdu ČR⁴⁵ boli následne potvrdené rozhodovacou praxou aj slovenských súdov rôznych inšancií a prijímané aj doktrínou⁴⁶. Na akcie a obchodný podiel je teda možné zriadiť (zmluvné) predkupné právo a bude sa naň, vzhľadom na absenciu osobitnej úpravy v ObZ, analogicky uplatňovať režim OZ v rozsahu §§ 602 až 606. Nakoniec všeobecnú akceptáciu týchto záverov predstavuje aj legislatívne zakotvenie v ustanovení § 220p ObZ v rámci j.s.a., ktoré priamo a explicitne, okrem iného, predpokladá aj možnosť zriadenia predkupného práva na akcie.

5.3.1. Vecnoprávne alebo obligačné účinky predkupného práva?

V akademickej obci sa už dlhšiu dobu vedie diskusia o (ne-)priznaní vecnoprávných účinkov predkupnému právu zriadenému k obchodnému podielu alebo akciám. Jedna strana zastáva názor v neprospech vecnoprávných účinkov, argumentujúc, že podmienkou priznania vecnoprávných účinkov je, že musia byť zriadené len na veci nehnuteľné vkladom do katastra nehnuteľností.⁴⁷ Na druhej strane sa vyskytli názory,⁴⁸ ktoré vecnoprávne účinky predkupného práva spájajú už s ich samotným dojednaním v spoločenskej zmluve alebo stanovách spoločnosti. Týmto dokumentom bývajú pripisované vecnoprávne účinky vyplývajúce už z ich samotnej povahy. Navyše sú dokumentom verejným, voľne prístupným, pretože sú uložené v zbierke listín registrového súdu a potenciálni nadobúdatelia buď priamo vyhlasujú, že k ním pristupujú pri nadobúdaní obchodného podielu v s.r.o. alebo sa stávajú automaticky ich zmluvnou stranou platným nadobudutím akcií, čiže majú objektívnu možnosť vopred sa s nimi oboznámiť a preskúmať ich jednotlivé ustanovenia. Autor sa osobne prikláňa k argumentácii druhej strany, na ktorej zakladá aj svoje ďalšie skúmanie.

⁴⁵ Rozsudok Najvyššieho súdu ČR, sp. zn. 29 Cdo 1633/2008 zo dňa 24. februára 2010, v ktorom potvrdil závery vyplývajúce z Rozsudku Najvyššieho súdu ČR, sp. zn. 29 Odo 1339/2004.

⁴⁶ Križan, M. In Števec, M., Dulak, A., Bajánková, J., Fečík, M., Sedlačko, F., Tomašovič, M. a kol. *Občiansky zákonník II: komentár*. § 451- 880. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 2115.

⁴⁷ Pozri Šuleková, Ž. Prevod obchodného podielu, In Šuleková, Ž., Čollák, J., Rostáš, D. (zost.), *Inštitúty práva obchodných spoločností, Verejnoprávne a súkromnoprávne aspekty*, Zborník príspevkov z konferencie, Košice, 2015, s. 96 a násl.a tam cit. literatúra.

⁴⁸ Valachovič, M. Predkupné právo na obchodný podiel a dôsledky jeho porušenia. 1. časť. In *Bulletin Slovenskej advokácie*, č. 7-8, 2010, s. 30. K predkupnému právu pozri aj Janošek, V. Smluvní předkupní právo k obchodnímu podílu. Nihil novi sub sole? In *Obchodněprávní revue*, roč. 7, č. 1, 2015, s. 1-9.

Ďalším dôležitým aspektom je aj rozlíšenie či sa nároky vyplývajúce z § 603 ods. 3 OZ v súvislosti s porušením predkupného práva vzťahujú len na vecnoprávne alebo aj obligáčne účinky. K tomuto zaujal stanovisko Najvyšší súd ČR, pričom tieto nároky priradil len predkupnému právu s vecnoprávnymi účinkami, čo zdôvodnil tým, že ak by boli tieto nároky rovnaké pre vecnoprávne aj obligáčne účinky, strácalo by zmysel medzi nimi vôbec rozlišovať, nakoľko by spôsobovali úplne totožné následky.⁴⁹ Obdobne sa k tejto otázke postavil aj Najvyšší súd SR.⁵⁰

5.3.2. Následky porušenia predkupného práva

Konštatujeme, že nie je sporným, aby predkupné právo predstavovalo podmienku prevoditeľnosti členstva. Čo však nie je jednoznačné, aké budú následky v prípade porušenie predkupného práva dojednaného v spoločenskej zmluve alebo stanovách spoločnosti (ktorým by sme priznali vecnoprávne účinky) u jednotlivých foriem spoločnosti? Na danú situáciu je, podľa nášho názoru prinajmenšom u j.s.a., možné nazerať z dvoch hľadísk.

Po prvé, porušenie predkupného práva scudzovacím právnym úkonom nebude mať na jeho platnosť vplyv, dôjde k platnému prevodu akcií, nadobúdateľ sa stane novým akcionárom, pričom súčasne vzniká oprávneným osobám voči tomuto "novému akcionárovi" niektorý z nárokov vyplývajúcich z § 603 ods. 3 OZ, t.j. môžu sa buď od neho domáhať, aby im ponúkol akcie na predaj alebo im predkupné právo aj naďalej zostáva zachované (čo však nakoniec vyplýva aj zo samotného prístúpenia k stanovám, ktorými je nadobúdateľ taktiež viazaný). Rozdielom je skutočnosť, že domáhať sa voči nadobúdateľovi, aby im ponúkol na predaj akcie môžu ihneď po porušení predkupného práva a realizácií prevodu. Po druhé, porušenie predkupného práva ako obmedzenia prevoditeľnosti akcií, bude vzhľadom na dikciu § 220k ods. 3 ObZ absolútne neplatným právnym úkonom, nadobúdateľ teda nezíska postavenie akcionára, prevodca ním naďalej zostáva. K inému záveru by sme dospeli postupom podľa prvého prúdu argumentácie, ktorý vôbec nepripúšťa vecnoprávne účinky zmluvného predkupného zriadeného na obchodný podiel alebo k akciám bez ohľadu na druh právneho úkonu, v ktorom bude dohodnuté. Jeho porušením by teda nebola splnená objektívna podmienka prevodu, a preto by daný scudzovací právny úkon bol v zmysle (už citovanej) judikatúry absolútne neplatným. S tým by zároveň súvisel zánik obligáčného predkupného práva oprávnenej osoby.

⁴⁹ Rozsudok Najvyššieho súdu ČR, sp. zn. 29 Cdo 1633/2008 zo dňa 24. februára 2010.

⁵⁰ Uznesenie Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 1 Obdo/11/2011 zo dňa 06. mája 2014.

Rovnaké následky z hľadiska platnosti scudzovacieho právneho úkonu by potom malo aj dojednanie predkupného práva v spoločnickej/ akcionárskej dohode (zmluve), ktoré by pôsobilo len medzi zmluvnými stranami tejto dohody, nakoľko ho nie je možné zriadiť ako vecné právo. V prípade prevodu podielu alebo akcií, bez splnenia povinností vyplývajúcich pre povinného, by došlo k ich riadnemu prevodu na nadobúdateľa, pretože právny úkon, ktorým by tento prevod bol uskutočnený zostáva v platnosti. Pre oprávnené zmluvné strany z predkupného práva by vzniklo právo na náhradu škody alebo uplatnenia zmluvnej zodpovednosti, výlučne len proti osobe porušiteľa, t.j. prevodcu, rovnako ako v prípade porušenia akéhokolvek iného zmluvného dojednaní.

6. Akciová spoločnosť

Obdobná, avšak v porovnaní s j.s.a. menej precízna úprava obmedzenia prevoditeľnosti akcií sa nachádza aj v § 156 ods. 9 a 10 ObZ vzťahujúcich sa na a.s.. Akciová spoločnosť. môže byť aj verejnou a.s., pričom jej všetky akcie alebo len ich časť môžu byť prijaté na obchodovanie na regulovanom trhu.⁵¹ Prevoditeľnosť akcií, ktoré boli prijaté na obchodovanie na regulovanom trhu však nemožno *expressis verbis* obmedziť.⁵² Stanovy môžu len obmedziť prevoditeľnosť akcií na meno. Vylúčenie prevoditeľnosti akcií neprichádza do úvahy a ustanovenie, ktoré by bolo v rozpore s týmto zákazom by bolo absolútne neplatné podľa § 39 OZ pre rozpor so zákonom. K tomu je potrebné uviesť, že aj formulácia iných spôsobov obmedzenia prevoditeľnosti, ktorými sa zaoberáme v ďalšom texte, nemôže byť natoľko prísna, aby tým fakticky došlo k vylúčeniu prevoditeľnosti.⁵³ Zákonnými požiadavkami na podmienenie prevodu akcií súhlasom spoločnosti sú okrem iného aj určenie dôvodov, pre ktoré môže spoločnosť odmietnuť udelenie súhlasu a lehotu, v ktorej je spoločnosť povinná rozhodnúť o žiadosti akcionára na udelenie súhlasu a oznámiť toto rozhodnutie akcionárovi. O udelení súhlasu na prevod akcií na meno rozhoduje predstavenstvo, ak stanov neurčujú inak. Rozhodnutie spoločnosti o udelení alebo neudelení súhlasu akcionárovi na prevod akcií oznámi spoločnosť akcionárovi v písomnej forme.⁵⁴ Na ochranu prevodcu - akcionára je zakotvená fikcia udelenia súhlasu, ak príslušný orgán spoločnosti nerozhodne o žiadosti

⁵¹ § 154 ods. 3 ObZ.

⁵² § 156 ods. 9 *in fine* ObZ.

⁵³ Illeš, T. In Suchoža, J. a kol. *Obchodný zákonník a súvisiace predpisy: komentár*. Bratislava: Eurounion, 2007, s. 34.

⁵⁴ Požiadavka písomnosti však nie je nutná pri oznamovaní rozhodnutia j.s.a., ale je minimálne vhodné, aby sa oznámenie realizovalo v preukázateľnej forme.

akcionára o udelenie súhlasu v lehote ustanovenej stanovami a zodpovednosť spoločnosti za škodu, ktorá vznikne akcionárovi porušením týchto povinností. V prípade neudelenia súhlasu spoločnosťou, je zároveň povinná na žiadosť akcionára tieto akcie odkúpiť za cenu primeranú ich hodnote (pri určení primeranej ceny sa primerane použije ustanovenie § 218 ods. 4 ObZ. Na uplatnenia práva akcionára na odkúpenie akcií zákon stanovil jednomesačnú prekluzívnu lehotu, ktorá začína plynúť od doručenia odmietnutia súhlasu na prevod akcií.⁵⁵

Ak stanovy podmieňa prevoditeľnosť akcií na meno súhlasom spoločnosti, vyžaduje sa súhlas spoločnosti aj na zriadenie záložného práva k týmto akciám, inak záložné právo nevznikne; na udelenie a oznámenie súhlasu spoločnosti platí § 156 ods. 9 ObZ primerane. Ak podľa stanov sa na prevod akcií na meno vyžaduje splnenie inej podmienky, vyžaduje sa splnenie tejto podmienky aj na vznik záložného práva. Na prevod akcií na meno zaťažených záložným právom sa pri jeho výkone súhlas spoločnosti, prípadne splnenie inej podmienky, ďalej nevyžaduje.⁵⁶

7. Spoločnosť s ručením obmedzeným

Ustanovenie § 115 ObZ upravuje dispozíciu spoločníka s jeho obchodným podielom formou prevodu. V s.r.o. sa na základe právnej úpravy uplatňuje *zásada neprevoditeľnosti obchodného podielu na extranea*.⁵⁷ Táto úprava je dispozitívna, preto sa v tejto otázke môže spoločenská zmluva od zákona odchyliť a určiť inak. Iným prípadom je prevod podielu na iného spoločníka spoločnosti, ktorý je len podmienený súhlasom valného zhromaždenia, taktiež za predpokladu, že spoločenská zmluva neurčuje inak. ObZ tak pripúšťa škálu od úplnej voľnosti dispozície s obchodným podielom, cez obmedzenie až po jeho úplne vylúčenie, pričom takéto možnosti viaže na úpravu priamo v spoločenskej zmluve. Úprava podmienok udelenia súhlasu spoločnosti s prevodom v porovnaní s úpravami tejto otázky v a.s. a j.s.a., je neporovnateľne stručnejšia. Možno konštatovať, že s výnimkou určenia orgánu spoločnosti, ktorý o ňom bude rozhodovať, takmer absentuje. Orgánom, ktorý bude o udelení súhlasu s prevodom rozhodovať je valné zhromaždenie spoločnosti. Ak je prevod obchodného

⁵⁵ § 156 ods. 9 ObZ.

⁵⁶ § 156 ods. 10 ObZ.

⁵⁷ Bližšie napr. Baňacká, L. Prevoditeľnosť obchodného podielu 1. časť. In *Bulletin Slovenskej advokácie*, roč. 15, č. 1-2, 2009, s. 17-25., Baňacká, L. Prevoditeľnosť obchodného podielu 2. časť. In *Bulletin Slovenskej advokácie*, roč. 15, č. 3, 2009, s. 10-18.

podielu vylúčený, nebude naň možné zriadiť záložné právo, ak je prevod podmienený súhlasom valného zhromaždenia, vyžaduje sa súhlas valného zhromaždenia aj na zriadenie záložného práva, inak toto právo nevznikne, rovnako to je aj so splnením inej podmienky obmedzenia prevoditeľnosti. Na jeho samotný výkon - prevod obchodného podielu, na ktorý je zriadené záložné právo, sa už súhlas valného zhromaždenia nevyžaduje.⁵⁸

Značne problematickým, dovoľujeme si tvrdiť, že až nemožným, bude prevod podielu, ktorý je podmienený súhlasom valného zhromaždenia, ak nedôjde ani k zvolaniu valného zhromaždenia alebo valné zhromaždenie o udelení súhlasu ani nerozhodne. Zákon neurčuje pre takúto situáciu žiadny ochranný mechanizmus, ako je to u a.s. a j.s.a.. Minimálne vhodné bude upraviť pri zakladaní s.r.o. bližšie podmienky udeľovania súhlasu s prevodom priamo v spoločenskej zmluve, resp. stanovách spoločnosti, ak boli prijaté. Ak by sa valné zhromaždenie neuskutočnilo, spoločník síce môže požiadať o zvolanie valného zhromaždenia, ale len ten, ktorého vklad dosahuje 10 % základného imania.⁵⁹ Ak by ani potom konatelia nezvolali valné zhromaždenie tak, aby sa konalo do jedného mesiaca od doručenia jeho žiadosti, je spoločník oprávnený zvolať ho sám. Takýto proces má tiež svoje úskalí. Minimálne sa tým predĺži konanie o prevode, čo by mohlo potenciálne záujemcu odradiť alebo by mohlo dôjsť medzičasom k zníženiu hodnoty podielu. Ďalším úskalím je, že ak spoločníkov vklad nedosahuje ani 10% základného imania a nepodarí sa mu spojiť s ďalším spoločníkom, jednoducho nebude oprávneným požiadať o zvolanie valného zhromaždenia.

Vhodným riešením sa nám zdá česká úprava v zákone č. 90/2012 Sb. o obchodných spoločnostiach a družstvách (zákon o obchodných korporáciách), konkrétne v dispozitívnych §§ 207 a 208. V zásade platí, že ak je prevod obchodného podielu podmienený v spoločenskej zmluve súhlasom buď niektoré z orgánu spoločnosti (prevod na iného spoločníka), alebo valného zhromaždenia (prevod na *extranea*), nenadobudne zmluva o prevode podielu účinnosť skôr, než udelením súhlasu príslušného orgánu spoločnosti alebo valné zhromaždenie. Ak súhlas nebude udelený do 6 mesiacov od uzavretia zmluvy o prevode, nastávajú rovnaké účinky ako pri odstúpení od zmluvy, ibaže zmluva o prevode ustanovuje inak.⁶⁰ Navyše bol zavedený inštitút vystúpenia spoločníka zo spoločnosti, ak príslušný orgán spoločnosti nebude vôbec činný alebo neudelí súhlas bez uvedenia dôvodu, potom zákon priznáva spoločníkovi právo

⁵⁸ § 117a ods. 3 ObZ.

⁵⁹ § 129 ods. 2 ObZ.

⁶⁰ Holejšovský, J. In Pokorná, J., Holejšovský, J., Lasák, Pekárek, M. a kol. *Obchodní společnost a družstva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 241.

vystúpiť zo spoločnosti po zániku zmluvy, t.j. ak nastanú účinky odstúpenia od zmluvy. Možnosť vystúpenia je limitovaná jednomesačnou prekluzívnou lehotou, ktorá začína plynúť odo dňa zániku zmluvy. Na následky oneskoreného vystúpenia sa v takomto prípade nebude prihliadať.

Záver

Počas skúmania predloženej problematiky sme narazili na množstvo aplikačných problémov, ktorých riešenie nebolo alebo ani ešte nie je jednoznačné, a to ani v odbornej literatúre či v súdnej rozhodovacej praxi. V záujme konzistentnosti právneho poriadku by bolo vhodné jednoznačné definovanie právnych následkov porušenia podmienok prevodu obchodného podielu alebo akcií, a to jednotne po vzore úpravy j.s.a.. Podrobnejšia formulácia následkov resp. ochranných mechanizmov prevádzajúceho spoločníka, v prípade nezvolania valného zhromaždenia, ktoré je príslušné na rozhodnutie o (ne-)udelení súhlasu s prevodom obchodného podielu by istotne napomohla k zabezpečeniu právnej istoty tohto spoločníka a nadobúdateľa obchodného podielu resp. aj spoločnosti samotnej. Inšpiráciou môže byť napríklad zmieňovaný český zákon o obchodných korporáciách. Z nášho pohľadu však za najzásadnejšie považujeme vyriešenie otázky priznania vecnoprávných účinkov predkupného práva k obchodnému podielu alebo k akciám, predovšetkým pre rozporuplnosť názorov v akademickej obci a takmer úplnej absencii príslušných rozhodnutí súdov.

Právne postavenie spoločníka v obchodnej spoločnosti

Zborník príspevkov zo IV. študentského sympózia z práva obchodných spoločností

Zostavila: JUDr. Žofia Šuleková, PhD., MCL
*Katedra obchodného práva a hospodárskeho práva
Právnická fakulta, UPJŠ v Košiciach*

Vydavateľ: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
Odborné poradenstvo: Univerzitná knižnica UPJŠ v Košiciach
<http://www.upjs.sk/pracoviska/univerzitna-kniznica>
Rok vydania: 2017
Náklad: 50 Ks
Rozsah strán: 98
Rozsah: 6,36 AH
Vydanie: prvé
Tlač: EQUILIBRIA, s.r.o.

ISBN 978-80-8152-514-8 (tlačená verzia publikácie)

ISBN 978-80-8152-515-5 (e-publikácia)